

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ν' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1973 | ΑΡΙΘ. 5

Η 150^Η ΑΜΦΙΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΕΝ ΤΗΝΩ,*

1. Ἐχει ἤδη διανεμηθῆ εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἡμερησίου Τύπου ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων περιληπτικὸν σημείωμα αἰτιολογήσεως τῆς ἀποφάσεώς τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ ἑορτασμοῦ τῆς 150ῆς Ἀμφιετηρίδος τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἱεράς Εἰκόνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν Τήνω. Ἐάν σήμερον παρεκάλεσα ὑμᾶς εἰς φιλικὴν συνάντησιν, τοῦτο ἔπραξα πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως ἐξάρω ἔτι μᾶλλον τὴν σημασίαν τοῦ Πανηγυρισμοῦ τούτου, τόσον ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς - θεολογικῆς ἀπόψεως, ὅσον καὶ ἐθνικῆς. Ὡς Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τοῦ Τύπου καὶ Διαφωτίσεως Ὑποεπιτροπῆς, ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου νὰ ἀπευθύνω πρὸς εὐγενεῖς ἀντιπροσώπους τοῦ ἡμερησίου Τύπου ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ὀλίγας λέξεις πάλιν πρὸς ἔξαρσιν τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἑορτασμοῦ τούτου. Εὐχαριστῶ δὲ θερμῶς ὅλους ὑμᾶς, οἵτινες εἶχετε τὴν καλωσύνην νὰ προσέλθῃτε σήμερον ἐνταῦθα.

2. Τὸ ἔτος 1973 θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῆ, Κύριοι, ὡς ἔτος ἐνδόξων Ἀμφιετηρίδων διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

* Συνέντευξις τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν Καθηγητοῦ Κ. Μπόνη μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἡμερησίου Τύπου ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων τὴν 23-1-1973.

α) Τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου ἐπιτελεῖται ἡ κατ' ἔτος μεγάλη Ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ ὀρθῶς συνδυασθεῖσα μετὰ τῆς ἑορτῆς τῶν Γραμμάτων. β) Τῇ 2ῃ Μαΐου κλείει ἡ 1600 ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ στύλου τῆς Ὁρθοδοξίας, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας (295-373). γ) Σχεδὸν συγχρόνως ἐκοιμήθη καὶ ὁ Μέγας τῶν Σύρων Φωστῆρ, Ἐφραὶμ ὁ Σύρος, ὅστις διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Σχολῆς τῆς Νισίβεως καὶ ὕστερον τῆς Ἐδέσσης, ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Συρίᾳ, ἔχων ὡς ἀφετηρίαν τοὺς Μεγάλους Καππαδόκας Πατέρας καὶ ἰδίᾳ τὸν Μ. Βασίλειον, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπεσκέφθη τὸ 370 εἰς Καισάρειαν. δ) Συμπίπτει ἡ 1300ῇ ἀμφιετηρίς τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας γεννηθέντος περιφήμου Θεοδώρου, Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας συγκλήσεως ἐν Χέρτφορντ συνόδου, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέτυχε τὴν εἰρήνευσιν τῶν ἡγεμόνων, καθώρισε τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ ὥρισε τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα. Τὸ δὲ σπουδαῖον, ὅτι πρῶτος ὁ Ἕλλην οὗτος Ἀρχιερεὺς ἱδρυσεν Ἀνωτάτην Σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδιδάσκοντο Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι Συγγραφεῖς. Ἐπίσης καὶ πλεῖστα ὅσα Σχολεῖα κατώτερα ἱδρυσεν. Ἀπέθανε περὶ τὸ 690. Ὁ ἀοίδιμος Χρυσ. Παπαδόπουλος ἔγραψεν εἰδικὴν μελέτην (Ἱεροσόλυμα 1906). Καίτοι οὗτος ἀνήκει εἰς τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς Ἀγγλι-

κανικῆς Ἐκκλησίας, οὐχ ἦττον καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας δὲν παύει νὰ θεωρῆται Ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ καὶ θεολογικὴ μορφή, δόξαν καὶ τιμὴν περιποιούσα εἰς τὴν γενέτειραν καὶ τὸ ἡμέτερον Γένος.

3. Ἀλλὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην τῇ 1ῃ Ἰουνίου ἀκριβῶς κλείεται μία 50ετία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐπισήμου δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», ὡς καὶ τοῦ τριμηνιαίου, διεθνοῦς κύρου, ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ Περιοδικοῦ «Θεολογία». Ἀμφότερα ἔσχον τὴν ἰδρυσίαν τὴν φωτεινὴν ἐμπνεύσει τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, μετὰ πρῶτον δὲ Διευθυντὴν ἀμφοτέρων τῶν Περιοδικῶν τὸν ἀοιδίμον Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Γρηγόριον Παπαμιχαήλ. Ποία ἡ σπουδαιότης καὶ τοῦ Ἰωβηλαίου τούτου διὰ τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν Ἐπιστήμην τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν. Ἐλπίζομεν σὺν Θεῷ νὰ ἐπισημαίνωμεν ἐκάστοτε καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τὴν σπουδαιότητα ἐκάστης τῶν ὡς ἄνω ἐνδόξων διὰ πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν Ἑορτῶν.

4. Ἐκάστη τῶν Ἀμφιετηρίδων τούτων προβάλλεται ὡς ἐνδοξὸς Μνήμη ἐνδόξων Ἐκκλησιαστικῶν Μορφῶν καὶ Πράξεων, διὰ τὰς ὁποίας δ.καιοῦμεθα νὰ ὑπερηφανευώμεθα καὶ ὡς Ἕλληνες καὶ ὡς Ὀρθόδοξοι ἀπόγονοι τηλικούτων προγόνων, διακριθέντων ἐπὶ ἀγιότητι βίου καὶ παιδείᾳ. Μέγα δὲ διὰ πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν ἱστορικὸν γεγονὸς εἶναι καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῆς τιμίας Εἰκόνης τῆς Μεγαλόχαρης Τήνου τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου 1823. Οἱ Πανέλληνες καλούμεθα ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἱεράν πρόσκλησιν τῆς Τήνου μετὰ τὴν αὐτὴν Πίστιν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ Νῆσος καὶ ἀνεῦρε καὶ ἐτίμησε τὴν δωρηθεῖσαν Χάριν ὑπὸ τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἡ Νῆσος Τήνος, διατηροῦσα τὸ ἀρχαϊκὸν τῆς ὄνομα, ἐρμηνεύεται ὀρθότερον καθ' ἡμᾶς, «ἐνδοξος», «περιώνυμος». Καὶ πράγματι ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει καὶ «ἐνδοξος» καὶ «περιώνυμος» καὶ σήμερον ἀκόμη, μάλιστα ἀφ' ὅτου ἡ Πίστις τῶν εὐσεβῶν Τηνίων ἀνεκάλυψε τὸ εὐσεβὲς ἴνδαλμα τῆς ἀγνῆς ψυχῆς τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Εἰ-

κόνη τοῦ Εὐαγγελισμοῦ! Προώριστα καὶ ἡ Τήνος «πρὸ αἰώνων εἶναι διὰ παντός εἰς δόξαν παράμονον ἄτρεπτον» (Ἰγνατ. Ἀντιοχ. Ἐφ. προσίμιον), συμφώνως καὶ πρὸς τὸ ὄνομά της.

5. Εἰς τὴν σφαῖραν τῆς Πίστεως τὰ σύμβολα γίνονται πολλάκις τῆς θείας βουλῆς σημεῖα καὶ ἀντανεκλάσεις ἐν αἰσθητοῖς τῆς θείας παρουσίας. Ἐπισημαίνω ὠρισμένας περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι κάμνουν θυμαστὴν ἐντύπωσιν καὶ εἰς τὸν πλέον ψυχρὸν. Γαβριὴλ ὁ Ἀρχάγγελος εὐαγγελίζεται τῇ ἀγνῇ Παρθένῳ τὸ «Χαῖρε, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»! Γαβριὴλ ὀνομάζεται καὶ ὁ εὐλαβὴς Ἀρχιερεὺς τῆς Τήνου, τῇ ἐπιμονῇ τοῦ ὁποῦ ἀνευρέθη ἡ ἱερὰ Εἰκόνη. Τῇ 30ῇ Ἰανουαρίου ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τιμᾷ τὴν Μνήμην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, διὰ τῶν ὁποῦ διησφαλισθη ἡ Ὀρθόδοξος Πίστις ἀπὸ τῶν αἱρέσεων καὶ ἀποκλίσεων. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνευρίσκειται καὶ ἡ τῆς Μεγαλόχαρης Εἰκόνη τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οἶονεὶ εὐαγγελίζουσα εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον Ἔθνος τὴν ὀρθὴν Πίστιν, μακρὰν τῶν διενέξεων καὶ ἐσωτερικῶν ἀναταραχῶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐσήμανεν ἤδη τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος! Τῇ 25ῃ Μαρτίου τελεῖται ἡ μεγάλη Ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἀκούεται τὸ «Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον»! Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγκαινιάζεται καὶ λειτουργεῖται τὸ πρῶτον ὁ ἱερός Ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου καὶ διὰ πρῶτην φορὰν προσέρχονται ἠνωμένοι καὶ ἐν ταπεινώσει εἰς προσκύνησιν οἱ σπουδαιότεροι τῶν Ἀρχηγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, διὰ νὰ δεχθοῦν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸ «Χαῖρε» τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὡς ἴδιον χαιρετισμόν, προμηνύοντα «τῆς σωτηρίας τοῦ Γένους ἡμῶν τὸ κεφάλαιον»!

6. Ἐκ τῶν ὀλίγων ποῦ ἀνέφερα αἰτιολογεῖται, νομίζω, καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ πανηγυρισμοῦ ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἔξαρσει τῆς Ἀμφιετηρίδος τῶν 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀνευρέσεως τῆς ἱερᾶς Εἰκόνης ἐν Τήνῳ. Καλεῖται λοιπὸν τὸ Πανελλήνιον νὰ συνεορτάσῃ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ βαθυτάτῃ εὐγνωμοσύνῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Θεομήτορα τὸ μέγα τοῦτο καὶ πράγματι ἱστορικόν, θρησκευτικὸν ἅμα καὶ ἔθνικόν γεγονός, τῆς ἀνευρέσεως τῆς θαυ-

Η ΘΕΟΦΙΛΗΣ ΣΥΖΕΥΞΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

1. Ἀφορμὴν πρὸς σύνταξιν τῶν κατωτέρω γραμμῶν ἔδωκεν ἔργον ἐσχάτως ἰδὸν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ὑπὸ τὸν τίτλον «Μορφές ἀπὸ τὸν Δ' αἰ. μ.Χ. Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή στὸ «Λόγο πρὸς τοὺς νέους» τοῦ μ. Βασίλειου». Ψυχικὸ 1972, σσ. 308 (Βιβλιοθήκη Σχολῆς Μωραΐτη ἀρ. 3). Συντάκτης τοῦ ἔργου εἶναι ὁ Ἀκαδημαϊκὸς καὶ τέως Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας Μιχ. Στασινόπουλος. Ἔργον τὰ μάλιστα εὐπρόσδεκτον, ἴδια διὰ τὸν εἰδικὸν Πατρολογικόν. Μάλιστα ἔταν ἡ ἱστορία καὶ τὰ πρόσωπα ἐκτίθενται ἐν ἀναγλύφῳ παραστατικότητι ὑπὸ μὴ εἰδικοῦ, ἀλλὰ ἀριστοτέχνου χειριστοῦ τοῦ καλάμου, ἱκανοῦ εἰς χαρακτηριστικὰ περιγραφὰς γεγονότων καὶ προσώπων ἀληθῶς πρωτοτύπων. Ἡ ποιητικὴ καὶ λογοτεχνικὴ γραφὴ τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μιχ. Στασινόπουλου, πέραν τῆς καλλιτείας, προβάλλει καὶ τὴν συμμετοχὴν τοῦ συγγραφέως, κρίνοντος μετὰ βάθους ἀλλὰ καὶ μετὰ συμμετοχῆς εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀρχὰς καὶ τὰ εὐγενῆ ιδεώδη, ἅτινα προτυπώνουν αἱ δύο

μεγάλαι Πατερικαὶ Μορφαὶ τοῦ Δ' αἰῶνος, ὁ μ. Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ καὶ Ναζιανζηνός. Ἀνεξάντλητος εἶναι ὁ Δ' μ.Χ. αἰὼν καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἄχρι σήμερον ἀνυπέβλητος! Ὁ σ. δὲν ἐπεδίωξε ν' ἀνακαλύψῃ τι τὸ νέον, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνητικῆς δεοντολογίας. Ἀλλ' ἀνεζήτησεν ἐν τοῖς γνωστοῖς ν' ἀνεύρῃ τὸ γνήσιον, τὸ βαθύτερον νόημα, ὅπερ ὑποκρυπτόμενον πολλάκις, δὲν δύναται ν' ἀνεύρουν οἱ ζωηρῶς καὶ τεχνητῶς ἀρευνῶντες τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα μιᾶς ἐνδόξου ἐποχῆς, ἴδια τὰ πρόσωπα τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος.

2. Ἐν τῷ Προλόγῳ ὁ σ. λέγει ὅτι «νοσταλγικὴ ἀναζήτησις στὸ ἱστορικὸ παρελθόν, τοῦ ἤθους ἐλευθέρων ἀνθρώπων», ὠδήγησε τοῦτον εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του. Μετὰ χάριν καὶ σαφήνειαν προδιαγράφει τὴν δομὴν τοῦ ἔργου του, ἀξιολογῶν δεόντως ἕκαστον μέρος τῆς τριλογίας του. Τὸ πρῶτον μέρος θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῆ «εἰσαγωγικόν». Περιλαμβάνει δὲ τὰ ἐξῆς τρία κεφάλαια Α': «Προχριστιανικὸς κόσμος» (Ἡ Pax Romana, ὁ θρησκευτικὸς συγκρητισμὸς, ὁ ἐξανθρωπισμὸς τῶν Θρησκείων, «παγκόσμια προσδοκία» καὶ «τὰ πάντα καινά»). Κεφ. Β'. Οἱ ἀντίπαλοι δυνάμεις: Α', ὁ Ἰουδαϊσμός. Β', Τὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος: I. Γενικά, II. Οἱ διωγμοί, ὄνειδος τοῦ πολιτισμοῦ, III. Νομικὴ βάση τῶν διωγμῶν, κατὰ τὸ ρωμαϊκὸ δίκαιον, IV. Ἡ ἐξέλιξις τῶν διωγμῶν, V. Ἄνοδος καὶ ἐπέκτασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, VI. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καὶ τὸ «Ἐδικτὸν τῶν Μεδιολάνων». γ'. Ἡ τρίτη δύναμις: I. Ὁ Ἑλληνισμὸς. Γενικά, II. Μᾶρκος Αὐρήλιος, III. Ὁ ἐξέλλητισμός, πρόσκοπος τοῦ Χριστιανισμοῦ, IV. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴν ὑπηρεσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, V. Ἡ τύχη τῶν εἰδωλοατρικῶν Θρησκείων, VI. Ἡ παρένθε-

ματουργοῦ Εἰκόνας ἐν Τήνῳ, τῆς ἀναζωπυρούσης ἑσαεὶ «τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον», τῆς σωτηρίας ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας.

7. Εὐχαριστῶ πάντας Ὑμᾶς, Κύριοι, διότι ἐπροθυμοποιήθητε νὰ προσέλθητε εἰς τὴν σημερινὴν συνάντησιν ἡμῶν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι πάντες θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ συμβάλητε εἰς τὴν διὰ τοῦ Τύπου ἐμφαντικωτέραν προβολὴν τῆς μεγάλης ταύτης καὶ πολυσήμου Ἑορτῆς!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ση τοῦ Ἰουλιανοῦ, VII. Χριστιανισμὸς καὶ Ἑλληνισμὸς, ἀντίθεση καὶ σύνθεση. Κεφ. Γ' Ὁ τέταρτος αἰώνας (Γενικά, α'. Οἱ αἵρέσεις, I. Γενικὲς παρατηρήσεις, II. Φιλοσοφικὴ ἐξήγηση τῶν αἱρέσεων, III. Αἵρέσεις καὶ κρατικὴ ἐξουσία, IV. Ἡ ἀνάμιξη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. β'. Τὸ πρόβλημα τῆς παιδείας. I. Ἡ εἰκόνα τῆς παιδείας, II. Ὁ ἐκπαιδευτικὸς νόμος τοῦ Ἰουλιανοῦ, III. Ὁ προσανατολισμὸς τῆς παιδείας. γ'. Συμπέρασμα. Γενικά γνωρίσματα τοῦ Δ' αἰώνα (σσ. 7-94).

3. Μέρους δεῦτερο: Βίοι παράλληλοι. Κεφ. πρῶτο: Βασιλείου τοῦ μεγάλου βίος: α' Καταγωγὴ καὶ σπουδές. β' Ἐπιστροφὴ καὶ πρώτη ἀποδημία στὴν ἔρημο. γ' Βοηθὸς τοῦ Εὐσεβίου. δ' Ἐπίσκοπος Καισαρείας. ε' Δύσκολες ὥρες. Κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν καταποντίζεται. στ' Ἡ κοινωνικὴ του ἰδεολογία. ζ' Τὸ τέλος. Κεφ. δεῦτερο: Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου βίος: α' Καταγωγὴ καὶ σπουδές. β' Πρῶτη φυγὴ πρὸς τὴν ἔρημο. γ' Ἡ ἐκλογὴ τοῦ μ. Βασιλείου. δ' Ἡ δραματικὴ ὑπόθεση τῆς Ἐπισκοπῆς Σασιμῶν. ε' Καὶ πάλι πρὸς τὴν ἔρημο. στ' Πρὸς τὴν βασιλεύουσα. Ὁ Γρηγόριος Πατριάρχης, ζ' «Συντακτῆριος» Λόγος καὶ τὸ τέλος, καὶ ἡ Ἡ Διαθήκη του. Κεφ. τρίτο: Βασιλείου καὶ Γρηγορίου σύγκρισις: α' Καταγωγὴ καὶ σπουδές. β' Οἱ χαρακτῆρες. γ' Ἀπομόνωση καὶ περισυλλογὴ. Μεγίστη πρᾶξις ἢ ἀπραξία. δ' Δραματικὲς μεταπτώσεις καὶ ε' Ἡ φιλία. Κεφ. τέταρτο: Τὸ ἔργο: α' Γενικά. Ἀγωνιζόμενοι πνευματικοὶ ἡγέτες. Ἔργα τοῦ μ. Βασιλείου. Ἔργα τοῦ Γρηγορίου, β' Ἡ ποίηση τοῦ Γρηγορίου. Ἡ προσωπικὴ «μαχητικὴ» ποίηση τοῦ Γρηγορίου. Ὁ ἐπιτάφιος Λόγος εἰς μ. Βασιλείου. Ἀποσπάσματα (σσ. 95-208).

4. Μέρους τρίτο: Ὁ Λόγος πρὸς τοὺς νέους. Κεφ. πρῶτο: Εἰσαγωγὴ, χαρακτηρισμὸς καὶ ἀνάλυση τοῦ ἔργου: α' Τίτλος, ἱστορία καὶ σκοπὸς τοῦ ἔργου. β' Τὸ «εἶδος»

τοῦ ἔργου. Ὁ παιδαγωγός. γ' Ἀνάλυση τοῦ περιεχομένου. δ' Ἡ μετάφραση. Κεφ. δεῦτερο: Κείμενο καὶ μετάφραση. Σημειώσεις. Πίνακες: 1. Κυριώτερες πηγές. 2. Χρονολογίαι τῶν κυριωτέρων γεγονότων τοῦ Δ' αἰώνα. 3. Χάρτες καὶ εἰκόνες. 4. Ἀλφαβητικὸ εὔρετήριο. 5. Περιεχόμενα (σσ. 209-292 καὶ 293-308).

5. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ ἔργου ὀδηγεῖται, ἐκ τῶν πρώτων κεφαλαίων, εἰς τὴν ἀνοδικὴν πορείαν τῆς καθαρωτέρας προσεγγίσεως καὶ ἐνατενίσεως τῶν δύο μεγάλων ἀστέρων τοῦ χριστιανικοῦ στερεώματος, τοῦ μ. Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἀκόπως καὶ μὲ συνεχῶς ἀξανανομένην τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀφίξεως εἰς τὴν κορυφὴν. Ρωμαϊκὴ κυριαρχία, οἰκουμενικὴ ἀναγνώρισις καὶ ἐπικράτησις τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης φέρει λαοὺς καὶ φυλάς εἰς ἀλληλογνωριμίαν καὶ εἰς ἀμοιβαίαν καὶ οἰκιοθελῆ ἀποδοχὴν τῶν ἐκλεκτῶν πνευματικῶν, θρησκευτικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀρχῶν, μὲ ἀποτελεσματὸν νὰ ἐμφανισθῆ ὁ λεγόμενος «θρησκευτικὸς συγκρητισμὸς» διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ὠραίου, τοῦ πανανθρωπίνως ἐφετοῦ, τῆς ἀφάτου εὐδαιμονίας, τὴν ὁποίαν μόνη ἡ πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ, ὁ Θεός, ὁ Πατὴρ πάντων, δύναται νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

6. Καὶ οὕτω πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ «θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ» φέρεται εἰς τὸν «φιλοσοφικὸν συγκρητισμὸν» καὶ ἐκ τούτου εἰς τὸν ὑψηλὸν «ἀνθρωπισμὸν», διὰ τὴν ἀναχθῆ ὕστερον εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ μετὰ τὴν Φύσιν ἰσταμένου καὶ τὰ πάντα κινουῦντος ὑπερτάτου Πνεύματος, τοῦ Θεοῦ! Μὲ περισσὴν χάριν καὶ ἀνεσιν ἀνέρχεται τὰς ἐξελικτικὰς βαθμίδας τῶν ἀναζητήσεων τοῦ προχριστιανικοῦ ἀνθρώπου ὁ κ. Στᾶσινόπουλος, διὰ νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι «αὐτὲς τῆς ὑψηλῆς, ἀλλὰ καὶ θετικῆς ἀπαντήσεως στίς ἐναγώνιες ἀναζητήσεις τῶν ἀνθρώπων ἐρχόταν νὰ δώσῃ ἡ νέα Θρησκεία. Ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου τὴν περιέμενε... Αὐτὴ ἦταν ἡ «παγκόσμια προσδοκία» ποὺ «ἡ Θεία Πρόνοια τὴν ὥρισε νὰ «συγκλίνῃ» στὴ χώρα τῆς Ἰουδαίας», ὅπως

τοῦτο ἐκφράζει καὶ ὁ τῆς Ὁρησκαιολογίας Καθηγητῆς Λ. Φιλιππίδης εἰς τὸ ἔργον του: Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Κ.Δ. σ. 764.

7. «Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά», κηρύττει ὁ Παῦλος (Β' Κορ. 5,17). Ἐπ' αὐτοῦ ἀκριβῶς ὁ σ. στηρίζεται, διὰ τὴν ἐξήγησιν τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἐρωτᾷ ὁ σ.: «Γιατί, ἄραγε, μιὰ Ὁρησκεία, ποὺ ἐκῆρυσσε τὴν ἀγάπην, τὴ συγγνώμην καὶ τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἔμελλε νὰ καταδιωχθῆ τόσο σκληρά;». Ἰδοὺ καὶ ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις: «Ἡ ἐξήγησις βρίσκεται σὲ δύο στοιχεῖα: α) τὴν ἀντίθεσιν (τῆς χριστιανικῆς Ὁρησκείας) πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῆς ἐποχῆς καὶ β) τὴν ἀδιάλλακτον ἀποκλειστικότητα» ποὺ τὴν χαρακτηρίζει» (σ. 32).

8. Μὲ τὴν αὐτὴν ὀρθοκρίσιν καὶ γλαφυρότητα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ σ. καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ κεφάλαια, τ' ἀναφερόμενα εἰς τὰς «ἀντιπάλους» τοῦ Χριστιανισμοῦ δυνάμεις. Ὁ ἀναγνώστης θὰ εὑρῇ πρωτοτύπους χαρακτηρισμοὺς καὶ ἀρίστους περιγραφὰς καταστάσεων καὶ γεγονότων. Οἱ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμοὶ χαρακτηρίζονται «ὄνειδος τοῦ πολιτισμοῦ». Καὶ ἡ «νομικὴ» αἰτιολόγησις τῶν διωγμῶν κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον ἐκτίθεται περιεκτικῶς μὲν, ἀλλὰ μετὰ τῆς διακρινούσης τὸν σ. νομομαθείας καὶ τεκμηριώσεως. Ὁραῖος ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» ὡς «προσκόπου» τοῦ Χριστιανισμοῦ (σ. 55-59). Καὶ τὰ περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἐκτιθέμενα ἐνέχουν τι τὸ ἀποκρυσταλλωμένον καὶ ἀσφαλές, ἀπαύγασμα τῆς εὐρείας γνώσεως καὶ βαθείας κρίσεως τοῦ σ. Καὶ τὰ περὶ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ περιγράφονται παραστατικώτατα, ἐν τῇ ὀξυμῶρῳ μάλιστα μορφῇ τῆς ἀντιθέσεως καὶ εἶτα τῆς συνθέσεως τῶν δύο τούτων μεγεθοτήτων (σ. 65-69).

9. Τὴν αὐτὴν περιεκτικότητα ἐκθέσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὀρθῆς κρίσεως ἐνημερότητα, ἐμφανίζει καὶ τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ ἔργου, ἐνῶ ἐκτίθενται τὰ περὶ τῶν αἱρέσεων καὶ τὰ περὶ τῆς παιδείας κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα. Οἱ ἔξωθεν διωγμοὶ δὲν ἀπέβησαν τοσοῦτον ἐπι-

κίνδυνοι, ὅσον αἱ αἱρέσεις ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκπηδήσασαι. Τὴν φιλοσοφικὴν ἐξήγησιν τῶν αἱρέσεων δίδει ὁ σ. διὰ τοῦ γενικοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτων ὡς ἐπαναστροφῆν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀρχάς. Τὸν ὀλισθηρὸν δρόμον τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ δόγματος ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν ἀντέκρουσεν ἡ Ὁρθόδοξος σκέψις, μὲ τὴν ἰδίαν φιλοσοφικὴν ἐπιχειρηματολογία καὶ διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀδυναμίας τοῦ Νοῦ ν' ἀνυψωθῆ εἰς τὰς διὰ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως διατυπουμένας Ἀληθείας περὶ Θεοῦ, Ἀνθρώπου καὶ Κόσμου, ἅς Ἀληθείας ἐφάνερωσεν ἐν τῇ πληρότητί των ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ!

10. Τὸ θέμα τῆς χριστιανικῆς Παιδείας κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνας, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν ἤρουν ἄρα, ὡς ὀφείλει, οὔτε εἰς ἕκτασιν οὔτε εἰς βάθος. Τοῦτο μόνον μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ διαπιστώσωμεν: ὀρθῶς διατυπῶνται ὑπὸ τοῦ σ. σχετικῶς: «Σχολεῖα καθαυτὸ «χριστιανικά» δὲν ὑπάρχουν. Ὑπάρχουν κέντρα διδασκαλίας, ἐστῆς φωτισμοῦ ἐκπαιδευτικοῦ» (σ. 83). Ὁ σ. περιορίζεται ν' ἀναφέρῃ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Ἀντιόχειαν. Ὡς πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν οὐδὲν λέγει. Καὶ ἐν τούτοις τὰ πρῶτα γραπτὰ μαρτύρια τῆς μεταποστολικῆς ἐποχῆς ἐκεῖ πρωτοεμφανίζονται. Εἶναι τὰ ἐν ἐπιστολικῇ μορφῇ ἔργα τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων. Ταῦτα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὁμοιομόρφου («θεολογικῆς τάσεως») καὶ ἄρα ὡς ἐὰν προήρχοντο ἐξ ὀρισμένης «Θεολογικῆς Σχολῆς». Ἀλλ' ἐλλείπουσι μαρτυρία ὑπάρξεως «Θεολογικῆς Σχολῆς» ἢ Σχολῶν ἐν τινι τῶν μεγάλων πόλεων τῆς μικρασιατικῆς περιοχῆς. Περισσότερον εἴμεθα ἐνήμεροι περὶ «Θεολογικῆς Σχολῆς» ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἀντιοχείᾳ, Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης καὶ ὕστερον πῶς ἐν Ἐδέσση τῆς Συρίας καὶ ἐν Νισίβει.

11. Ὁ ἐκπαιδευτικὸς Νόμος τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐθεώρει τοὺς χριστιανούς ἀναρμοδίους διὰ τὸ ἔργον τοῦ δημοσίου διδασκάλου, παρώθησε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ λάβῃ θέσιν ἐπὶ τοῦ ὅλου προβλήματος διὰ τῆς εὐμενοῦς ἀποδοχῆς τῆς μορφωτικῆς ἀξίας

τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων—ποιητῶν, ῥητόρων καὶ φιλοσόφων—μέ τὴν ἐξαίρεσιν τῆς πολυθεϊστικῆς τῶν ἀντιλήψεως καὶ τῆς πέραν τῆς αὐστηρᾶς ἠθικῆς τῶν χριστιανῶν βιοθεωρίας τῶν. Τὴν γεφύρωσιν δὲ τῶν δύο κόσμων, τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἐπέτυχεν νὰ συζεύξῃ ἐπ' ἀγαθῶ ἀμφοτέρων ἢ μεγαλοφυῆς πνοῆ τοῦ ἐνδόξου ἐκκλησιαστικοῦ Πατρὸς τοῦ Δ' αἰῶνος, τοῦ μ. Βασιλείου, διὰ τοῦ ἔργου του: «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων». Ἀλλὰ περὶ τοῦ ἔργου τούτου, τῆς ὑφῆς, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς πέραν παντὸς χρονικοῦ καὶ τοπικοῦ ὁρίου ἐπιδράσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν κόσμον, θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον δι' ἰδιαιτέρας μελέτης ἄλλοτε.

12. Ὁ σ. κρίνων καὶ ἀξιολογῶν τὰ ποιήματα γνωρίσματα τοῦ Δ' αἰ., ὡς ταῦτα διεμορφώθησαν διὰ τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατήσεως τῆς νέας Θρησκείας, τῆς «συνεκτικῆς καὶ κινούσης δυνάμεως», κατὰ τὴν ὠραίαν ἔκφρασιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δ. Ζακυθηνοῦ, ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὅτι δι' αὐτῆς ἐπετεύχθη ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἐνότης τοῦ Ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ κόσμου. Ὁ Δ' αἰὼν ὑπῆρξεν ἡ χοάνη, ἐν ἣ ἔχωνεῦθησαν, συνεκεράσθησαν καὶ συνεφιλιώθησαν αἱ ὑψηλαὶ ἰδέαι τοῦ ἀρχαιο-ἑλληνικοῦ κόσμου μετὰ τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀρχῶν καὶ θείων διδασχῶν τοῦ Ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία συμπορεύονται πλέον ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται. Ὁ «ἄνθρωπος» ἀντικρύζεται ὡς «τέκνον» Θεοῦ. Ἡ φιλάνθρωπία ἐξευγενίζεται. Οἱ Νόμοι καθίστανται δικαιοῦτεροι καὶ αἱ ποιναὶ ἀνθρωπινώτεροι. Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου συμβαδίζουν μετὰ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ οἰκογένεια προστατεύεται, ὁ γάμος προσλαμβάνει τὸν ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποδιδόμενον μυστηριακὸν χαρακτήρα, καὶ ἡ γυνὴ τιμᾶται καὶ προστατεύεται. Αἱ χῆραι, τὰ ὀρφανὰ, οἱ δοῦλοι, οἱ ἀσθενεῖς, οἱ γέροντες τίθενται ὑπὸ τὴν φιλάνθρωπικὴν προστασίαν Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Ἡ πάσης μορφῆς ἐκπολιτιστικὴ πορεία τῶν ἀνθρώπων, ἀσχέτως φυλετικῆς προελεύσεως, καταγωγῆς καὶ γένους ἢ κοινωνικῆς τάξεως, βαδίζει ταχεῖ ποδὶ εἰς νέας

κατακτήσεις, εἰς νέας καρποφόρους ἐπιτεύξεις καὶ καθίσταται οὕτω ἀληθῆς πρόδρομος τοῦ νεωτέρου Εὐρωπαϊκοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Τὰ γράμματα, αἱ τέχναι, κάθε τι τὸ πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ἔργον, φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ πρωτοτύπου, τοῦ εὐγενοῦς, τοῦ ὠραίου, τοῦ ἀξιοθαυμάστου. Ἡ δὲ Θρησκεία τοῦ Λυτρωτοῦ προσδίδει εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἔργα τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργικότητος τοῦ Βυζαντινοῦ Μέσου Αἰῶνος ἓνα συμβολισμὸν μεταφυσικῆς ὠραιότητος, ἀληθῶς ἀξιοθαυμάστου. Καὶ αἱ ῥίζαι τῆς παντοδαπῆς ταύτης ἀναπτύξεως ἐξηκολούθησαν ἐν χρόνῳ μὲν κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ἐν τόπῳ δὲ ἐν τῇ ἐνδόξῳ Καππαδοκικῇ περιοχῇ, τῇ ἀναθρεψάσῃ καὶ ἀναδειξάσῃ τὰς μεγάλας Πατερικὰς Μορφάς, οἶμαι αἱ τοῦ μ. Βασιλείου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου καὶ πλήθους ἄλλων μεγάλων Καππαδοκῶν συγγραφέων τῆς ἰδίας ἐποχῆς.

13. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔργου ἀφιερώνει ὁ σ. εἰς τὰ «βιογραφικὰ» τῶν δύο μεγάλων Πατέρων, μ. Βασιλείου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Βεβαίως, δύναται ὁ βουλόμενος ν' ἀνεύρη τοὺς βίους τῶν ἁγίων τούτων ἀνδρῶν εἴτε εἰς τὰς εἰδικὰς Πατερικὰς Γραμματείας, εἴτε εἰς τὰς Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τὰ Λεξικά, εἴτε καὶ εἰς τὰς δι' ἕκαστον ἀφιερωμένας εἰδικὰς μονογραφίας. Ἀλλ' ὁ σ. δὲν ἀρκεῖται εἰς τυπικὴν ἔκθεσιν τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τῶν μεγάλων τούτων Μορφῶν. Δίδει ἐπ' εὐκαιρίᾳ βαθυστοχάστους χαρακτηρισμοὺς καὶ κάμνει ἐπιτυχεῖς συγκρίσεις τοῦ μὲν πρὸς τὸν δὲ καὶ ἀμφοτέρων ἐναντι τῶν κινουσῶν τούτους ἰδεῶν, ἀρχῶν καὶ ἀτομικῶν προσκλίσεων καὶ κατευθύνσεων. Ἐπιγραμματικώτατα δίδεται ὁ χαρακτηρισμὸς ἐκάστου Πατρὸς. Λέγει: «Ὁ Βασίλειος εἶχε γεροντικὴ σύνεση, προτοῦ φθάσῃ στὸ γῆρας». Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος «ἀκόμη κι' ὅταν ἔφθασε στὸ γῆρας, εἶχε διατηρήσει ἀπλότητα παιδιοῦ». Ἡ «θεοποιός» περισυλλογὴ, κατὰ τὸν Γρηγόριον, ἀνάγει τὴν ψυχὴν εἰς τὸν σωτηριώδη στοχασμὸν καὶ τὴν διὰ τῆς «ἀπραξίας» μεγαλοῦργον ἀνάτασιν τῆς σκέψεως εἰς τὴν πνευματικὴν

καὶ ψυχικὴν δικαίωσιν διὰ τῆς συναντήσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος! Αὐτὴν τὴν «μυστικὴν» θεώρησιν τοῦ Γρηγορίου ἀποδίδουν οἱ στίχοι του, ὡς ὠραιότατα ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ σ., δι' ὧν ἐκφράζεται τὸ φλογερὸν πάθος καὶ ὁ κατακαίων τὰ στήθη του «ἔρω» τῆς φυγῆς καὶ τῆς μονώσεως:

«Νᾶμουν ἀγριοπερίστερο, μετὰ τὰ πλατεῖα φτε-
ρά του
ἢ χελιδόνι γρήγορο, νὰ φύγω ἀπ' τοὺς ἀνθρώ-
πους
νὰ πάω στὴν ἔρημο, μαζὶ μετὰ τ' ἄγρια ζῶα,
ποὺ εἶναι
κι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πιὸ πιστά— νὰ ζῶ
χωρὶς φροντίδα,
καὶ θλίψεις καὶ κατατρεγμούς, τ' ἀστάχια
νὰ μετὰ τρέφουν,
στὸ Θεό μου νᾶμαι πιὸ κοντά—καὶ μιὰ ζωὴ
γαλήνια
νὰ μετὰ φωτίζε, ὁ οὐρανός, μετὰ τὸ αἰῶνιο φῶς
του»!

14. Εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς μεγάλης Μορφῆς τοῦ Βασιλείου ὁ σ. διαβλέπει καὶ ἀναγνωρίζει τὴν «μυστηριώδη» ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὁποίαν διαθέτουν οἱ ἐκ γενετῆς Ἑγέται. Λέγει σχετικῶς: «Παρόμοιες μεταπτώσεις καὶ διαστάσεις δὲν παρατηροῦμε στὸ βίον τοῦ Βασιλείου, ὅπως δηλ. εἰς τὸν βίον τοῦ Γρηγορίου. Σταθερώτερος, ἡρεμώτερος, χαράσσει ἕναν ἀσφαλῆ σκοπὸν στὴν πορεία του καὶ τὸν πραγματοποιεῖ μετὰ ἀποφασιστικότητά, μετὰ ἐπιβάλλον καὶ μετὰ κῦρος. Ὑποτάσσει σ' αὐτὸν τὸν σκοπὸν τὰ αἰσθήματά του. Καὶ τὰ ὑποτάσσει ἡρεμῶ, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἐσωτερικὴν του πάλην καὶ τὴν ταλαντεύσειν του. Κυβερνᾷ τὰ γεγονότα μετὰ ἀσφάλεια, πρὸς τὴν κατεύθυνσην, ποὺ νομίζει ὅτι συμφέρει στὸ μέγαλο σκοπὸν του. Δὲν κάμπτεται μπροστὰ στὴν δύναμιν τῶν αὐτοκρατόρων, οὔτε λοξοδρομεῖ γιὰ νὰ μὴ δυσανεχθῆται φίλους» (σ. 159). Καὶ κατωτέρω (σ. 160): «Ἡ τέχνη νὰ ἐπιβάλλῃ εἶναι μιὰ δύναμις, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν συνιστάμενην μυστηριωδῶν ἰδιοτήτων, ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἡγέτη. Εἶναι δύσκολο νὰ ἀναλύσῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν ιδιότητα. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι καταλήγουν σὲ μιὰ

γοητεία μυστηριώδη καὶ ἀνεξήγητη, ποὺ κάνει νὰ ἐπιβάλλῃται ἕνας ἄνθρωπος στοὺς ἄλλους φυσικὰ καὶ ἀβίαστα, τὴν ἴδια στιγμὴν ποὺ ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος, μετὰ ἴσην ἀξίαν, ἴσως καὶ μετὰ μεγαλύτερα εἰδικὰ προσόντα, δὲν λογαριάζεται. Αὐτὸ τὸ φυσικὸ χάρισμα τοῦ ἡγέτη εἶχε ὁ Βασίλειος— ἐνῶ ὁ Γρηγόριος, γεμᾶτος καλὴ θέληση καὶ ἀνεξάντλητη ἀρετῆ, ὑποκύπτει συχνὰ σ' αὐτὸ τὸ ἐπιβάλλον, τὸ δέχεται, ὕστερα ἀντιδρᾷ καὶ τὸ ἀποκρούει, ἀλλὰ στὸ τέλος ὑποκύπτει στὸ κῦρος τοῦ Βασιλείου. Δὲν εἶναι λοιπὸν περιέργον, ὅτι ὁ ποιητὴς Γρηγόριος παρακολουθεῖ μετὰ θαυμασμὸν αὐτὴν τὴν σιγουριά τοῦ Βασιλείου καὶ ὀνομάζει «δρῶν» τὸ μέγαλον τοῦ φίλου». Ἐξαιρετοὶ χαρακτηρισμοὶ ἀντιθέσεων καὶ συνθέσεων τῶν παραλλήλως συγκρινόμενων μεγάλων ἀνδρῶν.

15. Ἐὰν ἤθελον ἀναλύσει ἕκαστον κεφάλαιον τῆς ἐξαιρετοῦ ταύτης μελέτης, θὰ ἐξέβαινον πέραν τῶν ἐπιτρεπτῶν ὁρίων τῆς ἀνύσσης». Ὁρασιότατα ὁ σ. ἐκθέτει τὸν δεσμὸν φιλίας Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, παρέχων συνάμα ἐπιγραμματικὸς χαρακτηρισμοὺς τῆς «φιλίας» καὶ τῶν «φίλων» γενικῶς. Ὁ κ. Στασινόπουλος, ποιητὴς καὶ λογοτέχνης ὁ ἴδιος, ἦτο φυσικὸν νὰ συγκινηθῆται ἐκ τῆς ποιήσεως τοῦ Πατρὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Ὑμνογραφίας, ὡς ἀναγνωρίζεται, τοῦ Γρηγορίου, διὰ νὰ χαράξῃ καὶ διὰ τὸν ποιητὴν Γρηγόριον τὴν ὀρθὴν εἰκόνα τοῦ στοχαστοῦ Πατρὸς. Λέγει (σ. 177): «Ἡ ποίησις τοῦ Γρηγορίου ἔχει βαθὺ ἀνθρώπινο στοιχεῖον. Καθὼς ἦταν φύση ἐνδοσκοπικὴ καὶ εὐαίσθητη στὴν περισυλλογὴν, στὴν αὐτοἀνάληψιν καὶ στὴν ἐνόρασιν, ἡ ποίησίν του ἔχει πάρει ἀπ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ μιὰν ἐντονὴν ἐσωτερικότητα ποὺ τείνει πρὸς τὴν πνευματικὴν τελείωσιν καὶ τὴν ἀρετὴν... Ἡ εἰλικρινὴς θρησκευτικότης του τὸν ἔκαμε νὰ σφραγίσῃ τὴν ποίησίν του μετὰ πνοὴν βαθύτατα χριστιανικήν... Στὰ ποιήματα τοῦ Γρηγορίου δὲν βρίσκει κανεὶς τὸ ψυχρὸ ἢ ρητορικὸ ὕφος ποιημάτων καθ'αυτὸ θρησκευτικῶν ἢ θεολογικῶν. Ἀναδύεται μετὰ αὐτὰ, σὰν λεπτὸν φιλοσοφικὸν στοιχεῖον, τοῦ ἀνθρώπου ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγωνία, τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀδυνάτου καὶ ἀτελοῦς, ἡ αἰώνια καὶ ἀσίγαστη ἀμφιβολία ἐμπρὸς τὸ ἀγνωστο ποὺ καλύπτει τὴν μοῖραν του...

Ὁ ποιητὴς ὁ πραγματικὸς εἶναι ἀληθινὸς ἱερέας τοῦ μυστηρίου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ ὁ Γρηγόριος ἦταν ἓνας ἀληθινὸς ποιητὴς. Καὶ σὰν ἄνθρωπος, δὲν μποροῦσε νὰ θεωρῆ ξένο ἀπὸ τὴν ποίησίν του τίποτε τὸ ἀνθρώπινο» (σ. 178/9).

16. Ὁ ἀναγνώστης θὰ εὕρη καὶ περαιτέρω ἐξαίρετα στοιχεῖα ἐπιτυχοῦς ἐξεικονίσεως τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Γρηγορίου ὑπὸ τοῦ σ. Μάλιστα δὲ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περιγραφομένην ὑπ' αὐτοῦ «προσωπικὴ μαχητικὴ ποίηση τοῦ Γρηγορίου» καὶ τὴν «ἀποφθεγματικὴ ποίηση» αὐτοῦ, ἐξ ἧς καὶ πολλοὶ στίχοι ἐν πρωτοτύπῳ παρεμβάλλονται, ἀναλυόμενοι ἐπιτυχῶς. Ἐν τέλει τοῦ τετάρτου κεφ. τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἔργου παρατίθενται «ἀποσπάσματα» ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν μ. Βασίλειον. Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς ὅλης μελέτης στέφεται διὰ τοῦ περιφήμου ἔργου τοῦ μ. Βασιλείου «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων». Προηγεῖται «εἰσαγωγὴ, χαρακτηρισμὸς καὶ ἀνάλυση τοῦ ἔργου». Μετὰ τὴν αὐτὴν ὀρθὴν τομὴν κρίσεως ἀναλύει τὸ ἔργον ὁ σ. Ἐκθέτει ἐν ἀρχῇ τὰ περὶ τοῦ τίτλου, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἔργου. Κατ' εἶδος καὶ τὴν μορφήν ὁ σ. κατατάσσει τὸ ἔργον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν «δοκιμίων», εἰ καὶ μετὰ τινος ἐφεκτικότητος, λόγῳ ἀκριβῶς τῶν διαφόρων γνωμῶν τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐνησχολήθησαν περὶ τὸ ἔργον. Ἐν τέλει δὲ τῆς εἰσαγωγῆς δίδει ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου, περιεκτικὴν μὲν καὶ σύντομον, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀκριβῆ καὶ λίαν ἐπιτυχῆ.

17. Ἄλλ' ἐνταῦθα θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐκτείνω τὸν λόγον περὶ τοῦ περιφήμου τούτου ἔργου, ὅπερ ποικίλας ἀφορμὰς παρέσχεν εἰς τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονας ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τούτου, τοῦ σκοποῦ δι' ὃν συνετάχθη, τῶν

πρὸς οὓς ἀπευθύνεται προσώπων, τῆς μορφωτικῆς τούτου ἐπιδράσεως καὶ τῆς ὀρθῆς τούτου τοποθετήσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ καθόλου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας. Ἐλπίζομεν δὲ νὰ διορθώσωμεν πεπλανημένας τινὰς ἀπόψεις τῶν ἐπιστημόνων ἐκείνων, οἵτινες ἰσχυρίσθησαν ἄνευ μηδεμιᾶς τεκμηριώσεως ἐκ τῶν πηγῶν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ μ. Βασιλείου ἐγράφη χάριν τῶν «ἀνεψιῶν» αὐτοῦ δῆθεν, ἐνῶ εἶναι ζήτημα, ἂν καὶ κατὰ πόσον ὁ μ. Βασίλειος ἔσχεν «ἀνεψιούς» καὶ δὴ καὶ εἰς ἡλικίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ συγγράψῃ χάριν αὐτῶν ἔργον ἀρχῶν πράγματι ῥηξικελεύθων διὰ τὴν ἐποχὴν τῶν καὶ ἰδεῶν εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν, αἵτινες θὰ ἠδύναντο πολλοὺς μὲν τῶν χριστιανῶν ἐκ τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ ὀλιγομαθῶν νὰ σκανδαλίσουν, ἄλλους δὲ νὰ παρωθήσῃ, ὥστε νὰ θέσουν εἰς ἑαυτοὺς τὸ ἐρώτημα, ἂν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν ἐν τῇ ἀγωγῇ τῶν χριστιανοπαίδων γενικῶς αἱ διατυπούμεναι ἀρχαὶ ὑπὸ τοῦ μ. Βασιλείου. Καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου ἀκόμη καὶ τοῦ τόπου τῆς συντάξεως τοῦ ἔργου ἐγείρονται ἀμφισβητήσεις. Ἐκρίναμεν λοιπὸν σκόπιμον καὶ καθήκοντως ἐπιβαλλόμενον, ὅπως διαπραγματευθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸ πολυπλευρον τοῦτο θέμα, ἵνα οὕτω δυνηθῶμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς ἀσφαλέστερα καὶ ὀρθότερα συμπεράσματα καὶ οὕτω πως καταστῆ δικαιότερα καὶ ἡ ἀξιολόγησις τοῦ περιεχομένου τοῦ ἔργου καὶ κριθῆ πρεπωδέστερον ἢ βαθύτης τῆς σκέψεως καὶ ἡ προφητικὴ πράγματι ἐνόρασις τοῦ μ. Βασιλείου, ἐνὸς τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν καὶ σοφῶν τῆς χριστιανικῆς Γραμματείας, διὰ τὴν ἀνυπολόγιστον ἐπίδρασιν, ἣν ἤσκησε τὸ ἔργον εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας καὶ θὰ ἀσκήῃ ἔσαεί, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχουν οἱ ὀρθῶς φρονούντες ἄνθρωποι καὶ παιδαγωγοί. Ἄλλὰ περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων προσεχῶς.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΙΑΝΟΙΑ

ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ*

Ήδη εις τὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα ἐμφανίζονται οἱ Πυθαγόρειοι. Ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς ἦτο ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, μία ἐξέχουσα μορφή πνευματικῆ με εὐρυτάτην πολυμάθειαν. Ἀνήκει εἰς τὴν σειράν τῶν «Θεολόγων» τοῦ βου αἰῶνος π.Χ. Συνδυάζει τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν με τὴν θεολογικὴν σκέψιν. Ἰδρύει τὸν Πυθαγόρειον Σύλλογον καὶ ὑποχρεώνει τὰ μέλη ἢ μᾶλλον τοὺς μύστας τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος νὰ διάγουν ζωὴν διεπομένην ἀπὸ αὐστηράς ἠθικοθρησκευτικῆς ἀρχῆς. Σκοπὸς τῆς ζωῆς αὐτῆς, κατὰ τὴν Πυθαγόρειον ἀντίληψιν, εἶναι ἡ λύτρωσις ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐπαλλήλων γεννήσεων καὶ ἡ τελικὴ εἰσοδος εἰς τὴν θεϊκὴν μακαριότητα. Προϋπόθεσις καὶ μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἶναι ἡ κάθαρσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ παντὸς αἰσθησιακοῦ μολυσμοῦ καὶ ἡ ἀποστροφή τῶν ἐγκοσμίων. Πρὸς τοῦτο χρειάζεται αὐτοέλεγχος καὶ ἀσκητικὴ ζωὴ. Σαφῶς ἐν τῇ Πυθαγορείῳ θεοσοφίᾳ γίνεται λόγος περὶ νεκρώσεως τῆς σαρκός, πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ὁ φυσικὸς αὐτῆς θάνατος. Παρὰ τὰς ἐξόχους ταύτας σκέψεις, οἱ Πυθαγόρειοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσεγγίσουν διὰ τῆς λεπτοτάτης διανοίας τῶν τῆν αἰτίαν τῶν ὄντων, ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ οὐσία τούτων εἶναι ὁ ἀριθμὸς. Μεταξὺ τῶν γνωστοτέρων Πυθαγορείων συγκαταλέγονται ὁ Δημοκρίδης ὁ Κροτωνιάτης καὶ ὁ ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος Ἀκμαίων ὁ Κροτωνιάτης. Ὁ τελευταῖος διετύπωσε τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ υγεία στηρίζεται εἰς τὴν συμμετρικὴν κατανομήν τῶν ποιοτήτων τῆς ὕλης. Ἀξιωματικὸς πάντως εἶναι ἡ ἀντίληψις του διὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἔτρεφε μεγάλην ἐκτίμησιν, ὑποστηρίζων ὅτι μόνον οἱ θεοὶ ἔχουν σαφήνειαν διὰ τὰ ἀόρατα καὶ τὰ γήινα, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι περιωρίζοντο μόνον εἰς εἰκασίας· «Περὶ τῶν ἀφανέων, περὶ τῶν θνητῶν σαφάνειαν μὲν Θεοὶ ἔχουσι, ὡς δὲ ἄνθρώπους τεκμαίρεσθαι καὶ τὰ ἐξῆς»².

Θὰ προχωρήσωμεν τώρα με γοργὸν βῆμα καὶ θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν περίφημον Ἐλεατικὴν Σχολήν, ὅπου θὰ παραμείνωμεν καὶ πάλιν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, διὰ νὰ ἐμβαθύνωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς Ἐλεατικῆς φιλοσοφίας. Ἐκεῖ θὰ μᾶς ὑποδεχθῇ μία ὀξυδερκὴς διάνοια, ὁ Ξενοκράτης ὁ Κολοφώνιος, ὁ ὁποῖος εὐλόγως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας Eduard Zeller (Ἐδουάρδου Τσέλλερ) ὡς φι-

λόσοφος τῆς ἱστορίας τῆς θρησκείας τῆς φύσεως³. Ὁ Ξενοκράτης διακρίνει εἰς τὴν πολλαπλότητα τῶν φαινομένων τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου. Καταλήγει εἰς τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς Θεοῦ, Θεοῦ ὅμως συμφώνου με τὸν κόσμον, δηλαδὴ εἰς ἓνα πανθεϊσμόν. Ἡ φιλοσοφία του περὶ θρησκείας θεμελιούται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ κόσμος εἶναι κάτι τὸ ἐνιαῖον καὶ ὅτι, συνεπῶς, Θεὸς καὶ κόσμος εἶναι τι τὸ ἀδιαίρετον.

Ἄλλὰ ἡ Ἐλεατικὴ φιλοσοφία θὰ γνωρίσῃ περισσότεράν ἀνάπτυξιν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσείου (544-484). Νοῦς σοβαρὸς καὶ βαθυστόχαστος ὁ Ἡράκλειτος, ἀνικανοποίητος ἀπὸ τὰς ἰδέας τῶν πλέον φημισμένων σοφῶν τῆς ἐποχῆς του, τέμνει ἰδίαν ὁδὸν εἰς τὴν ἔρευνάν του. Θεωρεῖ τὸν κόσμον ὡς μίαν ἀδιάκοπον ἀλλαγὴν, καθ' ἣν λαμβάνει διαρκῶς νέας μορφάς. «Πάντα... ρεῖν, εἶναι δὲ παγίως οὐδὲν»⁴. Τὰ πάντα μεταβάλλονται καὶ οὐδὲν ἀπολύτως παραμένει σταθερόν. «Πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει»⁵. Ἡ οὐσία τῶν πάντων, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, εἶναι τὸ πῦρ. Τμῆμα τοῦ θεϊκοῦ πυρὸς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσον καθαρώτερον εἶναι αὐτὸ τὸ πῦρ, τόσον τελειότερα εἶναι ἡ ψυχὴ.

Ἀντίπους τοῦ Ἡρακλείτου εἶναι ὁ Ἐλεάτης Παρμενίδης, ὁ ὁποῖος θεοποιεῖ τὸ λογικόν, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς διασαφήνισιν τῆς ἀληθείας. Εἰς τὰς αἰσθήσεις βλέπει τὴν πηγὴν πάσης πλάνης.

Εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἐλεατῶν φιλοσόφων συγκαταλέγονται ὁ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης καὶ ὁ Μέλισσος ὁ Σάμιος. Ὁ Ζήνων, ὅστις, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, εἶναι ὁ ἐφευρέτης τῆς διαλεκτικῆς, στρέφεται κατὰ τῆς θεωρίας περὶ πολλαπλότητος τῶν ὄντων καὶ ὑποστηρίζει τὴν διαιρετότητα τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ διηνεκῶς καὶ ἀνὰ πᾶν σημεῖον διηρημένου. Ἐξ ἄλλου ὁ Μέλισσος, ὁ ὁποῖος, ὡς ναύαρχος τὸ 441 π.Χ. ἐνίκησε τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον, ὑποστηρίζει τὴν αἰωνιότητα καὶ ἀφθαρσίαν τοῦ ὄντος.

Διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὸν κύκλον τῆς προσωκρατικῆς φιλοσοφίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Ἐμπεδοκλέους τοῦ Ἀκραγαντίου (495-435) καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου τοῦ Κλαζομενίου (500-428). Ὁ Ἐμπεδοκλῆς διακατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος ν' ἀνακαλύψῃ τὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν ἐπὶ τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 80 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3-4 τεύχους.

2. Ἀπόσ. 1.

3. Ed. Zeller-Nestle, «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας», Ἀθήναι 1942, σελ. 52.

4. Ἀριστοτέλους, Περὶ οὐρανοῦ III, 1, 298D 30.

5. Πλάτων, Κρατ. 401D, 402A.

φύσεως, και να τās χρησιμοποιήση διά τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Θεωρεῖ τὴν τετράδα τῶν στοιχείων «πῦρ», «ἀήρ», «ὕδωρ» και «χῶμα» ὡς «ριζώματα πάντων». Κατὰ τὴν ἀντίληψίν του, πέραν τοῦ βασιλείου τῆς ὕλης, ὑψοῦται τὸ βασίλειον τῶν μακαρίων πνευμάτων. Ἡ ἀληθὴς ζωὴ εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν θεϊκὴν ὑπαρξίν, ἣτις ὑπέρκειται τῶν στοιχείων τῆς φύσεως. Ἡ γῆϊνὴ ὑπαρξίς εἶναι τιμωρία. Ἡ Θεότης ἴσταται ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἀνθρωπίνην μορφὴν και παράστασιν. Εἶναι ἅγιον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διαπερᾶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ κόσμου και κυριαρχεῖ εἰς τὸ σύμπαν.

Ἐξ ἄλλου, ἡ κοσμογονία τοῦ Ἀναξαγόρου τοῦ Κλαζομενίου συνίσταται εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι ὁ νοῦς διαφέρει τῆς ὕλης. Ὁ νοῦς εἶναι τι τὸ ἀπλοῦν. Ἡ ὕλη ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀναρίθμητα στοιχεῖα, ἀφθάρτα και ἀναλλοιώτα, μικρὰ και διαιρετὰ σωματίδια. Τὰ ἐμπυχα προήλθον ἀπὸ τὴν λάσπην, ταῦτα δὲ τὰ ζωογονεῖ ὁ νοῦς.

Ἄλλ' εἰς τὸν προθάλαμον τῆς φιλοσοφικῆς μας ἐρεύνης μᾶς ἀναμένει ὁ μέγας Δημόκριτος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἀτομικῆς θεωρίας (460-370). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ ἀποφύγω τὸν πειρασμόν, διὰ νὰ κάμω μίαν παρέκβασιν, διότι αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ διατυπώσω μίαν σκέψιν. Ἄρα γε ὁ καθολικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ἐκείνου τέκνου τῶν Ἀβδῆρων, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποψιασθῆ ὅτι μετὰ ἀπὸ 24 περίπου αἰῶνας ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἐχρησιμοποιεῖ τὴν θεωρίαν του περὶ διασπάσεως τῆς ὕλης, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αὐτοκαταστροφὴν τῆς; Πάντως, ἀνεξαρτήτως τούτου, ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς προσηκόντως ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου σοφοῦ, ἀφιερῶσα εἰς τὸ ὄνομά του τὸ Κέντρον ἀτομικῶν ἐρευνῶν. Ἄς εὐχρηθῶμεν, ὅπως ψυχραιμότεραι σκέψεις ἐπικρατήσουν εἰς τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἡγετῶν τοῦ κόσμου, ὥστε ἡ ἐπιστήμη αὕτη νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἀνθρώπον ὄχι τὴν ἐξόντωσιν, ἀλλὰ τὰς χρησίμους ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας ὄραματίσθη ὁ Δημόκριτος.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος πρῶτος ἀτομικὸς ἐπιστήμων περιέκλεισεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν του ὅλας τὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς του, και ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης δύναται νὰ συγκριθῆ μόνον με τὸν Ἀριστοτέλη. Ὁ Δημόκριτος διείδεν ὅτι ἡ δύναμις εὐρίσκεται εἰς τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, τὰ «πυκνὰ σώματα» λεγόμενα, ἢ «ναστά», δηλαδὴ εἰς τὴν ἀρχέγονον ὕλην. Τὰ ὀργανικὰ ὄντα προήλθον ἀπὸ τὴν λάσπην τῆς γῆς. Μὲ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν ἀπησχολήθη με τὸν ἀνθρώπον. Ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν ἀνάγκην. Περισσότεραν ἐκτίμησιν τρέφει πρὸς τὴν ψυχὴν και τὴν διανοητικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Δημόκριτος, ἐξετάζων τὰς ὁρμὰς τῶν αἰσθήσεων, καταλήγει εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτονομίαν τοῦ λογικοῦ, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τίποτε τόσον, ὅσον μίαν πρᾶξιν ἢ ὁποία θὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐντρέπεται τὸν ἑαυτὸν του. Ἐπάνω ἀπὸ τὰς αἰσθησιακὰς ὁρμὰς ἴσταται, λέγει, ἡ λογικὴ γνώσις τοῦ καλοῦ και ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἡδονὴν και τὸν πόνον ἢ εἰρήνην τῆς ψυχῆς, ἢ ἀρμονικὴ

ἡρεμία τοῦ θυμικοῦ. Αὐτὸς ὁ μέγας ὀλιστὴς ὑπῆρξε ταυτοχρόνως και μέγας ἰδεαλιστὴς.

Πρὶν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἐξετάσιν τῆς Σοκρατικῆς φιλοσοφίας, κρίνομεν χρήσιμον νὰ σταθῶμεν και νὰ σταχυολογήσωμεν τὰς βασικώτερας θεωρίας τῶν γνωστοτέρων Σοφιστῶν, τοῦ Πρωταγόρα, τοῦ Προδίκου και τοῦ Ἰππία. Ὁ Πρωταγόρας (481-411), Ἀβδηρίτης και αὐτὸς τὴν καταγωγὴν, ὡς ὁ Δημόκριτος, ὑπεστήριξεν ὅτι καμμία ἀνθρωπίνη κοινωνία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβίωσῃ χωρὶς τὸ αἴσθημα τοῦ ἠθικοῦ και τοῦ δικαίου (322 C D). Κατ' αὐτὸν ἀπόλυτος θρησκεία, ἀπόλυτος ἠθικὴ και ἀπόλυτον δίκαιον δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι ἔννοιαι σχετικαί. Ὁ Πρόδικος, ὀλίγον νεώτερος τοῦ Πρωταγόρα, ἐκ τῆς Ἰουλίδας τῆς Κέας ἔλκων τὴν καταγωγὴν, παρορμᾷ τοὺς νέους νὰ ἀποφεύγουν τὴν φιλήδονον ζωὴν και τοὺς παρακινεῖ νὰ ἀντιμετωπίζουν τὰς ἀντιξοότητες τοῦ βίου με φρόνημα γενναῖον ὡς ἥρωες. Ἀναφορικῶς με τὴν προέλευσιν τῆς θρησκείας, λέγει ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἐθεοποίησαν ἀπὸ τὴν φύσιν πᾶν ὅ,τι ἦτο δι' αὐτοὺς ὠφέλιμον, ὡς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι και τὰ τοιαῦτα. Και ὡς παράδειγμα ἔφερε τὴν λατρείαν τοῦ ποταμοῦ Νείλου εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐν συνεχείᾳ ἐθεοποίησαν τοὺς ἐφευρέτας τῶν τεχνῶν και τῶν τροφῶν και τοὺς ἐλάτρευαν ὡς θεοὺς, ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἡφαιστος, Δήμητρα, Διόνυσος κ.λπ. Ἐθεώρει περιττὴν τὴν προσευχὴν. Αἱ ὑποπτοι αὐταὶ ἀπόψεις του περὶ θρησκείας, ἔφεραν τοῦτον εἰς ἀντίθεσιν με τὰς Ἀθηναϊκὰς Ἀρχάς, με ἀποτέλεσμα νὰ ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον Λύκειον τῶν Ἀθηνῶν «οὐκ ὡς ἐπιτήδεια τῆς νέοις διαλεγόμενος» (Ἐριξ. 399, Α).

Ὁ Ἰππίας ὁ Ἠλεῖος, πολυμαθὴς και πολυῖστον, ἡσχολήθη με τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν. Ὡς ἠθικὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου ὥρισε τὴν αὐτάρκειαν, ἢ ὁποία ἐξασφαλίζει ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἀτόμου ἐκ τοῦ συνόλου. Ἡ σοφία τοῦ ἀνθρώπου ἐγκεῖται εἰς τὸ νὰ κατορθῶνῃ νὰ προσφέρῃ ὁ ἴδιος εἰς ἑαυτὸν ὅσα τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα.

Τέλος, ὁ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος (483-375) ὑπῆρξεν ἰδρυτὴς τῆς Αἰσθητικῆς και ἐφευρέτης τῆς ὑποβολῆς, ψυχαγωγίας ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Ἀπησχολήθη με τὴν φυσικὴν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ρητορικὴν και με τὸ δίκαιον. Συνεπεία τῶν ἐπιφυλάξεών του εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀληθείας και τῆς ἠθικῆς και τῆς μὴ σαφοῦς τοποθετήσεως του ἔναντι τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Σχολὴν του δύο ἀντίθετοι τάσεις. Τὴν μίαν ἐκπροσωπεῖ ὁ μαθητὴς του Μένων, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι ὁ νόμος εἶναι τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου. Τὴν ἄλλην δὲ ὁ Ἀλκιδάμας ὁ Ἐλεάτης, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει ὅτι Ὁ θεὸς ἐπλασεν ἐλευθέρους ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ φύσις οὐδένα ἐπλασεν σκλάβον. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐρχεται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἤδη ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος ἀρξαμένην κίνησιν διὰ τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικός.

Και ἤδη εἰσερχόμεθα εἰς τὸν θάλαμον τῆς Ἀττικῆς φιλοσοφίας. Ἐνας θάλαμος ἐκτυπωτικὰ φω-

ΕΝ ΟΥΕΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΣΧΕΣΙΣ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΖΩΗΝ*

Εἰδικὴ διαφώτισις τοῦ Λαοῦ.

Νέον ρεύμα ἀκτινοβολίας καὶ δράσεως ἱεραποστολικῆς ἀναμένεται μετὰ ἀπὸ τὴν Λατρείαν. Τοῦτο ὅμως ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς σχετίζεται μὲ νέαν ἐκκλησιολογίαν, ὄχι στατικὴν καὶ κληρικὴν, ἀλλὰ εὐρύτεραν καὶ δυναμικὴν. Εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 38 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

τεινὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν Σωκρατικῶν, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀληθῶς, ὅποια συρροὴ μεγάλων διανοιῶν! Μορφαὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ὀρόσημα εἰς τὴν παγκόσμιον φιλοσοφίαν. Ἀπὸ τὸ κλεινὸν ἄστρῳ τῶν Ἀθηναίων, τὴν καταστόλιστον ἀπὸ διαρκῶς ἀνεγειρομένους περικαλλεῖς ναοὺς καὶ ἀπὸ ἀγάλματα θεῶν, ὡς καὶ τὰ ἀθάνατα ἔργα τῶν διασημοτέρων καλλιτεχνῶν, τὴν πόλιν μὲ τὴν πλουσίαν πνευματικὴν παράδοσιν καὶ τὴν γενέτειραν τῶν ὑψηλοτέρων ἰδανικῶν, ἔλειπεν ἡ ἠθικὴ ἀγωγή τοῦ λαοῦ, καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον ἡ Ἰωνικὴ φυσικὴ καὶ οἱ σοφισταὶ εἶχον κλονίσει τὰ παλαιὰ θρησκευτικὰ θεμέλια τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας καὶ ὑποσημειώσεως τὸ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου μαρτυρούμενον, ὅτι, ἐν μέσῳ τῶν ἀναθημάτων τῶν διαφόρων θεοτήτων τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας, ἦτο καὶ βωμὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἄγνωστον Θεόν. Ἴδου τί λέγει ὁ θεῖος Παῦλος κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλίαν του. « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαίμονες τέρους ὑμᾶς θεωρῶν διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὐρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, Ἄγνωστον Θεῶν. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον κἀγὼ καταγγέλλω ὑμῖν...»⁶. Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἄντρον τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νὰ διδάξῃ τοὺς πολίτας, πῶς νὰ διαχωρίζουν καὶ νὰ ἀξιολογοῦν τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀνέλαβεν ὁ Σωκράτης.

Ἐγεννήθη τὸ 470 π.Χ. ἐκ πατρὸς γλύπτου, ὀνόματι Σωφρονίσκου καὶ μητρὸς μαίας, τῆς Φαιναρέτης. Ἐτυχε συνήθους μόνον μορφώσεως. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος. Ἀφωσιώθη ὅμως εἰς αὐτὴν μὲ πάθος, μὲ τὴν πίστιν ὅτι προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Θεόν. Παρεμέλησε τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ὀλιγαρκείας, ἠθικῆς ἀγνότητος, δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας. Νοῦς λεπτὸς καὶ εὐφυῆς ἐπροκίσθη μὲ ψυχικὴν γαλήνην ἀδιατάρακτον. Ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του ἔθεσε

τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ συναντῶνται ἁρμονικώτατα ἀμφοτέρω ecclesia docta καὶ ecclesia docens. Τὰ ἐνώνει ἡ ἀρχὴ ὅτι viribus unitis docet discendo et discit docendo semper. Οὔτε δηλαδὴ ὁ Κλῆρος δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τοῦ πληρώματος, οὔτε τὸ πλῆρωμα ὑφίσταται ἄνευ τῶν Ποιμένων του. Ἀμφοτέρω εἶναι συμπληρωματικὰ καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν φυσικὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἡ ἀρχαία Παράδοσις ὥρισεν.

τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν ἀνθρώπων. Δὲν εἶχε διατυπωμένα σταθερὰ δόγματα ἢ πάγιον φιλοσοφικὸν σύστημα, οὔτε διεξεδίκησε καμμίαν ἀθθεντίαν. Ἡ θεραπεία τῆς ψυχῆς ἦτο ἡ βάση τῆς εὐδαιμονίας, τοῦ εὖ ζῆν, τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Σωκράτης κατέληγεν ὅτι ἡ πραγματικὴ εὐδαιμονία ἐγκεῖται εἰς τοῦτο καὶ μόνον· νὰ πράττῃ κανεὶς τὸ καλόν. Ἡ γνώσις τοῦ καλοῦ εἶναι τὸ ἅπαν, τὸ ὁποῖον ἐξωραΐζει τὸν ἄνθρωπον. Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ ἀδικῶμεν ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας. Εἶναι προτιμότερον νὰ ἀδικούμεθα, παρά νὰ ἀδικῶμεν. Τοῦτο εἶναι ἀξίωμα διὰ τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν. Τὸ ἠθικὸν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην εἶναι τι τὸ ἀπόλυτον. Εἶναι δύναμις.

Ὁ Σωκράτης διεχώρισε τὴν ἠθικὴν ἀπὸ τὴν θρησκείαν. Ἐπίστευεν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον καὶ εἶχεν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ Θεόν, ὁ ὁποῖος τοῦ ὑπαγορεύει ὅτι καὶ τὰς ἀδικίας ἀκόμη, τὰς ὁποίας ὑφίσταται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, νὰ τὰς θεωρῇ ὡς ἔργον θείας βουλήσεως. Τὴν πίστιν του δὲ αὐτὴν δὲν τὴν ἐγκαταλείπει οὔτε καὶ κατὰ τὴν σκληροτέραν στιγμὴν τῆς ζωῆς του. Ἡ ἠθικὴ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ὑπαγορεύουν νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς Νόμους. Καὶ γίνεται ὑπήκοος μέχρι θανάτου. Ἀτάραχος πίνει τὸ κώνειον, ἀρνηθεὶς νὰ ἀποδράσῃ ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου, διότι τοῦτο θὰ ἀντέβαινε πρὸς τὴν διδασκομένην παρ' αὐτοῦ ἠθικὴν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἦτο ἄθλιος παραβάτης τῶν Νόμων. Ἐδίδαξε κυρίως τὴν μάθησιν τῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὸ νὰ προσπαθῆσῃ ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ ἀνυψωθῇ καὶ νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Καὶ εἰς τοῦτο ἐπέτυχεν. Ἐπέτυχεν, διότι, ἂν καὶ δὲν ἐδίδαξε συστηματικὴν φιλοσοφίαν, ἐν τούτοις ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀνησυχίας καὶ ἐρωτηματικὰ καὶ τοὺς ἔθεσεν ἀντιμέτωπους μὲ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, τοῦ δικαίου, τῆς ἠθικῆς. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἠθικὴ θὰ τὸν ὑποχρέωσῃ νὰ ἀποφύγῃ τὸ δέλεαρ τῆς ἀποδράσεως, ἐνᾧ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον. Ἄν ὑπέκυπτεν εἰς τὸν πειρασμόν, δὲν θὰ ἦτο συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς του. Δὲν θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης.

6. Πράξ. ιζ' 22-23.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἡ ψυχρὰ ἀποδοχὴ ἢ ἡ παθητικὴ ὁμολογία καὶ ἀναγνώρισις τῶν ἀληθειῶν δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει αἱ ἀλήθειαι αὐταὶ νὰ κινητοποιοῦν καὶ νὰ ἀνωτερόνουν τὸ ἠθικὸν στοιχεῖον καὶ τὸ ὑπερφυσικὸν μήνυμα εἰς τὴν συνισταμένην *pati divina et omnia*, δηλ. νὰ γευεταί τις ἐμπειρικῶς δεχόμενος τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς ὅ,τι μεταδίδει Οὗτος συνεχῶς. Ὁ Θεὸς εἶναι ζῶν καὶ διαρκῶς ἐνεργοποιεῖ τοὺς πιστοὺς, ἵνα καὶ διὰ τῆς ἰδικῆς τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ συνεργασίας μεταμορφώσῃ τὸν κόσμον καὶ λυτρώσῃ τὸ σύμπαν. Ἡ ἐπέμβασίς του δὲν ἔληξε μὲ τὰς ἐκτάκτους θεοφανείας καὶ τὰ μεγάλα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους γεγονότα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Εἶναι ὁ διαρκῆς Ἑμμανουήλ. Εὐρίσκεται διαρκῶς μαζὶ μὲ τὸν λαὸν του, «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». Ἡ συνεχὴς λοιπὸν προσφορὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, προέρχεται ἐκ τῆς συνεχοῦς αὐτῆς ἀοράτου κοινωνίας μὲ τὴν Πηγὴν παντὸς ἀγαθοῦ, τελειομένης διὰ τῆς μυστηριακῆς καὶ πνευματικῆς ἐνώσεως.

Διὰ νὰ ἔχη ἀκριβῶς συσχέτισιν οὐσιώδη μὲ τὴν καθημερινὴν πραγματικότητά καὶ ζωὴν ἢ λατρεία ὡς ἐκδήλωσις θρησκευτικότητος δέον, ὅπως ἐξετάσθῃ ὑπὸ δύο ἐπόμενοι:

Ἐὰν τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἐκληφθῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὡς ἔννοια μεταφυσικῆ, θεόθεν ἔμφυτος, κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ μία στατικὴ ἔννοια. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κινδυνεύει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀπλήρη ἠθικὴν ἀφ' ὕψηλοῦ φιλοσοφίαν, εἰς ἓνα θεωρητικὸν κώδικα ἀρετῶν, ὅποτε παύει πλέον νὰ εἶναι ζωντανὴ θρησκεία. Αἱ θρησκευτικαὶ ἀλήθειαι δὲν ἀσκοῦν πλέον ἐπιρροὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πολλαπλᾶ προβλήματα τῆς ζωῆς. Δὲν τοῦ παρέχουν τὴν δυνατότητα μιᾶς ζωντανῆς σχέσεως πρὸς τὸν Δημιουργόν του, τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πάσχη, νὰ θυσιάζεται διὰ τὸ θεῖον, καὶ δὲν τὸν παρακινοῦν, ὥστε περισσότερο νὰ πιστεύῃ, ἵνα ἐννοήσῃ καὶ περισσότερον.

Ἄφ' ἑτέρου, ἡ θρησκεία κλειομένη αὐστηρῶς εἰς ὑπερφυσικά ὄρια, εἰς ἓνα κόσμον ἀνεδαφικόν, ἀγνοοῦσα τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη μὲ θεῖα προσόντα, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην πραγματικότητα καὶ τὴν ζωὴν καὶ ὀδηγεῖται μοιραίως εἰς τὴν ἀπολίθωσιν τοῦ δόγματος. Καταντᾷ σύστημα ὑπερφυσικὸν τοῦ ὑπερέραν, ξένον πρὸς τὸ ἄγχος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὕτω ἀνίκανον νὰ τὸν στηρίξῃ εἰς τὰς δυσκολίας του καὶ νὰ τὸν ἐμπνέῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις του. Σβύνει κάθε ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀλήθειαν. Γεννᾷ τὴν ἀκηδεῖαν καὶ τὴν ἀπάθειαν, ἥτις πάλιν μοιραίως ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ὄλου συστήματος.

Ἡ ἐπιφανειακὴ αὐτὴ ἀντιμετώπισις τῆς θρησκευτικότητος, ὡς παρέμβασις ἐπικίνδυνος, δέον νὰ ἀπασχολήσῃ ὅλας τὰς Ὁμολογίας. Ἀρκοῦμεθα συνήθως εἰς μίαν ὑποτυπώδη ἱκανοποίησιν, προερχομένην ἐκ τῆς προσπαθείας πρὸς διάσωσιν τῆς Πί-

στεώς μας, τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνέσεώς μας ἢ καὶ πρὸς ἀμυναν τῶν ἠθῶν μας. Εὐχαριστοῦμεθα τροφοδοτούμενοι παθητικῶς καὶ μὲ νοχέλειαν, ὡς τακτικοὶ καταναλωταί, ἀπὸ τὸ κοχλιάριον τοῦ Κλήρου, γαλουχούμενοι ἀπὸ τοὺς μητρικοὺς μαστοὺς, μένοντες εἰς θλιβεράν νηπιακὴν κατάστασιν. Ἐπὶ αἰῶνας τώρα ἀρκοῦμεθα εἰς μίαν εὐσέβειαν μονομερῆ, μὴ κινουσαν εἰς δυναμικὰ ἔργα.

Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον εἶναι, ὅτι θριαμβολοῦμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν μιᾶς ἐξωτερικῆς εὐσεβοφανείας, *fides implicita*, μὲ τὰ γνωστὰ εἰς ὄλους ὀλέθρια ἀποτελέσματα, οἱ μὲν μορφωμένοι νὰ καταντοῦν ἀδιάφοροι, οἱ δὲ ἀπλοῖ ν' ἀποδεικνύωνται προληπτικοὶ καὶ ἀλλοπρόσαλλοι, «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλον ἔχοντες».

Ὁ λαὸς καλεῖται νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀδράνειαν καὶ νὰ εὕρῃ τὴν θέσιν του εἰς τὰς τάξεις τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας διὰ μιᾶς λειτουργικῆς ἀγωγῆς καὶ διαφωτίσεως. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτον, ὅτι εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ὑφίστατο πάντοτε εὐρεῖα συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ, *consensus fidelium*. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ συνεργασία ἔδιδε σταθερότητα καὶ κύρος εἰς τὰς λαμβανομένας ἀποφάσεις. Κατὰ τὴν πολεμικὴν ἐναντίον τοῦ Ἀρείου εἶναι ἱστορικῶς γνωστὸν, ὅτι ὁ λαὸς μᾶλλον παρά ὁ Κλῆρος διέσωσε τὸ ἀληθὲς φρόνημα τοῦ δόγματος τῆς Θεῆς Ἐνσαρκώσεως. Τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον πρὸ παντὸς ἄλλου ὑπερήσπισε τὴν ἀνόθευτον διδασκαλίαν ἐναντίον τῶν παραχαρακτῶν τῆς Πίστεως, χωρὶς ὑποχωρήσεις καὶ συμβιβασμούς.

Ἄς λεχθῇ ἐν προκειμένῳ, ὅτι ἐξεζητημένα συζητήσεις καὶ διαμφισβητούμενοι ὄροι, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Ἐκκλησίας, *ecclesia docta* καὶ *ecclesia docens* τῆς ἀπηρχαιωμένης Δυτικῆς ὁρολογίας, εἶναι δυσκαθόριστοι καὶ σχετικοί. Οὐδεὶς γνωρίζει ποῦ ἀρχίζει τὸ ἐν στοιχείῳ καὶ ποῦ τελειώνει τὸ ἄλλο. Ὅλον τὸ «πλήρωμα» συγκροτεῖ τὴν Εὐχαριστιακὴν κοινότητα. Διότι ὁ πιστὸς πάντοτε θὰ εἶναι διδασκόμενος, ἀλλὰ συγχρόνως δὲν θὰ παύσῃ νὰ εἶναι καὶ διδάσκων. Ὁ μαθητὴς προάγεται εἰς διδάσκαλον. Ὁ λαβὼν καλεῖται μὲ τὴν σειράν του νὰ πολλαπλασιάσῃ, νὰ δώσῃ, νὰ μεταδώσῃ. Ἐφαρμόζεται πλήρως ἢ παραβολὴ τῆς καταλλήλου ἀξιοποιήσεως τῶν ἐκάστῳ δοθέντων χαρισμάτων.

Οἱ σημερινοὶ πιστοὶ δίδουν συχνὰ τὴν ἐντύπωσιν ἀπογοητευμένων, ἡττοπαθῶν, κουρασμένων καὶ ἀψύχων πλασμάτων, φερόντων τυπικῶς τὸ ὄνομα τοῦ «χριστιανοῦ». Νοχέλεια, ἀπραξία, ἀκίνησια ἀπὸ τὸ ἐν μέρος. Ἀμειλικτος κριτικὴ κατὰ τῶν Κληρικῶν, βεβιασμένα συμπεράσματα, εὐκολοὶ ὑποδείξεις καὶ συστάσεις διὰ μεταρρυθμίσεις λειτουργικῶς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Λησμονεῖ συχνὰ ὁ λαὸς, ὅτι εἶναι ἰσότιμος μὲ τὸν Κλῆρον, συνυπεύθυνος, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ τὴν ὀργανικὴν ἐνότητα τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Αἱ σχέσεις τῶν διέπονται ἀπὸ μίαν ἱεραρχικὴν διαφορὰν μόνον καὶ διάρθρωσιν ἀρμοδιότητων. Οὐσιαστικῶς εἶναι ἴσοι. Ἡ διαφορὰ τῶν ἔγκειται εἰς τὴν διακονίαν καὶ τὴν λειτουργίαν.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ «ΓΕΝΕΣΙΣ»,

(Συμφωνία και αντίρρησης)

α. Τὸ πρόβλημα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἄς ἀρχίσωμεν μὲ ἐν εὐλογον ἐρώτημα: Τίθεται θέμα σχέσεων μεταξύ τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως και τῆς ἐπιστήμης τῆς Ἀστροφυσικῆς;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλῆ, διότι εἰς τὴν Γένεσιν και μάλιστα εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον αὐτῆς μνημονεύονται φυσικὰ ἀντικείμενα, ὡς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα κ.λπ. δηλονότι ἀντικείμενα ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐπιστήμης τῆς Φυσικῆς. Ἐπὶ πλέον ἡ Γένεσις ἐξαρθᾶ, σαφῶς, τὰ φυσικὰ ταῦτα ἀντικείμενα ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν, τοῦ Θεοῦ. Παρουσιάζει ἄρα τὴν φύσιν συνθετικῶς και ἐκ τῶν ἄνω, ἐνῶ ἡ Φυσικὴ ἐξετάζει τὴν φύσιν ἐκ τῶν κάτω, δηλαδὴ ἀναλυτικῶς. Ἡ Φυσικὴ ἐκκινουσα ἐκ τῶν ἐπὶ μέρος προσπαθεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὸν κόσμον συνθετικῶς, ὡς ὅλον (φιλοσοφία τῆς φύσεως). Αὐτὸ τὸ ὅλον τὸ προσφέρει ἡ Γένεσις εἰς τὰς περὶ δημιουργίας διηγήσεις αὐτῆς.

Τὸ θέμα «συμφωνία και ἀντίρρησης Ἀστροφυσικῆς και Γενέσεως» λαμβάνει ὡς δεδομένον τὴν ὑπαρξίν συμφωνιῶν και ἀντιρρήσεων μεταξύ τῶν δύο μεγεθῶν, τῆς Ἀστροφυσικῆς ἐξ ἑνὸς και τῆς Γενέσεως ἐξ ἑτέρου.

Τόσον ἡ διαπίστωσις ὑπάρξεως «συμφωνίας»,

ὅσον και ἡ διαπίστωσις ὑπάρξεως «ἀντιρρήσεως», προϋποθέτει ὡς δυνατὴν τὴν σύγκρισιν μεταξύ Γενέσεως και Ἀστροφυσικῆς, δηλαδὴ μεταξύ ἑνὸς βιβλίου (κειμένου) ἡλικίας τριῶν χιλιάδων ἐτῶν και μιᾶς συγχρόνου θετικῆς ἐπιστήμης, ὡς ἡ Ἀστροφυσικὴ. Σύγκρισις ἕμως μεταξύ ἀνομοίων δὲν εἶναι νοητή. Πῶς, ἐν ταιούτῃ περιπτώσει, προϋποθέτομεν τὴν ὑπαρξίν συμφωνιῶν και ἀντιρρήσεων;

Ἐπὶ τὴν «Γένεσιν» νοοῦμεν τὰς περὶ τοῦ κόσμου παρεχομένης ὑπὸ τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως πληροφορίας. Κατὰ συνέπειαν μία σύγκρισις τῆς θεολογικῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ κόσμου και τῆς Ἀστροφυσικῆς, ἡ ὁποία «μελετᾶ τὰς καταστάσεις τῆς ὕλης και τῆς ἐνεργείας εἰς τοὺς ἀστέρας και τοὺς γαλαξίας, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα ἔργαστήρια τοῦ Σύμπαντος, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἐν πολλοῖς, οὔτε δύνανται νὰ ἔχουν τὰ ὁμοίωτων ἐπὶ τοῦ μικροσκοπικοῦ πλανήτου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ζῶμεν» (πρβλ. Δ. Κωτσάκη, Ἡ συγκρότησις τοῦ σύμπαντος, σ. 11), φαίνεται οὐ μόνον δυνατὴ, ἀλλὰ και ἐπιβεβλημένη.

Ἡ ὑπαρξίν δύο αὐθεντιῶν, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν διὰ τὸ αὐτὸ θέμα, τὸν κόσμον, θέτει ἀσφαλῶς θέμα σχέσεων πρὸς ἀλλήλας, τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει συμφωνία οὔτε ὡς πρὸς τὰς πηγὰς, οὔτε

πρὸς οἰκοδομὴν και αὔξησιν τοῦ μυστικοῦ σώματος χρειάζεται σύμπραξις ἀμοιτέρων, Κληρικῶν και μὴ. Διότι ὅλοι ἐργάζονται διὰ τὸ κοινὸν καλόν, ἀναλόγως τῶν ἱκανοτήτων και τῶν ἀνατεθεισῶν ὑπηρεσιῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ σταθερὰ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδοξίας περὶ τῆς ποικιλίας τῶν χαρισμάτων και τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν Λαϊκῶν. Διότι εἶναι πνευματοφόροι, χριστοφόροι και διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἔλαβον τὴν ἐντολὴν τῆς συμμετοχῆς, τῆς συνεργίας, ὡς βασιλείον ἱεράτευμα. Ὁ Μ. Βασίλειος ἐν τούτῳ ἐκφράζει τὸ ἀρχαῖον φρόνημα, ὅταν διαβλέπη τὴν ἀρμονικὴν ποικιλίαν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε ὅλα τὰ μέλη, πάσης τάξεως, ἡλικίας και μορφώσεως, ἀποτελοῦν μίαν θαυμαστὴν ἐνότητα, τῆς ὁποίας ἐκφρασις εἶναι ἡ ἀγάπη και τὸ κοινὸν καλόν:

«Ἐχει ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, θηρευτὰς, ὄδοιπόρους, ἀρχιτέκτονας, οἰκοδόμους, γεωργούς, ἀθλητάς, στρατιώτας. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν μαθητευομένων τῷ λόγῳ μιᾶς τινος πράξεώς ἐστὶν ὑπηρέτης, τῶν κατὰ τὸ Εὐαγγέ-

λιον διατεταγμένων ἡμῖν. Ἐν γὰρ τῇ μεγάλῃ οἰκίᾳ, τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, οὐ μόνον σκευὴ ἐστὶ παντοδαπά, χρυσᾶ και ἀργυρᾶ και ξύλινα και ὀστράκινα, ἀλλὰ και τέχνηαι παντοῖαι»¹.

Ἐναντίον τῶν ἀκροτήτων ἐνδεχομένης καταχρήσεως ἀρμοδιοτήτων, ὡς Κληρικισμοῦ και Λαϊκισμοῦ, δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ Λαός, ποιμαινόμενος και φωτιζόμενος, καθ' οὐδὲν χάνει τὴν οὐσιαστικὴν του θέσιν. Διότι συνεχῶς συνοικοδομεῖ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας και στενωτάτα ἐργάζεται διὰ τὴν αὔξησιν, διὰ τὴν ἐξάπλωσιν και προώθησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ: Viribus unitis docet discendo et discit docendo semper, δηλαδὴ, «ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἰσχυροποιούμενος διὰ τῶν Μυστηρίων, ἐντόνωσ ἰσχυροποιεῖ και τοὺς ἄλλους». Μὲ ἄλλας λέξεις, «διδάσκει διδασκόμενος και μανθάνει διδάσκων».

(Συνεχίζεται) † Ὁ Καλαβρίας ΤΑΙΜΙΑΙΑΝΟΣ

1. Ὁμιλία εἰς τὸ «Πρόσεχε σεαυτῷ» δ', PG, 31, 205.

ώς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν πληροφοριῶν, οὔτε ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν.

Ἐπειδὴ ἀμφότεροι, ἀπειθνοόμενοι πρὸς τὸν ἐν-αῖον ἄνθρωπον, διαμορφώνουν τὰς περὶ τοῦ κόσμου καὶ περὶ τῆς θέσεως καὶ σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν κόσμον ἰδέας, καθίσταται ἀναγκαία ἡ συνεξέτασις τῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν τοῖς πᾶσι, ὅτι αἱ σχέσεις μεταξύ Θεολογίας καὶ Φυσικῆς ποικίλουν καὶ ἤδη ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῶν τῶν σχέσεων καὶ ἡ ἀπόλυτος δεσποτεία τῆς Θεολογίας ἐπὶ τῆς Φυσικῆς κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ὁ δξύτατος πόλεμος (ἐκατονταετῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῆ) μεταξύ Φυσικῆς καὶ Θεολογίας, ἡ μεταξύ θρησκείας καὶ λογικῆς, πίστεως καὶ γνώσεως, ἀνθρωπίνης ἀνάγκης καὶ κριτικῆς σκέψεως.

Προηγούμενως ὅμως ἄς ἴδωμεν πῶς τίθεται τὸ θέμα τῶν σχέσεων τῆς Θεολογίας πρὸς τὴν Φυσικὴν.

Αὗται διαφέρουν α) ὡς πρὸς τὴν πηγὴν τῶν πληροφοριῶν τῶν. Ἡ πρώτη, ἡ Θεολογία, ἀρύεται τὰς πληροφορίες τῆς ἐκ τῆς ἐιδικῆς πείρας ὀρισμένων ἀτόμων, τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων τῆς Ἀγ. Γραφῆς, αἱ ὅποια ἐπικυροῦνται διὰ τῆς δράσεως τῆς μοναδικῆς προσωπικότητος τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας, τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Ἡ δευτέρα, ἡ Ἀστροφυσικὴ, ἀρύεται τὰς πληροφορίες τῆς ἐκ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον παρατηρεῖ, ὑπολογίζει, ἀναλύει κ.λπ. Ἡ εἰς ἀμφοτέρας ὡς πηγὴ ὑπάρχουσα πείρα, εἶναι διάφορος. Εἰς τὴν Θεολογίαν εἶναι πείρα ἐσωτερικῆ, πνευματικῆ, εἰς τὴν Ἀστροφυσικὴν εἶναι πειραματικῆ, ὑπολογιστικῆ.

Ὡς ἐκ τούτου διαφέρουν β) ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον παρεχομένων πληροφοριῶν. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκ τῆς πρώτης, τῆς Θεολογίας, παρεχομένων πληροφοριῶν εἶναι θεολογικὸν καὶ ἀποκαλυπτικόν, καθ' ὅσον στηρίζεται καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκ τῆς δευτέρας παρεχομένων πληροφοριῶν εἶναι ἐπιστημονικὸν καὶ ἐνδοκόσμιον, καθ' ὅσον στηρίζεται εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον, ὡς γίνεται οὗτος ἀντιληπτός ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς παρατηρήσεως, μέσῳ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ὀργάνων ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς διανοητικῆς ἐπεξεργασίας τῶν στοιχείων τῶν παρατηρήσεων ἀφ' ἑτέρου.

γ) Τέλος, διαφοροποιοῦνται — λόγω τῆς διαφοροποιήσεως ὡς πρὸς τὰς πηγὰς καὶ τὸ περιεχόμενον — καὶ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν.

Ἡ μὲν πρώτη, ἡ Θεολογία, ἐπιδιώκει τὴν διὰ τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου διακρίσιν τῆς ὑπάρξεώς του, ἔχει δηλαδὴ σωτηριολογικοὺς καὶ μεταφυσικοὺς στόχους. Ἡ δὲ δευτέρα, ἡ Ἀστροφυσικὴ, ἐπιζητεῖ νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς βουλομένους γνωστὴν τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀπωτέραν, οὐ μόνον πρὸς διευκρίνησιν τῶν ἀρχεγόνων ἐρωτημάτων, «πῶς εἶναι καὶ πῶς ἐγένετο ὁ κόσμος;», ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκμετάλλευσιν ἐνδοκοσμικῆν, ἤτοι οἰκονομικῆν, κοινωνικῆν, στρατιωτικῆν, πολιτικῆν κ.ἄ. Πρόσφατον παράδειγμα τὰ ταξίδια εἰς τὴν σελήνην,

τὰ ὅποια ἐγένοντο καὶ διὰ νὰ γνωσθῆ ἡ ὑλικὴ σύνθεσις, ἡ καταγωγὴ κ.λπ. τοῦ δορυφόρου τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐξετασθῆ ἡ δυνατότης ἐποικισεῶς τῆς ἡ χρησιμοποίησις τῆς διὰ στρατιωτικοὺς ἢ ἄλλους σκοποῦς.

Πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι τὰ ἀρχέγονα καὶ ἀρχέτυπα ἐρωτήματα, τὰ ὅποια κινοῦν τὴν Ἀστροφυσικὴν εἰς δραστηριότητα, προσεγγίζουν ταύτην πρὸς τὴν Θεολογίαν καὶ ἐκεῖθεν προέρχεται ὁ διχασμὸς μεταξύ ἐξωτερικῆς ἐμπειρίας καὶ ἐσωτερικῆς πείρας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Θεολογία καὶ ἡ Ἀστροφυσικὴ συμφωνοῦν α) ὡς πρὸς τὸν παρὰ τὴν τῶν πληροφοριῶν τῶν, καθ' ὅσον εἰς ἀμφοτέρας εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Συμφωνοῦν ἐπίσης β) ὡς πρὸς τὸ μέσον, δι' οὗ μεταβιβάζουν τὰς πληροφορίες τῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον: χρησιμοποιοῦν ἀμφότεροι τὴν ἀνθρώπινον γλῶσσαν. Ἐὰν ἡ Ἀστροφυσικὴ χρησιμοποιοῖ καὶ μαθηματικά, ἡ συμφωνία δὲν διαταράσσεται, διότι καὶ ταῦτα ἀνθρώπινη γλῶσσα εἶναι.

Ἐν συμπεράσματι δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ συνπαρξίς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν δύο τούτων ἀνομοίων πηγῶν πληροφορήσεως τοῦ δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος, οὔτε ἀδύνατος, διότι αὕτη δὲν τίθεται διαζευκτικῶς, ἢ ἡ πίστις ἢ ἡ γνῶσις, ἀλλὰ συμπληρωματικῶς, πίστις καὶ γνῶσις.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι θεμιτὴ μία τοῦλάχιστον ἀντίρρησις: Προϋποθέτει ἡ συμπλήρωσις τὴν ὑπαρξίν ἀντιστοιχίας μεταξύ πίστεως καὶ γνώσεως, καὶ ἡ ἀντιστοιχία προϋποθέτει ὅτι ὑπάρχει μία «ἐγγενής» ἐνότης, ὀφειλομένη εἰς μίαν κοινὴν καταγωγὴν ἢ σκοπὸν;

Ὅντως, ἡ δυνατότης σχέσεων μεταξύ πίστεως καὶ γνώσεως πραγματοποιεῖται, ἔχι ὡς ἀπὸτέλεσμα ἀνθρωπίνης προσπάθειας, δὲν τῶν ὑστέρων, ἀλλὰ εἶναι δεδομένη, λόγω τῆς πηγῆς ἐξ ἧς προέρχεται ἡ μία καὶ ἡ ἕτερα.

Τόσον τὸ γεγονός τῆς γνώσεως, ὅσον καὶ τὸ γεγονός τῆς πίστεως, πραγματοποιεῖται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καθ' ὅσον ὑφίστανται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ αἱ προϋποθέσεις καὶ διὰ τὸ ἐν καὶ διὰ τὸ ἕτερον. Προσέτι ἡ πηγὴ ἀμφοτέρων ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀπωτάτην αἰτίαν, ἐξ ἧς προέρχεται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς γνώσεως, ὡς ἐκδηλώσεως τοῦ φαινομένου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς πίστεως, ὡς ἐκδηλώσεως ὁμοίας τοῦ φαινομένου ἀνθρώπου.

Ὁ Κύριος τοῦ σύμπαντος καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ δούς εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γνωστικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἱκανότητα τῆς πίστεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ σχέσις μεταξύ πίστεως καὶ γνώσεως ἀποβαίνει εἰς γάμος, εὐλογηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅπως εἰς κάθε γάμον εὐστός τῶν συζύγων διατηρεῖ τὴν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ συμβάλλεται διὰ τῶν ἰδιαιτέρων προσόντων, τὰ ὅποια ἔχει, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς προόδου, οὕτως καὶ εἰς τὸν ἐν τῇ προσωπικότητι τοῦ ἀνθρώπου γάμον πίστεως καὶ γνώσεως, ἡ

πρώτη προσφέρει τὸ τέλος, τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ περιγράψῃ ἢ δευτέρα. Καὶ ἡ δευτέρα, ἡ γνῶσις, προσφέρει τὴν κατάλληλον γλῶσσαν, διὰ νὰ γίνῃ ἡ προσφορά τῆς πρώτης καταληπτῆ.

Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν, ὅτι, ἐὰν τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως εἶναι θεῖον, ἡ γλῶσσα εἶναι ἀνθρωπίνη. Τί σημαίνει τοῦτο διὰ τὰς σχέσεις φυσικῆς καὶ πίστεως, θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω.

Γ λ ῶ σ σ α κ α ἰ Ἐ π ο κ ἄ λ υ ψ ι ς .

Περιορίζοντας τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος μόνον εἰς τὴν Γένεσιν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ τμήματα ἐπαφῆς μετὰ τῆς Ἀστροφυσικῆς, διαπιστοῦμεν, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὅτι ἡ διήγησις εἶναι ἀπλή, μέχρις ἀπλοκότητος καὶ ὅτι αἱ ἔννοιαι δὲν ἔχουν χαρακτηῖρα ἐπιστημονικόν, ἀλλὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ καθημερινοῦ διαλόγου ἀνθρώπων μιᾶς ἐποχῆς μακρυνῆς. Ὅσα λέγονται, λέγονται μὲ προεπιστημονικὸν λεξιλόγιον, διὸ καὶ τὸ περιεχόμενον βριθῆται ἀνθρωπομορφισμῶν. Τὸ λεξιλόγιον δηλαδὴ εἶναι λεξιλόγιον μιᾶς ἐποχῆς ἄλλης καὶ ὁ τρόπος ἀναφορᾶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐνεργείας του εἶναι ἐστερημένον τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ θεολογικοῦ λεξιλογίου. Καὶ οὕτως ἐμποιεῖται εἰς τὸν ἀναγνώστην ἡ ἐντύπωσις ἀπλῆς διηγήσεως ἢ μύθου. Ἡ κατάσταση αὕτη εἶναι γνωστὴ ἀπὸ αἰῶνων καὶ δὲν ἀντιμετωπίζεται διὰ πρώτην φοράν, καὶ ὁ λόγος εἶναι ἀπλούστατος: Τὸ περιεχόμενον τῆς Ἀποκαλύψεως μεταδοθὲν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐν χρόνῳ, μετεδόθη εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ἡ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη ἡ Π. Διαθήκη, εἶναι γλῶσσα γεωργῶν καὶ ποιμένων, ἡ ὁποία κατενοεῖτο ὑφ' ὧν.

Ὅταν λέγωμεν γλῶσσαν, δὲν νοοῦμεν τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα, ἀλλὰ τὰς ἐννοίας. Ὅλαι αἱ περὶ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ κόσμου ἐννοιαὶ μόνον διὰ φράσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἀνθρώπου ἠδύνατο νὰ δοθοῦν. Ὡς ἐκ τούτου, ἀναφερόμενος ὁ συγγραφεὺς τῆς Γενέσεως εἰς τὰ τοῦ κόσμου καὶ βουλόμενος, ἵνα ἐκπληρῶσῃ τὴν ἀποστολήν του, νὰ πληροφορήσῃ τοὺς συγχρόνους περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ κόσμου, Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, κόσμου καὶ ἀνθρώπου, μόνον διὰ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀπήχουν τὰς τότε περὶ κόσμου ἀντιλήψεις, δηλ. τὰς προεπιστημονικὰς τοιαύτας, ἠδύνατο νὰ ἐκπληρῶσῃ τὸ ἔργον του. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ λόγος του θὰ ἦτο γριφώδης καὶ ἀκατάληπτος.

Ἡ γλῶσσα ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς ἐποχῆς τοῦ συγγραφέως τῆς Γενέσεως εἶναι τὰ δύο μέσα, δι' ὧν οὗτος ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ τὰς ἀποκαλύψεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον οὔτε ὡς περιεχόμενον οὔτε ὡς σκοπὸν τὴν μετάδοσιν γνώσεων περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ.

Συνεπῶς, ἐὰν τὸ λεξιλόγιον τῆς Γενέσεως φαίνεται ἀπρηχαιωμένον, ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἦτο σύγχρονον, ὅτε ἡ ἀνθρωπότης δι' αὐτοῦ, τοῦ ἀτελοῦς, γλωσσικοῦ ὄργανου ἐπληροφορήθη περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Τοῦτο ἦτο μία δουλεία, ὀφειλομένη

εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ἐὰν αἱ περὶ τοῦ κόσμου ἀντιλήψεις φαίνονται καὶ εἶναι προεπιστημονικαί, ὀφείλεται εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον τῆς «φυσικῆς ἐπιστήμης» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ Ἀστροφυσικὴ — ἡ ὅ,τι κατεῖχε τὴν θέσιν ταύτης τότε —, τόσα ἐγνώριζε περὶ τοῦ κόσμου. Καὶ δι' αὐτῶν, ὡς φέροντος ὕλικου, μετεδόθη τὸ φερόμενον, ἡ Ἀποκάλυψις.

*

Πάντοτε μεταξύ Ἀποκαλύψεως καὶ γλώσσης ἡ μέσου μεταδόσεως, ὑπάρχει ἡ σχέσις μεταξύ φέροντος καὶ φερομένου. Τὸ φέρον εἶναι ἀνθρώπινον, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀτελές καὶ μεταβλητόν, ἐνῶ τὸ φερόμενον θεῖον καὶ ἀμετάβλητον. Διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν δι' εἰκόνας τῆς Κ.Δ. «οἱ ἄσχοι», δι' ὧν μεταφέρεται ὁ οἶνος τῆς ἀποκαλύψεως, εἶναι ἀνθρώπινοι καὶ παλαιούνται. Ἡ παλαιώσις αὕτη, ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ χρόνου, δὲν καθιστᾷ καὶ τὸ περιεχόμενον παλαιόν, δίδει ὅμως τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ὄχι εἰς τὴν ζωὴν. Τοῦτο εἶναι ἀληθές μόνον ὡς πρὸς τὸ περίβλημα, διότι τὸ περιεχόμενον, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς παλαιότητος, εἶναι πολύτιμον, ἀνεκτίμητον καὶ ἀναντικατάστατον.

Ταῦτα ἦσαν γνωστὰ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῶν συγγραφέων αὐτῆς καὶ συνετέλεσαν, ὥστε οἱ εὐκλεεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἐρμηνεύοντες τὴν Γένεσιν, νὰ λαμβάνουν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν δουλείαν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιστήμης. Διὸ, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἀκροατὰς των, μετέδιδον διὰ τοῦ λεξιλογίου καὶ τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐποχῆς των τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας, ἀναπτύσσοντες οὕτω τὴν συνεπτυγμένην ἀλήθειαν.

Κατὰ τρόπον ὑποδειγματικὸν ἐφήρμοσε τὴν μέθοδον αὐτὴν ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὰς ὁμιλίας του εἰς τὴν Ἐξάήμερον δημιουργίαν. Ἴδου πῶς περιγράφει καὶ χαρακτηρίζει τὴν μέθοδόν του ἕτερος σπουδαῖος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς, ὁ Γρηγόριος Νύσσης: «Τῶν γὰρ κατὰ θεῖαν ἐπίπνοιαν ἐν τῇ κοσμογονίᾳ φιλοσοφηθέντων τῷ μεγάλῳ Μωσεῖ... ἐπέταξας ἡμῖν διὰ τινος ἀκολούθου διανοίας εἰς εἰρμόν ἀγαγεῖν, καὶ συμφωνοῦσαν πρὸς ἐαυτὴν ἀποδειξαι τὴν ἀγίαν Γραφήν», καὶ προσθέτει ὅτι, «ἀ γὰρ ἐκεῖνος—δηλ. ὁ Μωϋσῆς—εἶπεν ἐν ὀλίγοις τε καὶ εὐπεριγράπτοις τοῖς ῥήμασι, ταῦτα διὰ τῆς ὑψηλῆς φιλοσοφίας ὁ διδάσκαλος ἡμῶν αὐξήσας», μετέβαλεν ἀπὸ μικροῦ στάχυος εἰς μέγα δένδρον, συμφώνως πρὸς τὴν παραβολὴν τοῦ κόκκου σινάπεως.

Ἴδου, ἐπίσης, τί περὶ τῆς γλώσσης τῆς Π.Δ. λέγει ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, προειδοποιῶν τοὺς ἀκροατὰς του καὶ παρακάμπτων τὸ ἐμπόδιον τῆς γλωσσικῆς ἐκφράσεως (M PG 54, 404-405). «Μὴ ξενίζετω σε, ἀγαπητέ, τῶν ῥημάτων ἢ συνθήκη· ἰδίωμα γὰρ τοῦτο ἐστὶ τῆς Γραφῆς, καὶ ἀδιαφόρως οὕτω πολλάκις τίθησι τὰ ῥήματα· ὁ δὲ καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν. Ἐ-

βρεξε γάρ, φησί, Κύριος θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα εἴπη ὅτι ὁ Κύριος τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγε, καὶ οὐ μόνον τὰς πόλεις κατέστρεψε, καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς ἠφάνισεν».

Ἡ συμβολὴ τῆς γλώσσης εἰς τὴν δημιουργίαν («συμφωνίας» ἢ ἀντιρρήσεως) μεταξὺ Γενέσεως καὶ Ἀστροφυσικῆς εἶναι προφανής. Ἀρκεῖ, ἀκόμη καὶ σήμερον, ἡ παράλληλος ἀνάγνωσις τῆς περὶ κόσμου περικοπῆς τῆς Γενέσεως, ἡ ὁποία καταλαμβάνει μίαν καὶ ἡμισίαν σελίδα, καὶ τῶν 8 ὀμίλιων τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τὴν Ἑξαήμερον, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἕκτασιν εἴκοσι φορές μεγαλυτέραν τοῦ ἐρμηνευομένου κειμένου. Ἡ διαφορὰ αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἐννοίας, δι' ὧν προσφέρεται ἡ συνεπτυγμένη, ἀλλὰ περιεκτικὴ ἀλήθεια τῆς Γενέσεως. Ἡ ἐκτεταμένη αὕτη γλῶσσα ὀφείλεται εἰς τὰς νέας ἐμπειρίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν κόσμον. Αἱ φυσικαὶ αὐταὶ ἐμπειρίαι, χρησιμοποιούμεναι ὡς μέσον καὶ ὄργανον πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐσωτερικῆς περὶ τοῦ κόσμου πείρας, ὡς ἐκφράζεται ἐν τῇ Γένεσι, ἐκτείνουν, πλατύνουν καὶ διασαφηνίζουν τὰς πυκνάς ἐννοίας αὐτῆς.

Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ὅτι, ἐνῶ ἡ Γένεσις δὲν ὀμιλεῖ περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἐξ ἀριθμοῦ τινος στοιχείων, ἡ ἐρμηνεία χρησιμοποιεῖ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν πρὸς κατανόησιν τῆς Γενέσεως.

Λέγει ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας (Περὶ τῆς Ἐκκλ. Θεολογίας, Γ' 2), «...τοῦ δὲ ὄρατοῦ κόσμου τὴν σύστασιν διεξεληθόντος, τεττάρων τε στοιχείων ἐν ἀρχῇ μνημονεύσαντος, οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἀβύσσου καὶ ὕδατος, καὶ δύο μὲν πεποιῆσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰρηκότος («ἐν ἀρχῇ») γάρ φησιν, («εποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»), οὐκέτι ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ἀβύσσου μνησθέντος ὡς ἄρα εἴη καὶ ταῦτα γενητά... ἀναγκασίως διὰ τῶν προκειμένων διδάσκει καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Ὑῖδος τοῦ Θεοῦ ὅτι τε γνητὰ εἴη καὶ ὡς αὐτὸς πρὸ πάντων εἴη καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα πεποιῆτο».

Ἐπομένως, τὰ σημεῖα συμφωνίας μεταξὺ τῶν συγκρινόμενων μεθόδων θὰ πρέπη νὰ ἀναζητηθοῦν, ἀφοῦ προηγουμένως ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ ἰδιομορφία τοῦ κειμένου καὶ ἡ χρονικὴ ἀπόστασις καὶ ὁ σκοπὸς τούτου. Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἡ γλῶσσα καὶ αἱ ὑποδηλούμεναι περὶ κόσμου ἀντιλήψεις θὰ κατανουθεθῶν συμφώνως πρὸς ὅσα εἴπομεν ὡς ἐν χρόνῳ προσφορά τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, ὡς διακονία εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταφορᾶς καὶ διαδόσεως. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον φέρει ἡ περὶ κόσμου ἀποκάλυψις, θὰ ἴδωμεν τί περιέχει. Θὰ ἴδωμεν τὸ «τὶ» καὶ ὄχι τὸ «πῶς» τῆς Ἀποκάλυψεως... Ἐδῶ ὅμως, ἄς ἐπιτραπῆ εἰς τὸν λαλοῦντα μία παρένθεσις, διὰ νὰ

προσκληθῆ ἡ σύγχρονος Ἀστροφυσικὴ καὶ ἐνημερώσῃ περὶ τῶν συμπερασμάτων τῆς. (Ἀπὸ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν διακρίνω τὸ ἐξαιρετικὸν ἔργον τοῦ Δ. Κωτσάκη, Ἡ συγκρότησις τοῦ Σύμπαντος, Ἀθήναι 1971 καὶ ἐσχάτως εἰς δευτέραν ἔκδοσιν).

Προηγουμένως ὅμως θὰ πρέπη νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἐν εἰσέτι σημεῖον, αἱ δυσχέρειαι εἰς τὴν μετάδοσιν τόσοσιν τῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν καὶ πληροφοριῶν, ὅσον καὶ τῶν διὰ τῆς ἐπιστήμης ἀποκτωμένων.

Αἱ δυσχέρειαι εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν πληροφοριῶν.

Ἡ Ἀστροφυσικὴ καὶ ἡ Θεολογία ἀντιμετωπίζουν, ὡς πρὸς τὴν μετάδοσιν τῶν ἀληθειῶν των εἰς τοὺς ἀμυήτους, τὸ αὐτὸ τυπικῶς πρόβλημα: Ἐκφράζουν διὰ συμβόλων ἐξόχως πυκνάς ἐννοίας καὶ καταστάσεις. Ἡ Θεολογία χρησιμοποιεῖ ὡς σύμβολά τῆς λέξεις, ἡ Ἀστροφυσικὴ λέξεις καὶ ἀριθμούς.

Καὶ ἐνῶ αἱ λέξεις καὶ οἱ ἀριθμοὶ εἶναι κοινὸν ἀγαθὸν καὶ κτῆμα, οἱ ὑπὸ τῆς Θεολογίας χρησιμοποιούμενοι συνδυασμοὶ λέξεων καὶ οἱ τύποι ὑπὸ τῆς Ἀστροφυσικῆς, ἀποδίδουν ἐννοίας καὶ καταστάσεις ἐξόχως λεπτάς. Λόγου χάριν ἡ φράσις «Κύριος τῶν δυνάμεων» εἶναι μία θεολογικὴ ἔκφρασις τρομακτικοῦ περιεχομένου τόσοσιν ὡς πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς κυριότητος, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς δυνάμεως. Δηλοῖ τὸ ἀπολύτως ἐξουσιάζον ὄν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξουσία συνίσταται ἐκ πάσης μορφῆς δυνάμεως, ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς νοουμένης.

Εἰς τὴν καθημερινὴν ὅμως χρῆσιν ἡ λ. «Κύριος» σημαίνει κάθε ἄρρενα κάτοικον μίας χώρας, ὁ ὁποῖος διῆλθε τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, ἀνεξαρτήτως μορφώσεως, θέσεως, χαρακτῆρος κ.λπ. Λέγεται «Κύριος» καὶ ὁ καλὸς καὶ ὁ δειλός, καὶ ὁ ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ καὶ ὁ δοῦλος εἰς μυρίας καταστάσεις. Πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος καθημερινῶς ἀκοῦει καὶ χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν αὐτὴν με αὐτὸ τό, κατὰ συνθήκην, περιεχόμενον, νὰ συλλάβῃ τὸ περιεχόμενον τῆς αὐτῆς λέξεως, ὅταν αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεόν, ἄνευ εἰδικῆς προδιαθέσεως καὶ μνήσεως, ἄνευ δηλαδὴ προσπαθείας;

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ με τὴν ἄλλην λέξιν τοῦ παραδείγματος, τὴν λ. «δύναμις».

Ἀλλὰ καὶ με τοὺς ὅρους καὶ τοὺς τύπους τῆς Ἀστροφυσικῆς ὑπάρχει τὸ αὐτὸ πρόβλημα. Οἱ μὲν Ἀστροφυσικοὶ μεταξὺ των — ὅπως καὶ οἱ Θεολόγοι — συννοοῦνται ἄριστα. Οἱ μὴ μεμνημένοι ὅμως δὲν ἐννοοῦν τὸν ὅρον «ἔτος φωτός» ὡς μονάδα μετρήσεως ἀποστάσεως, διότι τὸ «ἔτος» εἶναι εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μονὰς μετρήσεως τοῦ χρόνου. Τοῦτο ἀντιστοιχεῖ, ὡς γνωστὸν, εἰς ἀπόστασιν ἴσην πρὸς 9.600.000.000 χιλιόμετρα.

Δὲν ἐννοοῦν, ἐπίσης, τὸν τύπον 10^{10} , δηλαδὴ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡλίων ἐνὸς Γαλαξίου καί, κατὰ συνέπειαν, καὶ τὸ γεγονός ὅτι μόνον εἰς τὸν Γαλαξίαν μας

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 14ης Σεπτεμβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους συνεκροτήθη εἰς τὸ γραφικώτατον προάστειον Bernhäuser Forst, τῆς Stuttgart, ἐν Δυτικῇ Γερμανίᾳ, τὸ συνέδριον τῶν ἠνωμένων Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν, τὸ ὁποῖον ἠσχολήθη μὲ τὴν διερεύνησιν τοῦ προβλήματος τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν ἐπισκόπησιν τῆς ἐπιτελεσθείσης καὶ συντελουμένης ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτου ἐργασίας, ὡς καὶ μὲ τὰς προοπτικὰς, αἰτινες διαγράφονται πρὸς μίαν λυσιτελεστέραν τοῦ προβλήματος ἀντιμετώπισιν καὶ ἀποτελεσματικώτεραν προσφορὰν τῶν θησαυρῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὰς εὐρυτέρας μάζας τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ διὰ τῆς ἀποδόσεως τῶν Ἱερῶν Κειμένων εἰς τὰς συγχρόνους γλώσσας καὶ εἰς γλωσσικὸν ἰδίωμα προσιτὸν καὶ κατανοητὸν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀναλόγως τοῦ μορφωτικοῦ, πολιτιστικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τῶν ἐπιπέδου.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ συνέδριον συμμετέσχον ἀπεσταλμένοι τῶν κατὰ τόπους παραρτημάτων τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας ἐκ 15 εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν, προσδῶσαντες οὕτω πανευρωπαϊκὸν χαρακτήρα εἰς αὐτὸ καὶ ἐκθέσαντες τὰς ἐν Εὐρώπῃ κυρίας συντελουμένας προσπάθειάς εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Οὕτως εἰς τὸ συνέδριον ἐξεπροσωπήθησαν ἐκ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης αἱ Χῶραι τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Σκωτίας, Δανίας, Σουηδίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας, Φινλανδίας, Νορβηγίας καὶ Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης αἱ Χῶραι τῆς Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας. Οἱ ἐκπρόσωποι οὗτοι προήρχοντο ἐκ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἡ δὲ μεγίστη πλειονότης αὐτῶν ἀπετελεῖτο ἐκ Καθηγητῶν Πανεπιστημίων καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν κρατῶν, ἅτινα ἐξεπροσώπων. Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν θεολόγων ἐκπροσώπων, τοῦ συνεδρίου μετέσχον καὶ ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες τῶν

διαφόρων κλάδων τῆς ἐπιστήμης, ἦτοι γλωσσολόγοι, κοινωνιολόγοι κ.ἄ. πολλοὶ τῶν ὁποίων διετύπωσαν ἀπόψεις ὡς πρὸς τὴν μετάφρασιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐκ τῆς σκοπιᾶς τῆς εἰδικότητός των, αἰτινες ἀπόψεις δέον νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν πρὸς εὐδόξωσιν τοῦ τεραστίου καὶ πολυμεροῦς, ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ δυσχερεστάτου ἔργου τῆς μεταφράσεως.

Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου περιελαμβάνοντο καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν αἶδεσ. Paul Ellingworth, συντονιστὴν τοῦ ἔργου τῶν ἐν Εὐρώπῃ μεταφράσεων, καὶ τὸν διαπρεπῆ ἐπιστήμονα Dr. Eugene A. Nida, διευθύνοντα τὸ ἐν Ἀμερικῇ τμήμα μεταφράσεων τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας καὶ ὑπεύθυνον τοῦ παγκοσμίου συμβουλίου τῶν μεταφράσεων τῶν ἠνωμένων Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν, βαθὺν καὶ ἔμπειρον γνώστην τοῦ ἔργου τῆς μεταφράσεως τῆς Βίβλου, ὅστις προέστατο τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου καὶ ἔδωκε τὰς κατευθυντηρίους γραμμάς καὶ ἐπεσήμανε τὰ πολὺπλοκα προβλήματα, ἅτινα ἀναποφεύκτως ἀντιμετωπίζει ὁ δραττόμενος τοῦ ἔργου τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Καθηγητῆς Eug. A. Nida ἀποτελεῖ ἐν πολύτιμον κεφάλαιον διὰ τὴν μεταφραστικὴν προσπάθειαν τῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας, λόγῳ τῆς πολυετοῦς πείρας του, ἀποκεκρυσταλλωμένης εἰς περισπούδαστα βοηθήματα καὶ μελέτας πρὸς χρῆσιν ὑπὸ τῶν μεταφραστῶν, καὶ τῆς εὐρείας θεολογικῆς, γλωσσολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς καταρτίσεώς του, ἐξικνουμένης ἐνίοτε μέχρι τῆς γνώσεως τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, τῶν κρατουσῶν εἰς τὰ κοινωνικὰ στράματα τῶν διαφόρων ἡπείρων, καὶ τῶν εἰδικῶν ἀρχῶν, αἰτινες δέον νὰ διέπουν τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας καὶ διαλέκτους.

Τὸ ἔργον τοῦ συνεδρίου ἐπεξετάθη εἰς πλάτος καὶ

ὑπάρχουν 100 δισεκ. ἤλιοι. Ἡ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργουμένη ἐντύπωσις εἶναι τοῦ ἀσυλλήπτου καὶ ἀδιανοήτου.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι εἰς τὴν καθαρὰν ἐπιστημονικὴν γλώσσαν ἢ Θεολογία καὶ ἢ Ἀστροφυσικὴ εἶναι ἀκατάληπτοι, καίτοι ἡ δευτέρα ἀναφέρεται εἰς ὕλικὴν πραγματικότητα, τὸ ὕλικόν σύμπαν, καὶ εἰς σχέσεις ὕλικῶν ὄντων τῶν σωμάτων τοῦ διαστήματος. Καὶ ἐπομένως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγε ὁ Πλάτων περὶ τοῦ Θεοῦ («ἀδύνατον εἰς πάντα λέγειν»), δύναται ἄριστα νὰ ἐπαναληφθῇ διὰ τὴν Ἀστροφυσικὴν.

Ὅπως διὰ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, ἡ ὁποία καθορίζεται ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς λογικῆς, ὁ ἄβυσσος «Θεῶν ὁρατος» εὐρίσκεται πέραν τῶν δυνατοτήτων τῆς καὶ γίνεται δεκτὸν ὡς «δόγμα», τότε καὶ ἡ θεωρία τοῦ Ἄϊνσταϊν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ σύμπαν εἶναι ἀπεπερασμένον, ἀλλὰ ἄνευ περάτων», εἶναι ἐπίσης ἐκτὸς τῶν δυνατοτήτων τῆς λογικῆς μας καὶ γίνεται δεκτὸν ὡς δόγμα ἢ, ὅπως λέγεται εἰς τὴν Ἀστροφυσικὴν, ὡς «παραδοχὴ».

(Συνεχίζεται)

ΗΛΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

βάθος. Ἦτοι, κατ'ἀρχὰς ἐγένετο εἰς τακτὰς συναντήσεις ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς μεταφράσεως, τὸ ὅποιον ἐπιτελεῖται εἰς τὰς διαφόρους Χώρας, τῶν νέων μεταφράσεων, αἵτινες ἐπιχειροῦνται ἐν αὐταῖς ἢ τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ βελτιώσεως παλαιότερων τοιούτων πρὸς ἐκσυγχρονισμόν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνταπόκρισιν τῶν εἰς τὰς νέας ἀπαιτήσεις τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὡς καὶ ἐπισήμανσις τῶν κατὰ τὴν πορείαν τῆς μεταφράσεως ἀναφουμένων προβλημάτων, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, λόγῳ τῶν συμφυῶν δυσχερειῶν τοῦ κειμένου τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἐπικρατοῦσι παρὰ ταῖς διαφοροὺς Χώραις.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ χώρῳ ἐτοιμάζονται σήμερον 54 νέαι μεταφράσεις τῆς Βίβλου, ἐν αἷς καὶ μία εἰς τὴν Μακεδονικὴν διάλεκτον(!), ἥτις μετάφρασις δὲν ὑπῆρχε μέχρι σήμερον. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν τῶν μεταφραστικῶν προσπαθειῶν συγκαταλέγονται μεταφράσεις εἰς τὰς γλώσσας τῆς Ἑσθονίας, Λεττονίας, Λιθουανίας, Ρωσίας, Οὐκρανίας, Ἀρμενίας, Σλοβενίας, Κροατίας, Σερβίας, Ἀλβανίας κ.ά.π. Εἰς δὲ τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν ἡ μετάφρασις ἐνεργεῖται ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς πολιτείας. Ὡσαύτως ἐπεσημάνθησαν αἱ παρὰ τισι Χώραις ἀναφουόμεναι δυσχερεῖαι πρὸς ἐπικράτησιν μιᾶς συγχρόνου μεταφράσεως, λόγῳ μακροχρονίου προσκολλησεως τῶν κατοίκων εἰς τὸ παλαιόθεν κρατήσαν κείμενον τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ λόγῳ τῶν ἀντιδράσεων, αἵτινες προκαλοῦνται ἐκ τῶν ἐπὶ πολὺ ἄετι κρατούντων θεσμῶν — νομικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν —, αἵτινες ὅμως ἀντιδράσεις βαίνουσιν ὄλονεν ἐλαττούμεναι ἐξ αἰτίας τῆς ἀδηρίτου ἀνάγκης, ὅπως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καταστῆ κτῆμα ὄλων τῶν πιστῶν, κατανοηθῆ ὑπ' αὐτῶν καὶ βιωθῆ πληρέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον.

Αἱ κύριαι ὁμως ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου ἀνηλώθησαν εἰς τὴν διερεύνησιν καὶ μελέτην τῶν ἀρχῶν καὶ βασικῶν κανόνων, οἵτινες δέον νὰ διέπουν τὸ μεταφραστικὸν ἔργον. Καὶ ἡ φάσις αὕτη τοῦ συνεδρίου ἦτο ἡ οὐσιαστικωτέρα, ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἐξετάσθησαν πᾶσαι αἱ πλευραὶ τοῦ Ἱεροῦ Κειμένου καὶ ἐξήρθησαν αἱ ἀρχαί, αἵτινες δέον νὰ κατευθύνουν τὴν προσπάθειαν τοῦ μεταφραστοῦ, προκειμένου οὗτος νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὸ λίαν δυσχερὲς καὶ ἐπιπονον ἔργον του, ἐὰν θέλῃ νὰ καταστῆ ἀντιληπτὸς καὶ εὐπρόσδεκτος ὑπὸ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού.

Αἱ κύριαι φάσεις τῆς συζητήσεως ταύτης ἐστράφησαν πέραξ τῶν ἀκολουθῶν σημείων, ἅτινα δέον νὰ τυγχάνουν ἰδιαίτερας προσοχῆς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

1) Ἐν πρώτοις δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀξιοπιστία τοῦ μεταφρασθησομένου πρωτοτύπου κειμένου. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἄκρως δυσχερὲς, καθ' ὅσον στερούμεθα τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, προκειμένου περὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου τῆς Παλ. Διαθήκης, αἱ δὲ ὑπάρχουσαι ἐκδόσεις αὐτοῦ ἐμφανίζουν μετα-

ξῦ τῶν διαφορὰς κειμένου ἀνερχομένας εἰς 3.500.

Ὡσαύτως συνεζητήθη τὸ πρόβλημα τῆς ἀξιοπιστίας τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου ὑπὸ τῶν Ὁ' καὶ τῆς ἀθεντικότητος αὐτῶν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἀρχικοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, λόγῳ τῶν ὑφισταμένων κενῶν μεταξὺ τῶν Ὁ' καὶ τοῦ μασωριτικοῦ κειμένου, καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ συμπληρωθῆ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ' καὶ τὰνάπαλιν. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπαιτεῖ σοβαρὰν σπουδὴν καὶ μελέτην καὶ εἶναι ἀδύνατον, τὸ γε νῦν ἔχον, νὰ ἀπαντήσῃ τις μετὰ πειστικότητος καὶ τελεσιδικίας, ἐφ' ὅσον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγνοοῦμεν τὸ ὑπὸ τῶν Ὁ' χρησιμοποιοθῆν Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὁμίλησεν ὁ Καθηγητῆς Peter Rieger τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Tübingen, σκιαγραφήσας τὰς ἐξελίξεις τῶν ἐργασιῶν ἐπὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου. Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν ἡνωμένων Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν ἐργάζονται περίπου διακόσιοι (200) διαφορετικαὶ ἐπιτροπαὶ εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, πλὴν ὁμως μέχρι σήμερον δὲν ὑπάρχει ἐργασία πλήρης, ἱκανὴ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν σκοπὸν τῆς ὑποβοηθήσεως τοῦ ἔργου τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου.

2) Ἐπίσης ἐτονίσθη ἡ σημασία τῆς ἐπιστήμης τῆς σημαντικῆς (Semantics), τῆς ἀσχολουμένης περὶ τὰς διαφοροὺς ἐννοίας τῶν λέξεων, ὡς καὶ περὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν καὶ τὴν θέσιν των ἐν τῇ συντάξει τοῦ κειμένου, προκειμένου νὰ καθορισθῆ ἡ ἀκριβὴς αὐτῶν σημασία καὶ νὰ ἀποδοθῆ ἡ ἐννοια αὐτῶν ἐπακριβῶς καὶ ὡς αὕτη ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ἡ ἐξέλιξις, ἣν, ὡς ζῶν ὄργανισμός, ὑφίσταται μία γλώσσα καὶ ἡ διαφοροποίησις τῶν ἐννοιῶν τῶν λέξεων ἐν τῇ ῥοῇ τοῦ χρόνου καὶ ἐν ταῖς ποικίλαις αὐτῶν χρήσεσι, καθιστῶσι τὴν χρῆσιν τῆς ἐπιστήμης τῆς σημαντικῆς πολύτιμον βοήθημα διὰ τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως.

3) Ὡσαύτως, ἡ χρῆσις συμβολικῶν ἐκφράσεων, ὧν βρῖθει ἡ Ἁγία Γραφή, ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερον προσοχὴν, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καθίσταται ἀντιληπτὴ ἡ μετάφρασις, ἀλλὰ καὶ κυρίως διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς καταλλήλου συμβολικῆς ἐκφράσεως τῆς γλώσσης, εἰς ἣν ἀποδίδεται τὸ κείμενον, προκειμένου αὐτὸ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ ἀποδέκτου τῆς μεταφράσεως κατὰ τρόπον, ὅσον τὸ δυνατόν, σαφέστερον καὶ πληρέστερον. Ἐκ τούτων νοεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ γνώσεως τόσοσιν τῆς γλώσσης τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τῆς Γραφῆς, ὅσον καὶ τῆς γλώσσης, εἰς ἣν ἐπιχειρεῖται ἡ μετάφρασις τῆς Βίβλου. Αἱ λεπτὰ διακρίσεις, αἵτινες χαρακτηρίζουν τὰς συμβολικὰς ἐκφράσεις τῶν διαφόρων γλωσσῶν, δέον νὰ ἀποτελοῦν πρῶτιστον μέλημα τοῦ μεταφραστοῦ.

4) Ἔτερον σημεῖον ἰδιαζούσης σημασίας εἰς τὴν ἀπόδοσιν ἑνὸς κειμένου, καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς

Ἁγίας Γραφῆς, εἶναι ἡ δομὴ τοῦ κειμένου τούτου, ἢν συγκροτοῦν αἱ διηγήσεις, αἱ ὀμιλίες καὶ τὸ διαλογικὸν στοιχείον, ἅτινα δέον ὄχι μόνον νὰ τύχουν ἐπισταμένης μελέτης ἐν τῷ πρωτοτύπῳ κειμένῳ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδοθοῦν καταλλήλως ἐν τῇ συγκεκριμένῃ γλώσσῃ τῆς μεταφράσεως. Μεταξὺ τῶν γλωσσῶν ὑφίστανται συμφωνίαι, ἀλλὰ καὶ διαφοραὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου καὶ ἔργον τοῦ μεταφραστοῦ εἶναι ἡ ἀξιολόγησις τῶν στοιχείων τούτων καὶ ἡ κατάλληλος ἀναπαράστασις αὐτῶν ἐν τῇ μεταφράσει.

5) Πέρα τούτων ὅμως ὁ μεταφραστὴς θὰ εὐρεθῆ ἀντιμέτωπος καὶ πρὸς τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀνεπύχθησαν καὶ διετυπώθησαν τὰ ἱερὰ κείμενα, ἢτοι πρὸς τὸν πολιτισμὸν, τὸ κοινωνικὸν πλαίσιον καὶ τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου ἔκφρασις, προῖόν καὶ κληρονομίαν ἀποτελοῦν τὰ ἱερὰ κείμενα. Ἡ θεία Ἀποκάλυψις ἔλαβε χώραν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ὡς ἱστορικὸν γεγονός, καὶ ἐχρησιμοποίησε πρὸς ἔκφρασιν καὶ διατύπωσιν τὸ πολιτιστικὸν περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπραγματοποιήθη καὶ κατενοήθη. Συγχρόνως δὲ ὁ μεταφραστὴς ἀντιμετωπίζει καὶ τὸ πολιτιστικὸν καὶ μορφωτικὸν περιβάλλον, διὰ τὸ ὁποῖον προορίζεται ἡ μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἢτις μετάφρασις δέον νὰ γίνῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἱκανοποιῇ τὰ πλέον διάφορα στρώματα τοῦ λαοῦ. Ἐνταῦθα ἀνακύπτει τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπιπέδου γλώσσης καὶ μορφώσεως, ὅπερ δέον νὰ προσέξῃ ὁ μεταφραστὴς. Τὸ σημεῖον εἶναι δυσχερέστατον καὶ μόνον ἡ ἀκριβὴς στάθμισις ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ δύναται νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν πρὸς κοινοποίησιν τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν καὶ κατανόησιν καὶ ἀποδοχὴν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

6) Ἐπίσης ἐτονίσθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ θεολογικὴ διδασκαλία καὶ ἀκεραιότης δέον νὰ λαμβάνηται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ. Πᾶσα ἀλλοίωσις ἢ παραχάραξις αὐτῆς ἀποτελεῖ σοβαρὸν πλῆγμα κατὰ τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ δέον νὰ ἀποφεύγηται πᾶσα προσπάθεια προσαρμογῆς αὐτῆς πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἢ ἄλλας συνθήκας τῆς Χώρας, εἰς τὴν γλώσσαν τῆς ὁποίας τὰ ἱερὰ κείμενα μεταφράζονται. Αἱ ἔκφρασις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι πιθανὸν νὰ τύχουν παρεξηγήσεως ἢ νὰ κέκτηνται ἐν τῇ μεταφράσει ἄκρως ἀντίθετον ἔννοιαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου — καὶ τοῦτο συχνάκις συμβαίνει — δέον νὰ ἐπεξηγῶνται διὰ προσθέτων σημειώσεων καὶ οὐχὶ νὰ ἀλλοιῶνται ἐννοιολογικῶς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ μεταφραστὴς ἀντιμετωπίζει πλείστα ὅσα προβλήματα, καὶ εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ προορίζεται διὰ μὴ χριστιανικῆς κοινότητος, τὸ πρόβλημα τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου (Textual criticism), ὅπερ

ἐμφανίζει ἱκανὰς διαφορὰς ἐπὶ θεολογικῶν τινῶν σημείων, καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ διαφόρου θεολογικοῦ προσανατολισμοῦ ἐκάστου συγγραφέως τῶν ἐπὶ μέρους βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὰ ἱερὰ κείμενα ὡς θεολογικὰ τοιαῦτα δέον νὰ διατηρῶνται ἀναλλοίωτα διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ὡς ἀναλλοίωτος παραμένει καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐκτιθεμένη Θεοῖα Ἀποκάλυψις.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω στοιχείων ἐθίγησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ τινὰ ἄλλα ἐξ Ἰσου σοβαρὰ, ὡς εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ ὕφους τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ τῶν διαφόρων μεταφράσεων, ἡ ὀνοματολογία, ἡ μορφολογία, τὰ ῥητορικὰ σχήματα, αἱ ποιητικαὶ ἔκφρασις, αἱ μεταφορικαὶ ἔννοιαι, οἱ παραλληλισμοί. Τὰ ὑφιστάμενα κενά, αἱ προσθήκαι, τὸ στοιχείον τῆς ἐντυπώσεως, ἢν δέον νὰ ἐμποιῇ μία μετάφρασις καὶ ἄλλα πολλά, ἅτινα ἀπαιτοῦν ἰδιαίτεραν προσοχὴν καὶ δέον νὰ τυγχάνουν εἰδικῆς μελέτης ἐκ μέρους τῶν διαφόρων μεταφραστῶν. Τέλος, προετάθησαν διάφοροι λύσεις καὶ σχέδια πρὸς πραγματοποίησιν, ἅτινα θὰ βοηθήσουν σοβαρῶς τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Οὕτως ἀπεφασίσθη ἡ σύνταξις Ἑβραϊκοῦ Λεξικοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Λεξικοῦ τῶν ἑβραϊκῶν ἰδιωματικῶν ἔκφρασεων, ἢ συγγραφῆς Λεξικοῦ τῶν λέξεων-κλειδιῶν (key-words) τῆς Καινῆς Διαθήκης, γραμματικῆς τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τῶν ἱερῶν κειμένων. Ὡσαύτως, ζωνρὸν ἐξεδηλώθη τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συνέδρων διὰ τὴν συγγραφὴν μελετῶν εἰς τὴν γλωσσολογίαν, τὴν σημαντικὴν, τὸ ὕφος, τὴν ψυχολογίαν, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς μεταφράσεως καὶ τῆς ἐρμηνευτικῆς γενικῶς, εἰς τὴν θεολογίαν τῆς μεταφράσεως καὶ περὶ τοῦ τρόπου μεταβίβασεως αὐτῆς εἰς τὸ εὐρὸ κοινόν, ἅτινα μεγάλως θὰ βοηθήσουν τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως καὶ θὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου.

Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου τὰ μέλη ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ περίφημον τυπογραφεῖον τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας εἰς Stuttgart καὶ νὰ θαυμάσουν τὸ τεράστιόν τοῦτο συγκρότημα, ὅπερ ἀποτελεῖ ἐν τῶν καλλιτέρων τοῦ εἶδους ἀνά τὸν κόσμον, καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὴν λειτουργίαν του καὶ τὴν ἐκδοτικὴν του δραστηριότητα.

Γενικῶς κρινόμενον τὸ συνέδριον τοῦτο ἀπέτελεσε μίαν προσπάθειαν, τὰ μέγιστα συμβάλλουσαν εἰς τὸν συντονισμόν τοῦ ἔργου τῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ δίδουσαν νέαν ὄθησιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς μεταδόσεως τῶν ἐν τῇ Βίβλῳ ἐκτιθεμένων αἰωνίων ἀληθειῶν εἰς τὸν ἰδιαίτερον σήμερον διψῶντα τὴν ἀλήθειαν λαὸν τοῦ Θεοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ

Ἐφηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΟΡΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ¹

Συνεπληρώθησαν σήμερα 1600 έτη από τοῦ θανάτου τοῦ ἀξίου καὶ καρποφόρου τῆς Ὁρθοδοξίας προμάχου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ὥρισε τὸ παρὸν ἔτος «ἔτος Μ. Ἀθανασίου», διὰ νὰ προβάλλῃ καταλλήλως εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τὴν μεγάλην προσωπικότητά του. Ἀγαθὴ ἢ ἔμπνευσις τοῦ ἀρχομένου σήμεραν ἑορτασμοῦ, ὀφειλομένη ἢ πρὸς τὸν ἅγιον ἀπόδοσις τιμῆς, ἔπωφελῆς δὲ ἢ προβολή. Εἰς μίαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι πολλοὶ οἱ «καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ»², οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται δῆθεν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἄλλοτε παραθεωροῦντες τὴν ἀναγκαιότητα ἁρμονίας θεωρίας καὶ ζωῆς, ἤτοι διδασκαλίας καὶ ἀγιότητος, ἄλλοτε μὴ κατοχυροῦντες τὸν ἀγῶνα διὰ μιᾶς ἀκαταμαχῆτου ἐντιμότητος, ἢ προβολῆ τοῦ Μ. Ἀθανασίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κατέστη καθῆκον ἐπιτακτικόν. Διὰ τοῦτο, Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι³, κατὰ τὴν σημερινὴν πανηγυρικὴν ἐναρξιν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ «ἔτους Μ. Ἀθανασίου», ἄς στρέψωμεν εὐλαβῶς τὴν προσοχὴν μας πρὸς ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ μέγας Θεολόγος καὶ ποιητῆς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς εἶπεν «δρον ἐπισκοπῆς εἶναι τὸν ἐκεῖνου βίον καὶ τρόπον, νόμον δὲ ὀρθοδοξίας τὰ ἐκεῖνου δόγματα»⁴.

Α' Ὁρος Ἐπισκοπῆς.

1. Ὁ Μέγας Ποιμὴν.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν πατερικὴν Γραμματεῖαν διασώζεται ἡ πληροφορία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ γεννηθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ 295 Ἀθανάσιος, εὐρισκόμενος ἀκόμη εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, ἐβάπτισεν ἕνα ἐκ τῶν συνομιλήκων του, ὑποδυθεὶς πρόσωπον κληρικοῦ⁵. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος πληροφορηθεὶς, ὅτι τὸ Βάπτισμα ἐκεῖνο ἐτελέσθη μὲ πᾶσαν τάξιν καὶ ἀκρίβειαν ἐκκλησιαστικὴν, τὸ ἀνεγνώρισεν ὡς ἔγκυρον, ἀνέλαβε δὲ τὸν μικρὸν Ἀθανάσιον ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν στιγμήν ἡ Ἐκκλησία ἀπέκτησεν ἕνα ἐκκολαπτόμενον ἅγιον, θεολόγον καὶ πρόμαχόν τῆς.

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴν Συνοδικὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς 18-1-1973, σεπτῆ συνοδικῆ ἐντολῇ.

2. Β' Κορ. 2,17.

3. Φ.λιπ. 4,1.

4. Ἐγκώμιον εἰς Μ. Ἀθανάσιον, κεφ. 37.

5. Ρουφίνου, Ἐκκλ. Ἱστορία 10,14.

Πλησίον τοῦ γέροντος Ἀλεξάνδρου ὁ Ἀθανάσιος ἐμόρφωσε φρόνημα ἐκκλησιαστικόν, εἶχε δὲ τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν Ἀγ. Γραφὴν ἐπιμελῶς νὰ σπουδάσῃ καὶ φιλοσοφικῶς νὰ καταρτισθῇ «τοῦ μὴ δοκεῖν παντάπασι τῶν τοιούτων ἀπείρως ἔχειν»⁶. Διηκόνησε τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Ἀναγνώστης ἐπὶ ἑξ ἔτη καὶ ἦλθεν εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Μ. Ἀντωνίου, ὅστις ἀπετύπωσε ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος του τὴν σφραγίδα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀσκήσιν καὶ τὴν μυστικὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν.

Ὅταν τὸ 318 ἐξέσπασεν ἡ ἀρειανικὴ αἵρεσις, ὁ Ἀθανάσιος ἦτο Διάκονος. Ὁπλισμένος μὲ τὴν χάριν τῆς Ἱερωσύνης καὶ διαθέτων ἔξοχα θεολογικὰ καὶ διανοητικὰ ἐφόδια, ὁ νεαρὸς Ἀθανάσιος «τοῦ χοροῦ τῶν διακόνων ἡγούμενος»⁷, ἀπέβη συνεργάτης ἀνεκτίμητος τοῦ γέροντος Πατριάρχου, ὅστις παρεμέρισε πρὸς στιγμὴν τὴν ἀρχιερωσύνην του καὶ ἔρριπεν εἰς τὴν μάχην τὸν ἱκανὸν πολεμιστὴν. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ προβάλλῃ τὸν Ἀθανάσιον καὶ ἡ ἀγαθὴ διάθεσις τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Α' Συνόδου νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀρειανικῶν κακοδοξιῶν ἐδικαιώθησαν, διότι ὁ Ἀθανάσιος τὸ 325, ὡς Σύνοδος⁸ ἀπεφάνθη, «τὴν νόσον τοῦ ἀρειανισμοῦ ἔστησεν».

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Διακόνου Ἀθανασίου διὰ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας τὸ 328, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἦλθεν ὡς φυσιολογικὴ συνέπεια, καὶ μάλιστα «ψήφου τοῦ λαοῦ παντός»⁹. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν αἰσθητήριον ἐνήργησεν ὀρθῶς καὶ ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν καιρίαν θέσιν τὸν ἄριστον, ἀναγνωρίζον τὴν ἀλήθειαν, ὅτι, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ὀριμότης, τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας εἶναι ὄρος δευτερεύων.

Κατὰ τὰ 46 ἔτη τῆς ἀρχιερατείας του ὁ Ἀθανάσιος ἀπεδείχθη ὄντως «ὄρος ἐπισκοπῆς». Ὁργάνωσε τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, ἐπραγματοποίησεν ἐπανειλημμένα περιοδείας εἰς τὰς ἐπαρχίας του, ἐμελέτησε τὰς ποικίλας ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου του καὶ ἔδωκε τὰς καλλιτέρας καὶ δυνατὰς λύσεις, ἔκαμεν ἐπιτυχεῖς ἐκλογὰς ἐπισκόπων, ὡς τοῦ Φρουμεντίου Ἀξώμης, προώθησε τὴν Ἱεραποστολὴν, ἰδίᾳ εἰς Ἀβησσυνίαν, ἐσχετίσθη πρὸς μεγάλους ἀσκητὰς, ὡς τὸν Ἀντόνιον καὶ Παχώμιον, διαργάνωσε τὸν Μοναχισμὸν, ἔθρεψε διὰ πλουσίου κηρύγματος τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπλούτισε τὴν Ἐκκλησίαν διὰ θαυμασίων

6. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, μν. ἔ. κεφ. 6.

7. Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστορία 1,25.

8. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ 339.

9. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, μν. ἔ. κεφ. 8.

συγγραφῶν καὶ εὖρε καλοὺς συνεργάτας, ὡς Ἰσίδωρον τὸν Πηλουσιώτην, διὰ τὴν ἐπέκτασιν ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαίαν συνέχισιν τοῦ ἔργου του, ὅταν ἐκεῖνος δὲν θὰ ὑπῆρχε.

Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος συνεκλονίζετο ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἐκ Θεοῦ κλήσεώς του καὶ ἐργασθεὶς δι' ὄλων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέβη ἀληθινὸς καὶ μέγας Ποιμὴν. Τὴν «μεγάλην ὄντως καὶ ἀποστολικὴν ψυχὴν»¹⁰ τοῦ Ἀθανασίου ἀβιάστως ἀναγνωρίζων καὶ ὁ Μ. Βασίλειος ἔγραφε πρὸς αὐτόν: «Τῶν μὲν ἄλλων τοῖς πλείστοις ἐξαρκεῖ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον περισκοπεῖν· σοὶ δὲ οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλ' ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τσαυτῆ, ὅση καὶ τῆς ἰδίως παρὰ τοῦ κοινου Δεσπότη ἡμῶν ἐμπιστευθείσης ἐπίκειται, ὅς γε οὐδένα χρόνον διαλείπεις διαλεγόμενος, νοθετῶν, ἐπιστέλλων, ἐκπέμπων τινὰς ἐκάστοτε τοὺς ὑποτιθεμένους τὰ βέλτιστα»¹¹.

2. Ὁ Μέγας Ἅγιος.

Ἡ ἐπιτυχὴς ποιμαντορία τοῦ Μ. Ἀθανασίου δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὰ ἀναμφισβήτητα προσόντα του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του. Ἡ ἀφιέρωσίς του εἰς τὸν Χριστὸν ὑπῆρξε πλήρης. Ὁ ἀνεξάντλητος ζήλος του διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κυριολεκτικῶς «κατέφαγεν αὐτόν»¹². Τὰ ἀφάνταστα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα συνήντησεν εἰς τὸ ἔργον του ὄχι μόνον δὲν ἠλάττωσαν τὸν κατ' ἐπίγνωσιν ζήλόν του, ἀλλ' ἠύξησαν τὴν θερμὴν του διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν.

Τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ Μ. Ἀθανασίου ὑπῆρξε παροιμιῶδες. Ἦτο πολὺ εὐκόλον εἰς αὐτόν νὰ συμβιβασθῇ μετ' τοὺς πολιτικῶς κρατοῦντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐννοουμένους αἰρετικούς καὶ νὰ διατηρήσῃ τοιοῦτοτρόπως ὄχι μόνον τὴν θέσιν του, ἀλλὰ καὶ τὴν μακαριότητα τῆς θέσεώς του. Ὅμως ὁ Ἀθανάσιος ἦτο ἔτοιμος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα καὶ νὰ κρατήσῃ μόνον τὴν ἀλήθειαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν ὅτι ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ φροντίζουν νὰ σώζων τὴν θέσιν των καὶ τὰ ἐκ ταύτης ὀφέλη.

Ἡ μεγαλοψυχία τοῦ τιμωμένου σήμερον Ἁγίου δὲν ἔχει ὄρια. Ἐσυκοφαντήθη ὡς ἐπανάστατης κατὰ τοῦ καθεστώτος, ὡς ἀνήθικος καὶ ἱερόσυλος καὶ ὡς κοινὸς φονεὺς. Ἐδικάσθη ὑπὸ πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν. Καθηρέθη ἀντικανονικῶς καὶ ἐξωρίσθη πολλάκις. Ὑπέστη ταλαιπωρίας, ἀπειλὰς καὶ ἐξευτελισμούς. Εἶδε νὰ χάνωνται πρὸς στιγμὴν οἱ ἀγῶνές του ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐν τούτοις ὄχι μόνον οὐδένα ἐξεδίκηθη καὶ οὐδέποτε ἐμνησικακήσεν, ἀλλὰ τοὺς πάντας συνεχώρησε. Μόνον τοὺς ἐσκεμμένως παραποιοῦντας τὴν ἀλήθειαν δὲν ἐδέχθη

εἰς κοινωνίαν, διότι εἶναι ἀσυμβίβαστος ἢ συνυπαρξίς φωτός καὶ σκότους.

Ἀκλόνητος ὑπῆρξεν ἡ πίστις τοῦ Μ. Ἀθανασίου. Πίστις μικροῦ παιδίου πρὸς τὸν παντοδύναμον καὶ πανάγαθον Δημιουργὸν καὶ πίστις ἐν πλήρει συναισθήσει πρὸς τὸν σαρκωθέντα Λόγον καὶ Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας. Πίστις ἀγαθοῦ ἀνθρώπου καὶ σοφοῦ Θεολόγου. Πίστις ὡς ἐκδήλωσις ἰδεολογικῆς τοποθετήσεως καὶ πίστις ὡς ἔκφρασις ἀγίας ζωῆς. Ὡς παρετήρησεν ὁ μέγας ὑμνητὴς του Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἀθανάσιος εἶχεν «εἰς τὸν βίον μὲν ὀδηγὸν τὴν θεωρίαν, εἰς τὴν θεωρίαν δὲ σφραγίδα τὸν βίον»¹³. Τοιοῦτοτρόπως ὡς μέγας ἅγιος καὶ μέγας ποιμὴν, ὁ Ἀθανάσιος ἀνεδείχθη ὄντως «ἄρος ἐπισκοπῆς».

Β'. Νόμος Ὁρθοδοξίας.

3. Ὁ Μέγας Θεολόγος.

Ὁ Ἀθανάσιος ὑπῆρξε γόνιμος συγγραφεὺς. Ἀπελογηθῆ ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ λόγων κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Ἐπολέμησε τὸν ἀρειανισμόν διὰ τῶν περιφύμων του λόγων κατὰ Ἀρειανῶν. Ἀνεσκεύασε τὰς κατ' αὐτὸ συκοφαντίας διὰ τῆς Ἀπολογητικῆς κατὰ Ἀρειανῶν, τῆς Ἀπολογίας πρὸς τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἀπολογίας περὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ. Ἐγραψεν ἐκτεταμένας καὶ σημαντικωτάτας ἐπιστολάς ἐκθέτων τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν καὶ πλείστας ἄλλας περὶ ἠθικοκανονικῶν ζητημάτων. Ἡρμήνευσε τοὺς Ψαλμοὺς καὶ ὑπεγράμμισεν ἀρχὰς τοῦ Μοναχισμοῦ.

Ἀλλὰ τὸ εἰδικὸν βῆρος τῆς θεολογικῆς αὐθεντίας τοῦ Μ. Ἀθανασίου πίπτει κυρίως εἰς τὴν ποιότητα τῶν συγγραφῶν του. Μέχρι τῆς ἐποχῆς του οὐδεὶς κατενόησε τόσον βαθῶς καὶ οὐδεὶς ἐξέθεσε τόσον σαφῶς τὸ Χριστολογικὸν δόγμα. Μόνον ὁ Ἀθανάσιος, ὁ ὑπὲρ τῆς ἐκείνου θεολόγος, ἦτο ἱκανὸς ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐπιτυχῶς τὸν ἀρειανισμόν καὶ τὰς ὑποκριτικὰς προσποιήσεις τοῦ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του. Ἡ πρόσθεσις ἑνὸς ἰῶτα εἰς τὸν ὄρον «ὁμοούσιος» ἢ ἡ ἀφαίρεσις ἑνὸς νῆ ἀπὸ τὸν ὄρον «γεγεννημένος» καὶ ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ὑπὸ πολλῶν λεπτομέρειαι, ἦσαν διὰ τὸν Ἀθανάσιον — καὶ τὴν Ἐκκλησίαν — κεφαλαιώδους σημασίας.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀκριβολόγος διατύπωσις τῶν δογμάτων ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τὴν ὁποίαν Σύνοδοι υἱοθέτησαν καὶ διὰ τοῦ κύρους των περιέβαλον, ὀνομαστοὶ δὲ Πατέρες μετ' αὐτόν ἠκολούθησαν. Εἶναι κυρίως ὁ ὑπεύθυνος ὑπ' αὐτοῦ χειρισμὸς τοῦ ὄλου δογματικοῦ προβλήματος. Ἦτο δι' αὐτόν συνειδησις, ὅτι εἰς πλείστα προβλήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, δογματικὰ καὶ ἠθικά, εἰς τὰ ὁποῖα

10. Μ. Βασιλείου, ἐπιστολὴ 80, Garnier 3, 247-8.

11. Τοῦ αὐτοῦ, ἐπιστολὴ 69, I Garnier 3.231D.

12. Ἰωάν. 2,17.

13. μν. ἔ. κεφ. 6.

ἀπαιτεῖται θεῖος φωτισμός, ἀδιαφιλονίκητος εὐσέβεια καὶ βαθεῖα μελέτη, ἢ ἀγαθὴ μόνον διάθεσις καθίσταται στοιχεῖον ἀνεπαρκές καὶ πολλακίς ἐπικίνδυνον. Ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης τοῦ Μ. Ἀθανασίου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ παράγοντος ἐν συναρτήσῃ πρὸς τὴν ἰκανότητά του, ἀνέδειξεν αὐτὸν μέγαν θεολόγον, ἀληθῶς «στῦλον τῆς Ὁρθοδοξίας». Εὐεξήγητον ἐπομένως εἶναι, ὅτι πρὸς ἰστορήσιν τῶν τοῦ Μ. Ἀθανασίου, πρὸς ἔκθεσιν τῆς διδασκαλίας του καὶ πρὸς ἔπαινόν του ἔχομεν πλείστας ἀρχαίας βιογραφίας, ἰκανὰς διηγῆσεις καὶ πληροφορίας ἀρχαίων ἱστορικῶν, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ τὴν ἐποχὴν μας πλείστας ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις τῶν ἔργων του εἰς 10 γλώσσας καὶ ἑκατοντάδας εἰδικῶν μονογραφιῶν.

4. Ὁ Μ έ γ α ς Ἀ γ ω ν ι σ τ ῆ ς.

Ὅσα ὑπέστη ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐπὶ μίαν 50ετίαν ἐκ μέρους ἐξουσιῶν, αἰρετικῶν ἢ διαβεβλημένων προσώπων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἦσαν ἰκανὰ νὰ καταβάλουν ἀνεπανορθῶτως οἰονδήποτε συνηθισμένον ἀγωνιστὴν. Ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος ἀντέστη. Ἐγνώριζε τὸ τοῦ Ἰγνατίου: «Στῆθι ἐδραῖος ὡς ἄκμων τυπτόμενος. Μεγάλου ἐστὶν ἀθλητοῦ τὸ δέρεσθαι καὶ νικᾶν»¹⁴. Καὶ ἀπεδείχθη μέγας ἀθλητής. Τὸ νὰ ἐξορίζεται κατ' ἐπανάληψιν, νὰ εἶναι ἐναντίον του πάντες ὅσοι εἶχον δύναμιν, νὰ μὴ φαίνεται φῶς οὐδαμοῦ καὶ ἐκεῖνος νὰ διακηρύττῃ «θαρρεῖτε· νεφύδριόν ἐστὶ καὶ θάπτον παρελεύσεται»¹⁵, ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀθανασίου ἔσπασε τὸ φράγμα τῆς συμβατικῆς λογικῆς καὶ ἐφάνη ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ του τὸ κάλλος τοῦ ἀγίου.

Ἡ τοιαύτη ἐπὶ τὴν νίκην τῆς Ὁρθοδοξίας πεποιθήσις τοῦ Μ. Ἀθανασίου ὥπλισεν αὐτὸν ὄχι μόνον μὲ θάρρος ἀκατάβλητον καὶ ἀντοχὴν σπανίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ σύνεσιν ὑποδειγματικὴν. Ὁ ἅγιος δὲν ἔρριποκινδύνευεν ἀσκόπως, δὲν ἔρριπτε τὰ πυρὰ του πρὶν ἔλθῃ ἢ κατάλληλος στιγμή, ἐγνώριζε νὰ διατηρῇ τὴν ψυχραιμίαν του, ἐχρησιμοποιοῖ καταλλήλους ἐλιγμούς καὶ δὲν ἐθεώρει ἀντιπάλους πάντας τοὺς μὴ ἐπαινοῦντας αὐτόν. Ἐννοεῖται, ὅτι οὐδέποτε

ὑπετίμησε τοὺς ἀντιπάλους του, εἴτε ἐκ λόγων τακτικῆς εἴτε ἐκ περιφρονήσεως.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως τυγχάνει καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκράτησε τὴν ἱεράν προσπάθειάν του ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Δὲν ἔρριψε τὸν τίμιον ἀγῶνα περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ πεζοδρόμιον τῆς δημαγωγίας ἢ εἰς τὴν σκοπιμότητα τοῦ οἰουδήποτε ἀτομικοῦ ἢ παραταξιακοῦ συμφέροντος. Ὑπῆρξεν ἀκαταμάχητος ἀγωνιστής, ἀλλὰ καὶ τίμιος ἀντίπαλος, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ «μωμηθῇ ἢ διακονία»¹⁶ τοῦ λόγου διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἀντορθοδόξων μεθόδων ἢ παραπλανητικῶν συνθημάτων. Ἐγνώριζεν, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ ἀσκόπους φωνασκίας καὶ ἀνοήτους διαξιφισμοὺς διὰ λόγους ἐντυπώσεων, ἀλλ' ὅτι ἀντιθέτως πλήττεται θανασίμως, ἔστω καὶ ἂν ὑπάρχουν τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς εὐσεβείας. Ἡ τοιαύτη τοποθέτησις τοῦ ἀγῶνός του κατέστησε τὸν Μ. Ἀθανάσιον ἰδεολόγον μαχητὴν καὶ τίμιον ἀντίπαλον, «τὸν ἡρωϊκώτερον τῶν ἁγίων καὶ ἁγιώτερον τῶν ἡρώων» (Κ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. Ἐθνους II Β', σελ. 115), ἀληθῶς μέγαν ἀγωνιστὴν.

«Ὁρος ἐπισκοπῆς καὶ νόμος ὀρθοδοξίας» ἀπεκλήθη ὁ Μ. Ἀθανάσιος, καὶ ὑπῆρξεν ὄντως. Ὑπῆρξε μέγας ποιμὴν, μέγας ἅγιος, μέγας θεολόγος καὶ μέγας ἀγωνιστής. Δυνάμεθα ἐπομένως καὶ ἡμεῖς νὰ εἰπωμεν πρὸς αὐτὸν μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου: «Τίς οὖν ταῦτα διαπράξασθαι τῆς σῆς συνέσεως δυνατώτερος; Τίς συνιδεῖν τὸ δέον ὀξύτερος; Τίς ἐνεργῆσαι τὰ χρήσιμα πρακτικώτερος; Τίς πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν ἀδελφῶν συμπαθέστερος; Τίς τῆς σεμνοτάτης σου πολιτείας πάσῃ τῇ δύσει αἰδεσιμώτερος;»¹⁷. Καὶ ὑποχρεούμεθα κατόπιν ἅπαντες, ὑποκλινόμενοι ἐνώπιον τῆς μεγάλης ἀγιότητος τοῦ Μ. Ἀθανασίου, νὰ ἐνώσωμεν μετὰ τοῦ ἱεροῦ ὑμνογράφου τὸν αἶνον καὶ τὸν ἔπαινον: «Ἀρετὴν πᾶσαν ἤσκησας ἐπιμόμως θεόπνευστε· καὶ χρισθεὶς τῷ Πνεύματι χρίσμα ἅγιον, ἱερούργος ἱερώτατος σαφῶς ἐχρημάτισας καὶ Ποιμὴν ἀληθινὸς καὶ τῆς Πίστεως πρόμαχος, Ἀθανάσιε· ὄθεν ἅπασα Ἐκκλησία δοξάζει σου τὴν μνήμην, ἱερῶς ἐπιτελοῦσα καὶ τὸν Σωτῆρα δοξάζουσα».

Πρωτ. ΚΩΝ/ΝΟΣ ΦΟΥΣΚΑΣ, Δρ. Θ., Φ.
Σχολάρχης Ριζαρείου Σχολῆς.

14. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρὸς Πολύκροπον 3,1.

15. Σωζομένου Ἐκκλ. Ἱστορία, 5,15.

16. Β' Κορ. 6,3.

17. Ἐπιστολὴ 66, I Garnier 3,227B.

18. Τροπᾶριον Ἐσπερινοῦ 18ης Ἰανουαρίου.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, πρὸς τὴν ὁποίαν βαδίζει ἡ Ὁρθόδοξια, ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ὀρθοδόξων νέων, οἱ ὅποιοι ἠθέλησαν, λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς Συνόδου, νὰ ἐκφράσουν τὰς ἀνάγκας τῶν σημερινῶν νέων ἀνθρώπων, προσδιορίζοντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν ἐκ τῶν διαστάσεων, τὰς ὁποίας πρέπει ἀπαραίτητως νὰ ἔχη ἡ Σύνοδος, διὰ νὰ ἀποβῆ τῷ ὄντι οἰκουμένη καὶ σωστικὴ διὰ τὴν ἐποχὴν μας. Αἱ ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν κατὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ «Συνδέσμου» εἰς τὴν Βοστώνην, τὸ 1971, ὡς καὶ ἐκεῖναι τῆς Συνελεύσεως τῶν Νέων Γάλλων Ὁρθοδόξων εἰς τὸ Annecy τὸν Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἶναι ἐξαιρετικῶς χαρακτηριστικά, καὶ νομίζομεν ὅτι πρέπει σοβαρῶς νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν παρὰ τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου. Θὰ ἐπιχειρήσωμεν εἰς τὴν συνέχειαν νὰ δώσωμεν συνοπτικῶς τὰς ἀπόψεις τῶν νέων, ὡς αὐταὶ κυρίως ἐξεφράσθησαν ἐνώπιον μιᾶς ἐπιτροπῆς τοῦ «Συνδέσμου», ἡ ὁποία ἐπὶ πέντε ἡμέρας (24-28 Αὐγούστου 1972) εἰργάσθη εἰς Chambésy ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως προετοιμάσῃ ἐν συνῆδριον νέων, ὡς θέμα ἔχον τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδοξίας. Μερικαὶ ἐκ τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ἤδη ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ δελτίον «Ἐπίσκεψις», (No 62, 69 5-7), ἐνῶ ἄλλαι περιλαμβάνονται ἐντὸς τῶν πρακτικῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς, τὰ ὁποῖα ἐξέδωσεν ἡ Γραμματεία τοῦ «Συνδέσμου».

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀφετηρία, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκκινοῦν αἱ σκέψεις καὶ ἐν συνεχείᾳ αἱ προτάσεις τῆς ἐπιτροπῆς. Ὑποστηρίζει ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ τοῦ «Συνδέσμου» ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Σύνοδος εἶναι ἔκφρασις τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ προετοιμασία τῆς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ σύνολον τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδά του, ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν μέχρι τῶν Πατριαρχείων. Καὶ πράγματι, ἀφοῦ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν ἡ πληρότης τῆς Ἐκκλησίας πραγματοποιεῖται ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Σύνοδος ἀποτελεῖ τὴν κοινὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, εἶναι προφανές, ὅτι ἡ συνοδικὴ προετοιμασία πρέπει καὶ νὰ ἀρχίζῃ ἐκ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος καὶ ἐντὸς τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος νὰ ἐπιτελῆται. Ἀλλὰ εὐχαριστιακὴ κοι-

νότης εἰς τὰς ἡμέρας μας εἶναι μᾶλλον ἡ ἐνορία, παρὰ ἡ ἐπισκοπικὴ περιφέρεια ἢ ἡ αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία. Ἡ μελέτη αὐτῆς τῆς ἐνορίας ὡς τοπικῆς Ἐκκλησίας εἶναι, κατὰ συνέπειαν, πρωταρχικὴ διὰ τὴν ὅλην προετοιμασίαν τῆς Συνόδου καὶ θὰ διευκολύνῃ τὴν συμμετοχὴν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας εἰς αὐτήν.

Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ συζήτησις τῆς ἐπιτροπῆς ἐν Chambésy ἐστράφη περὶ τὸ θέμα τῶν αὐτοκεφάλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς μεταξύ τῶν ἐπικοινωνίας. Ἐτονίσθη χαρακτηριστικῶς ὑπὸ τῶν νέων, ὅτι ἡ ἐνότης πασῶν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ μεταξύ τῶν κοινωνία εἶναι ἀναγκαῖον ὄχι μόνον νὰ ἐκφράζεται δι' ἐξαιρετικῶν τιμῶν γεγονότων, ὡς εἶναι π.χ. μίᾳ Συνόδου, ἢ εὐκαιρικῶς, διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐπισκέψεων ἢ ἐπιστολῶν, ἢ διὰ Πανορθόδοξον διασκέψεων κ.λπ., ἀλλὰ νὰ ἀποτελῇ μόνιμον γνῶρισμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διαπιστώσαντες τὴν ὑπαρξίν τῆς τοιαύτης ἀναγκαιότητος, οἱ νέοι ἀπήτησαν μίαν ἔρευναν ἐπὶ τῶν δομῶν τῶν πλεόν συμφῶνων πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησιολογίαν, πρὸς φανέρωσιν τῆς ἐνότητος καὶ κοινωνίας πασῶν τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἡ μελέτη καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀποσαφήνισις τῶν προβλημάτων τούτων ἀποτελοῦν προϋπόθεσιν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὀρθὴν προετοιμασίαν τῆς Συνόδου, τὴν κανονικὴν αὐτῆς σύγκλησιν καὶ τὴν καρποφόρον λειτουργίαν τῆς.

Ἀλλὰ εἶναι ταῦτοχρόνως ἐξ ἴσου ἀναγκαῖα ἡ μελέτη τῆς φύσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Συνόδου, ὡς καὶ τῆς ἀναγκαιότητος καὶ τῆς δυνατότητος συγκλήσεώς της. Ἡ τοιαύτη μελέτη θὰ ἐπιτρέψῃ καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν μεθόδων προετοιμασίας της, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐντοπισμὸν τῶν θεμάτων της. Κοινὴ ὑπῆρξε διὰ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Συνδέσμου» ἡ διαπίστωσις, ὅτι πρὸς τὸ παρὸν τὸ θέμα τῆς Συνόδου μᾶλλον πρόβλημα ἀποτελεῖ, ἢ δὲ σύγκλησις της εἶναι περισσότερο εὐχὴ καὶ ὀλιγότερον βεβαιότης. Ἐπειδὴ ὅμως διεπιστώθη ἐπίσης, ὅτι ἡ Σύνοδος εἶναι διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν σήμερον κατ' ἐξοχὴν ἀναγκαῖα, τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐσκέφθησαν νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν διερεύνησίν της ὡς εἰς διερεύνησιν προβλήματος, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐπίλυσίν του.

Τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Σύνοδον προβλήματα εἶναι, κατὰ τοὺς νέους, τὰ ἑξῆς:

1) Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Σύνοδος φαίνεται νὰ ἀπασχολῇ μερικὸς ἐπισήμους μόνον ἐκκλησιαστικοὺς

* Σημ. «Ἐκκλησίας»: Αἱ δημοσιευόμεναι ἀπόψεις περὶ τῆς «Μεγάλης Συνόδου» ἐκφράζουν προσωπικὰς ἀντιλήψεις καὶ γνώμας.

κύκλους και, ίσως, μερικούς θεολόγους, εύρίσκεται όμως πολύ μακράν από του να απασχολή τον λαόν του Θεού, ό οποίος όμοιάζει ως ούδεμίαν σχέσηιν να έχη προς την Σύνοδον. Πολλοί φοβούνται την σύγκλησίν της και, οί περισσότεροι, δέν βλέπουν διά τί θά ήτο σημαντική και εις τί θά ήτο χρήσιμος μία Σύνοδος σήμεραν.

2) 'Ο κατάλογος της Ρόδου του 1961, όπως επίσης και τὰ έξ πρώτα θέματα, τὰ όποία έδημοσιεύθησαν, φαίνονται άσχετα προς τας ανάγκας των πιστών σήμεραν και άπροσάρμοστα προς την πραγματικήν κατάστασιν της 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας. Οί 'Ορθόδοξοι περιβάλλον τας Οικουμενικάς Συνόδους διά βαθυτάτου σεβασμού, ό δε κατάλογος της Ρόδου και τὰ κυκλοφορήσαντα θέματα πολύ απέχουν από του να εύρίσκωνται εις τό επίπεδον των θεμάτων μιās Οικουμενικής Συνόδου. Είναι, πράγματι, αναγκαία μία θεωρητική και σχολαστική επανεξέτασις συνόλου της διδασκαλίας της 'Εκκλησίας, και μία τοιαύτη επανεξέτασις είναι ακριβώς εκείνο, τό όποιον ό κόσμος αναμένει από την 'Εκκλησίαν σήμεραν; 'Η σύγκλησις μιās Συνόδου είναι αναγκαία διά να ρυθμισθούν τὰ προβλήματα του «έορτασμού του Πάσχα», της «νηστείας», τό έπιστημονικόν πρόβλημα των «πηγών της 'Αποκαλύψεως», τό πρόβλημα των «κωλυμάτων του γάμου», τό της «οικονομίας» κ.λπ.;

3) Τό χάσμα, τό όποιον φαίνεται ότι υφίσταται μεταξύ έπισήμων εκκλησιαστικών κύκλων και λαού εις πλείστας και υπό ποικίλας πολιτικάς συνθήκας εύρισκομένης τοπικάς 'Εκκλησίας, και τό όποιον συνεπάγεται έλλειψιν της βαθείας εκείνης έμπιστοσύνης, την όποιαν πρέπει οί πιστοί να τρέφουν προς τούς έπισκόπους των. 'Η έλλειψις αύτη έμπιστοσύνης συντελεί εις την δημιουργίαν φόβου και άμφιβολιών σχετικώς προς την Σύνοδον.

4) Τὰ ποικίλα, άλυτα εισέτι προβλήματα, τὰ σχετιζόμενα προς την διασποράν, άποτελούν σημαντικόν έπίσης έμπόδιον εις την όδον προετοιμασίας της Συνόδου. Αί διαφοραί αί υφιστάμεναι μεταξύ των Μητέρων 'Εκκλησιών και εκείνων, αί όποίαι προήλθον μετά τας μεγάλας μεταναστεύσεις εις Εδρώπην και 'Αμερικήν, τὰ μεταξύ των νέων αυτών 'Εκκλησιών προκύπτοντα συνεχώς ζητήματα, ή από κανονικής άπόψεως κατάστασις, εις την όποιαν εύρίσκονται όλοι σχεδόν αύται αί νέαι 'Εκκλησίαι, αλλά και πολλαί εκ των παλαιών, καθιστούν πρωταρχικήν την ανάγκην της μελέτης του προβλήματος της κανονικότητας εν τη 'Ορθοδοξία εν σχέσει προς την όρθόδοξον 'Εκκλησιολογίαν. 'Εν τούτοις, τὰ σημαντικά ταύτα προβλήματα, δέν είναι δυνατόν να λυθούν παρά μόνον εντός του πνεύματος της καθολικότητας και οικουμενικότητας της 'Ορθοδοξίας, τό όποιον πάλιν δέν δύναται να εύρη καταλληλότερον χώρον εκδηλώσεως από την Σύνοδον.

'Η διαπίστωσις πάντων των άνωτέρω ώδήγησεν

έν συνεχεία τὰ μέλη της έπιτροπής εις την μελέτην του προβλήματος του όρθου τρόπου προετοιμασίας της Συνόδου, του προσδιορισμού τουτέστιν μιās πραγματικής όδοϋ, ώδηγούσης εις την Σύνοδον. 'Η Σύνοδος είναι γεγονός εκτακτον, τό όποιον άποκαλύπτει έν τούτοις την ευρύτεραν πραγματικότητα της συνοδικότητας της 'Εκκλησίας. Και έφ' όσον ή προετοιμασία της Συνόδου άποτελεί τμήμα αύτης, πρέπει και αύτή να γίνη κατά τρόπον συνοδικόν, να άποβή γεγονός συνοδικόν. 'Η Σύνοδος θά άποτελέση τό κορύφωμα μιās μακράς προπαρασκευαστικής εργασίας. Θά ήτο, εκ της έπόψεως ταύτης, ιδιαίτερος χρήσιμον πολλαί εκ των προετοιμαστικών διά την Σύνοδον διαδικασιών να τελώνται κατά τρόπον συνοδικόν, τουτέστιν υπό διορθόδοξων ομάδων εργασίας, συγκαλουμένων επί τούτω υπό της πατριαρχικής Γραμματείας του Chambésy. 'Αντι έκάστη 'Εκκλησία να αναλαμβάνη την μελέτην ενός θέματος, θά ήτο προτιμότερον αντιπρόσωποι έξ όλων των 'Εκκλησιών, συγκεντρούμενοι επί τῷ αυτώ, να μελετούν τό έν λόγω θέμα. Οί αντιπρόσωποι δε ούτοι δέν πρέπει να είναι μόνον έπίσκοποι ή θεολόγοι, αλλά και λαϊκοί, πιστοί επιστήμονες, άνδρες και γυναίκες, ώστε όλος ό λαός, λαμβάνων μέρος εις την προετοιμασίαν της Συνόδου, να λαμβάνη μέρος εις αύτην την Σύνοδον ήδη από της αρχής της. Προεταθή έπίσης να όριση έκάστη τοπική 'Εκκλησία ένα ή δύο θεολόγους υπευθύνους επί του θέματος της Συνόδου, οί όποιοι θά διατηρούν στενήν επαφήν προς την Πατριαρχικήν Γραμματείαν του Chambésy και θά εργάζωνται μετ' αύτης διά την άλληλοενημέρωσιν, ως και διά τόν συντονισμόν των εργασιών. Τοιούτοτρόπως θά δημιουργηθή έν τη 'Ορθοδόξω 'Εκκλησία έν συνοδικόν ρεύμα, τό όποιον και θά ώδηγήση τελικώς εις την Σύνοδον.

'Αλλά, βεβαίως, τό νόημα της Συνόδου βασικώς καθορίζεται εκ των θεμάτων, τὰ όποία θά συζητηθούν έν αύτῃ. 'Η Σύνοδος θά άποτελέση γεγονός άποκαλυπτικόν και σωστικόν διά τόν λαόν του Θεού και διά τόν σύγχρονον κόσμον μόνον εις τό μέτρον, κατά τό όποιον τὰ θέματα της θά αντιστοιχούν και θά ανταποκρίνωνται εις τὰ βαθέα, τὰ ύπαρξιακά έρωτήματα των πιστών. Ούτω καθίσταται έμφανές, ότι ή ήμερησία διάταξις της Συνόδου δέν πρέπει να περιλαμβάνη τό σύνολον των θεολογικών και δογματικών έρωτημάτων επί των θεμάτων των συγκροτούντων την πίστιν της 'Εκκλησίας. Σκοπός μιās Συνόδου δέν είναι ή δημιουργία ενός δογματικού έγχειριδίου, τό όποιον θά είναι έξ αύτης της φύσεως του κατ' ανάγκην ξένον προς τό πνεύμα της όρθοδόξου παραδόσεως, όσον και προς την νοοτροπίαν και τας ανάγκας των πιστών, αλλά και των λοιπών σημερινών ανθρώπων, οί όποιοι αναμένουν από την 'Εκκλησίαν ένα λόγον ζωής και άληθείας. Θά ήδύνατο ή Σύνοδος δι' ενός συντόμου και έπισήμου μηνύματος να διακηρύξη και να καταδείξη ότι τό κήρυγμα της 'Ορθοδοξίας συνίσταται εις την ευχάριστον άγγελίαν του Εύαγγελίου, την άγγελίαν της ειρήνης και της χαράς, τας όποίας φέρει ή άνά-

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ*

Ἡ μεγάλη κληρονομία.

Ὁ Μητροπολίτης Ἰάκωβος δὲν ἐπρόλαβε νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ ἔργον του. Καθὼς ἀνέφερεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Μάξιμος,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 86 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3-4 τεύχους.

στασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ νίκη του ἐπὶ τοῦ μίσους καὶ τοῦ θανάτου.

Θὰ ἠδύνατο ἐπίσης ἡ Σύνοδος νὰ προσδιορίσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μόνιμον καὶ σταθερὸν καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι μόνιμον, προσδιορίζουσα οὕτω τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς Παραδόσεως καὶ τῶν ποικίλων τοπικῶν καὶ καιρικῶν παραδόσεων. Θὰ συνεχίσῃ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ μέγα ἔργον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον νὰ ἐκτιμοῦν τὰς παραδόσεις τῶν διαφόρων λαῶν καὶ καθαίροντες αὐτὰς νὰ τὰς ἐντάσσουν εἰς τὸν μέγαν κορμὸν τῆς χριστιανικῆς Παραδόσεως.

Θὰ εἶχεν ἀκόμη ἡ Σύνοδος νὰ λύσῃ μερικὰ μέγала ὅσον καὶ συγκεκριμένα σύγχρονα ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ προβλήματα, ὡς τὸ τῆς διασποράς, ἀλλὰ καὶ πλῆθος παρομοίων προβλημάτων, ὑφισταμένων ἐντὸς τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν (διπλαῖ ἱεραρχίαι κ.λπ.).

Ἄλλ' ἡ λύσις τῶν προβλημάτων τούτων δὲν δύναται νὰ ἀπορρεύσῃ παρὰ ἐκ μιᾶς ὀρθῆς θεωρήσεως συνόλου τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ κυριώτερον ἔργον τῆς Συνόδου θὰ ἦτο ἴσως ἡ διακήρυξις τῆς ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Ποία εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Ποῖον τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν αὐτῇ; Ποία ἡ σχέσις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἱστορίαν, πρὸς τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς συνθήκας ὑπάρξεως τῶν λαῶν;

Πέραν ὅμως τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὰ συγκεκριμένα ταῦτα ἐρωτήματα, εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποτελεῖ ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ φύσει τῆς μυστήριον καὶ τὸ μυστήριον εἶναι πάντοτε φανέρωσις τοῦ Θεοῦ καὶ μῆσις τοῦ κόσμου εἰς τὸν Θεόν. Συνεπῶς δὲν εἶναι δυνατόν ἡ Σύνοδος νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν μερικῶν ἐσωτερικῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελοῦσα μυστήριον, συνιστᾷ μίαν ἐκ τῶν ἐκτάκτων ἐκείνων ἱστορικῶν στιγμῶν τῆς Χάριτος, κατὰ τὰς ὁποίας ἀποκαλύπτεται ἡ συνεργία μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν εἶναι δυνατόν μία Σύνοδος νὰ ἐτοιμασθῇ πλήρως ἐκ τῶν προτέρων, δὲν εἶναι δυνατόν τὸ μῆνυμά της νὰ προαποφασισθῇ. Οἱ ἄνθρωποι προετοιμάζονται καὶ προσεύχονται καὶ ἀναμένουν. Ἡ καθαρότης τῆς σκέψεώς των, ἡ μετάνοια, ἡ λατρευτικὴ διάστασις τῶν συζητήσεών των θὰ ἐπιτρέψουν

«ἔπεσεν ἡρωϊκῶς ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης τῆς ὑπάτης διακονίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ»²¹.

Ὁ Θεὸς ἐπεφύλαξεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μη-

21. Ὁρθόδοξος Μετανάστης 1/1972, σελ. 10.

εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ φωτίσῃ τὰς διανοίας των καὶ ἀπὸ κοινοῦ, πιστοὶ καὶ Ἅγιον Πνεῦμα («ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν»), θὰ φανερῶσουν τὸ σχέδιον καὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ σημερινοῦ κόσμου μας καὶ θὰ διακηρύξουν μὲ τρόπον συγκεκριμένον, σαφῆ καὶ κατανοητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς σήμερον, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν σημερινὸν κόσμον καὶ ἐνδιαφέρεται δι' αὐτόν¹.

Ὅσον καὶ ἂν αἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τῶν νέων φαίνονται ἀποσπασματικαὶ καὶ ἐμπειρικαί, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀμεσότητα καὶ διεισδυτικότητά των. Οἱ νέοι, περισσότερον παντὸς ἄλλου, ζητοῦν νὰ εὑρουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ζωὴν. Ζητοῦν νὰ συναντήσουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς. Ταλαιπωρούμενοι ἐκ ποικίλων παγιωθεισῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ ἰδίᾳ τῇ Ἐκκλησίᾳ καταστάσεων, στρέφουν τὸ βλέμμα των πρὸς τὴν Σύνοδον, ὡς πρὸς Χάριν, ὡς πρὸς δωρεάν τοῦ Πνεύματος καὶ Πεντηκοστήν.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ «Συνδέσμου», ἡ ἐργασθεῖσα εἰς τὸ Chambésy καὶ τὸ προετοιμαζόμενον συνέδριον δεικνύουν, ἐξ ἄλλου, ὅτι οἱ νέοι ὄχι μόνον ἀναμένουν τὴν Σύνοδον καὶ ἐλπίζουν εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐργάζονται δι' αὐτήν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ τῶν πλέον θετικῶν καὶ ἐλπιδοφόρων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν σήμερον ἐν σχέσει πρὸς τὴν Σύνοδον.

Ἡ ὑπὸ τῶν νέων συνειδητοποίησις τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν ἰδικὴν των, εἶναι, ἐν τούτοις, ἀνάγκη νὰ γίνῃ περισσότερον ἐντονος καί, κυρίως, περισσότερον καθολικὴ. Πάντες οἱ πιστοὶ ὀρθόδοξοι νέοι εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοήσουν ὅτι ἡ Σύνοδος τὴν ἰδικὴν των ζωὴν θὰ ἐπηρεάσῃ, ὅταν συγκληθῇ. Πάντες οἱ πιστοὶ ὀρθόδοξοι νέοι εἶναι, συνεπῶς, ἀνάγκη νὰ κατανοήσουν ὅτι καλοῦνται νὰ δεσμευθοῦν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Συνόδου, νὰ παρέμβουν ἀποφασιστικῶς καὶ νὰ συμβάλουν ἐνσυνειδητῶς καὶ οὐσιαστικῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς προετοιμασίας της.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΕΛΛΑΣ

1. Ἀνάπτυξιν των καὶ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ «Συνδέσμου» ἐκτεθέντων ὡς ἄνω σκέψεων βλ. ἐν Π. Νέλλα, Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδοξίας, Σκέψεις γιὰ μιά θεολογικὴ θεώρησις καὶ προετοιμασία της. Θεσσαλονίκη 1972.

τροπολίτην Ειρηναῖον νά συνεχίσῃ τὴν προσπάθειαν πρὸς θεμελίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ νέος Μητροπολίτης Γερμανίας ἐδημιούργησε διὰ μόνης τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ νέας συνθήκας διεκκλησιαστικῆς συνεργασίας καὶ ὀρθῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὄλου θέματος τῆς περαιτέρω ὁργανώσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Τοῦτο διότι ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος, ἐκτὸς τῶν εὐρυτέρων ἀντιλήψεων περὶ διεκκλησιαστικῆς συνεργασίας ἐπὶ κοινωνικοῦ-ποιμαντικοῦ ἐπιπέδου, τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως διέθετον καὶ οἱ προκατόχοι αὐτοῦ, Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πολυεύκτους καὶ ἀειμνήστου Μητροπολίτης Ἰάκωβος, εὕρισκει ἐν Γερμανίᾳ ἐν κλίμα περισσότερον εὐνοϊκόν.

Κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἐλληνικὴ ὀρθοδοξία ἀπέκτησεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν μεγαλυτέραν ὑπόστασιν καὶ ἐκλαμβάνεται εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς γερμανικὰς Ἀρχὰς ὡς αὐτοτελὴς Ἐκκλησία ὡς, τρόπον τινά, τρίτη χριστιανικὴ δύναμις²², ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ὑπὸ ἄλλης τινὸς Ἐκκλησίας²³.

Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ὀφείλεται ἀναμφιβόλως καὶ εἰς τὰς πολυμύχθους προσπάθειας τῶν προκατόχων Μητροπολιτῶν καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου κυρίως ὅμως ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἐλληνικὴ Ὁρθοδοξία εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὴν δευτέραν δεκαετίαν τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Ἐκτὸς τούτου, ὁ νέος Μητροπολίτης Γερμανίας ἔχει ἤδη συνεργασθῆ μετὰ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων εἰς τὰ πλαίσια τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ ποιμαντορίας ἐν Κρήτῃ²⁴, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς ὅλης δραστηριότητος τῆς «Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης». Ἡ συνεργασία δὲ αὐτὴ ἦτο λίαν ἐπιτυχὴς καὶ δύναται ἴσως νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν νέαν περίοδον τῆς συνεργασίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὁδεμία ἀμφιβολία ὑφίσταται, ὅτι ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος ἐκλαμβάνει εὐρύτατα τὸ ποιμαντικὸν αὐτοῦ καθῆκον, δὲν κάμνει οὐδένα διαχωρισμὸν μετὰ

τῆς «κοινωνικῆς» καὶ «ποιμαντικῆς - πνευματικῆς φροντίδος» διὰ τὸ νέον αὐτοῦ ποιμνιον καὶ ἐκλαμβάνει τὴν συμβολὴν τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῶν ἐλλήνων ἐργατῶν τῆς Γερμανίας ὡς «βοήθειαν πρὸς τρίτον».

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀνεφέρθη ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος καὶ εἰς τὸν ἐνθρονιστήριον αὐτοῦ λόγον. Ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας ἡγάρισθησεν αὐτὰς διὰ τὴν «συμπαράστασιν» καὶ τὴν «ἐνίσχυσιν» αὐτῶν, χωρὶς νὰ κάμῃ οὐδεμίαν διάκρισιν μετὰ τῶν καὶ ἐξήγησε τὴν συνεργασίαν ὅλων ἀνεξαιρέτως. «Περαιτέρω», ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς ὁ Μητροπολίτης, «θὰ χρειασθῶμεν τὴν συμπαράστασιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Χώρας ταύτης, τῆς Καθολικῆς, τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ἐπιθυμοῦμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν στιγμὴν αὐτὴν θερμῶς, δι' ὅσα ἐμφανῶς καὶ ἀφανῶς πράττουσιν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων ἀδελφῶν ἡμῶν».

Ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος διαθέτει ἀκόμη καὶ ἐν ἄλλο βασικὸν πλεονέκτημα: «Ἐνα μέγαν ἀριθμὸν φίλων. Τοῦτο διότι τὸ ὄνομά του καὶ ἡ ἐργασία του ἦσαν γνωστὰ εἰς τὴν Γερμανίαν πολὺ προτοῦ ἀφιχθῆ εἰς τὴν Χώραν αὐτὴν ὡς Μητροπολίτης Γερμανίας.

Περὶ τῶν φίλων του αὐτῶν ἀνέφερον εἰς τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον του τὰ ἀκόλουθα.

«Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅμως καὶ τὰς ομάδας, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν καὶ συνηριθμήσαμεν ἀνωτέρω, τολμῶμεν νὰ προσθέσωμεν καὶ μίαν ἄλλην ομάδα ἀνθρώπων τῆς Χώρας ταύτης, ὅτινες δὲν ἀνήκουν βεβαίως εἰς τὸ ποιμνιον τῆς ὀρθοδόξου ταύτης Μητροπόλεως μας, ἀνήκουν ὅμως εἰς τὴν ποιμνὴν τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀγάπης, ἥτις συνέδεσεν ἡμᾶς κατὰ τὰς παλαιότερας ἐπισκέψεις ἡμῶν εἰς τὴν Χώραν ταύτην, ἡ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις ἐκεῖνων εἰς τὴν ἀγαπημένην Μητροπόλιν Κισάμου καὶ Σελίνου καὶ τὴν ὀρθόδοξον Ἀκαδημίαν Κρήτης, ἡ τέλος κατὰ τὰς διαφόρους διεκκλησιαστικὰς καὶ οἰκουμενικὰς συναντήσεις. Αἰσθανόμεθα λίαν συγκεινημένοι καὶ ἐνισχυμένοι, διότι κατὰ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν καὶ διακονίαν ἡμῶν θὰ ἔχωμεν μαζί με τὴν ἀγάπην τοῦ ποιμνίου ἡμῶν καὶ τὴν ἀγάπην καλῶν καὶ πολυτίμων φίλων».

Εἶναι συνεπῶς βέβαιον, ὅτι ὁ Μητροπολίτης Γερμανίας θὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικώτερον τὸ θέμα τῆς ὀρθῆς θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιολογικῆς τοποθετήσεως τῆς διεκκλησιαστικῆς διακονίας καὶ τῆς ὀρθῆς συνεργασίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ὅτι θὰ ἀναλάβῃ, σὺν τῷ χρόνῳ, τὸ ὅλον ἔργον τῆς διακονίας τοῦ ποιμνίου του, χωρὶς νὰ διαχωρίζῃ τὰς «θρησκευτικὰς» ἀπὸ τὰς «κοινωνικὰς» ἀνάγκας, καὶ θὰ ἐπιβληθῇ μετὰ τῶν γερμανικῶν Ἀρχῶν ὡς ὁ φυσικὸς ἡγέτης τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐλλήνων ὀρθοδόξων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ πνευματικὸν τοῦ ποιμνίου.

(Συνεχίζεται) Πρεσβ. ANT. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

22. Περὶ αὐτοῦ ἰδὲ Α. Alevisopoulos, Die erste Theologentagung der Griechisch-Orthodoxen Metropolie von Deutschland, ἐν Una Sancta 4/1965 σελ. 261-267, ὅπου ἀναλύεται ὁ ρόλος τῆς παρουσίας τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Δ. Εὐρώπῃ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

23. Ἐνταῦθα εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθῇ, ὅτι διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐμπροσώπησιν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρθοδόξων κοινοτήτων, τῶν ὀνομαζομένων «προσφυγικῶν Ἐκκλησιῶν» (Exilkirchen), ἐνώπιον τῶν γερμανικῶν Ἀρχῶν, ἔχει σχηματισθῆ ἡ λεγομένη «Οἰκουμενικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ὑποστήριξιν ὀρθοδόξων ἱερέων ἐν τῇ ὀμοσπονδίᾳ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας» (Ökumenische Kommission für die Unterstützung Orthodoxer Priester in der Bundesrepublik Deutschland), τῆς ὁποίας ὁ Πρόεδρος ὀρίζεται βάζει τοῦ καταστατικοῦ ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας. Ἰδὲ κείμενον ἐν: Dokumentararchiv, Α. Alevisopoulos, τόμος 8, Dokument 18).

24. Περὶ τούτου ἰδὲ Α. Alevisopoulos, Die Orthodoxe Kirche von Kreta, ἐν: Wegzeichen, ἔκδοσις πρὸς τιμὴν τοῦ Καθηγητοῦ Biedermann, Würzburg 1971, σελ. 242.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ Ν.Ι.Κ.Ε.

Ὡς ἐγένετο γνωστόν δι' ἐγκυκλίον τῆς Ἱ. Συνόδου, σταλείσης πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὀλοκληρώθη θεία εὐδοκία ἢ θέσις εἰς λειτουργίαν πάντων τῶν ἐπὶ μέρους Νοσηλευτικῶν Τμημάτων τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ν.Ι.Κ.Ε.), ἥτις τῆς Παθολογικῆς, Καρδιολογικῆς, Χειρουργικῆς καὶ Οὐρολογικῆς Κλινικῆς, ὡς καὶ τῶν Ἐργαστηρίων καὶ Ἐξωτερικῶν αὐτοῦ Ἱατρείων, οὕτω δὲ τὸ Νοσηλευτικὸν τοῦτο Ἰδρυμα τῆς Ἐκκλησίας ἤρξατο πλέον λειτουργοῦν πλήρως, στελεχωμένον δι' ἀδοτηρῶς ἐπιλεγμένον ἐπιστημονικῶν, διοικητικῶν καὶ νοσηλευτικῶν προσωπικῶν, ἐπισπασάντος ἤδη τὴν εὐαρέσκειαν τῆς Πολιτείας καὶ τὴν ἐκτίμησιν πάντων, ὅσοι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἤλθον εἰς σχέσιν μετ' αὐτοῦ.

Πρέπει νὰ δοξάσωμεν τὸν δοτήρα παντὸς ἀγαθοῦ, διότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῇ μερίμνῃ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱεροσυνόνου, ἀπέκτησε ἐν ἀκόμῃ λαμπρὸν ἴδρυμα, ὅπερ ἀποτελεῖ ἐν τῶν κοσμημάτων αὐτῆς.

Ἡ ψυχαγωγία τοῦ λαοῦ καὶ τῆς νεολαίας.

Ἐν ὑπομνήματι, ἀπευθυνόμενῳ πρὸς τὸν Πρωθυπουργόν, ὅπερ, κατ' ἐντολήν τῆς Ἱ. Συνόδου, συνέταξεν ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Νικόλαος, τονίζεται, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ νεότης πρέπει νὰ μὴ (τρέφεται) ἐκ τῶν «προϊόντων ὑπόπτων καλλιτεχνικῶν πηγῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γνησίαν τέχνην».

Πλέον συγκεκριμένως ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ, ἀφοῦ ἐκτίθενται πλεῖστα «ἀνησυχητικὰ σημεῖα» τῶν τελευταίων μηνῶν καὶ ἀφοῦ γίνεται καὶ μνεῖα τῶν λοιπῶν διαβημάτων, ἅτινα ἐγένοντο κατὰ καιροὺς πρὸς τοὺς ὑπευθύνους παράγοντας τοῦ τόπου, θίγεται τὸ πρόβλημα τῆς λήψεως μέτρων διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῆς ψυχαγωγίας τοῦ λαοῦ καὶ ἰδιαίτερος τῆς νεολαίας, τονιζόμενον, ὅτι «ἡ παιδεία, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ σήμερον τὸ κέρριον μέλημα τῆς Κυβερνήσεως, δὲν προσφέρεται μόνον εἰς τὰς αἰθούσας τῶν σχολῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' οἶκον διὰ τῆς τηλεοράσεως καὶ τοῦ ραδιοφώνου».

Ἐλπίζομεν, ὅτι τὰ τονιζόμενα ἐν τῷ ὑπομνήματι θὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐπ' ὠφελείᾳ πρὸ πάντων τῆς νεολαίας μας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν χρυσῆν ἐλπίδα τοῦ Ἔθνους.

Θὰ γίνῃ πᾶν τὸ δυνατόν.

Τὸ «Ἡπειρωτικὸν Μέλλον», ἀναφερόμενον εἰς τὸ ζήτημα τῆς σκληρότατα διωκομένης εἰς τὴν Ἀλβανίαν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καταγγέλλει («τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὅποια διεπράχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοκομμουνιστικοῦ καθεστώτος εἰς βάρος τῶν ἐκεῖ Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Αἱ ἐκκλησῖαι κατεστράφησαν,

ἄλλαι δὲ μετεβλήθησαν εἰς σταύλους ἢ ἀποθήκας ἢ εἰς κέντρα διασκεδάσεως. Οἱ ἱερεῖς ἀπεσχματίστησαν, τὰ λειτουργικὰ βιβλία καὶ τὰ ἱερὰ σκευὴ κατεστράφησαν, αἱ δὲ εἰκόνες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν πυρᾶν, ἐκτὸς ἐλαχίστων, τὰς ὁποίας πωλοῦν τώρα οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὸ Λονδίον ὡς ἔργα τάχα Ἀλβανικῆς τέχνης, ἐνῶ φέρουν αὐταὶ ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς»). Τοῦ κακοῦ συνεχιζόμενον καὶ ὀγκουμένον, «οἱ νεκροὶ οἴπτονται εἰς τοὺς λάκκους, χωρὶς νὰ παλῆ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Τιμωροῦνται ὅσοι κάνουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τὰ μυστήρια τοῦ γάμου καὶ τῆς βαπτίσεως ἔχουν ἀπαγορευθῆ...».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ πράξῃ πᾶν τὸ δυνατόν πρὸς ἀφύπνισιν, ἐπὶ παγκοσμίῳ ἐπιπέδῳ, τῆς συνειδήσεως ὑπὲρ τῶν ἀπηνῶς διωκομένων Ὁρθοδόξων τῆς Ἀλβανίας. Ἐδελπιστοῦμεν δέ, ὅτι καὶ ἀπὸ πλευρᾶς τῆς Κυβερνήσεως θὰ καταβληθῇ ἀρμοδίως πᾶσα σχετικὴ προσπάθεια ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς ἀρξαιμένης ἤδη ἀποκαταστάσεως τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας.

Προβάλλεται πρὸς μίμησιν.

Πρὸς συμπλήρωσιν καὶ ὀλοκλήρωσιν τῶν ὑπερησιῶν, τὰς ὁποίας προσφέρει εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ Προσού τῆς Ἐδουτανίας τὸ «Κατσάμπειον» πρότυπον Δημοτικῶν Σχολείων καὶ Γυμνάσιον, ὁ ἰδρυτὴς αὐτοῦ πρόεδρος καὶ γενικὸς διευθυντὴς τῆς «Πειραικῆς-Πατραϊκῆς» κ. Χρ. Κατσάμπας διαθέτει δέκα ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν ἀνάγεσιν Οἰκοτροφείου διὰ 120 μαθητᾶς, ὅπερ θὰ εἶναι ἔτοιμον κατὰ τὸ θέρος, διὰ νὰ δυνηθῆ κατὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος νὰ φιλοξενήσῃ τοὺς μαθητᾶς. Εἰς τὸ ὅραϊον κτίριον τοῦ Οἰκοτροφείου θὰ ὑπάρχουν κοιτῶνες διὰ τοὺς οἰκοτρόφους καὶ τὸ διδακτικὸν προσωπικόν, ὡς καὶ αἶθουσα διαλέξεων καὶ ψυχαγωγίας. Τὰ ἔξοδα λειτουργίας του, ὑπολογιζόμενα εἰς 1.500.000 δραχμῶν ἑτησίως, θὰ καλύπτονται ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ του.

Τὸ συγκινητικὸν αὐτὸ παράδειγμα ἐκδηλώσεως ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς γενετικῆς, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἐξέλιπεν ὁ θεσμὸς τῶν εδουγετῶν τοῦ Γένους, προβάλλεται πρὸς μίμησιν ἐκ μέρους πολλῶν ἄλλων, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ προσφέρουν πολλὰ πρὸς μορφωτικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπαρχιακῶν χωρίων ἢ πόλεων, ἐξ ὧν ὠρμήθησαν πρὸς ἀναζήτησιν ἐνὸς κορίττου μέλλοντος καὶ πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιτυχίας ἐν τῇ ζωῇ.

«Πρέπει νὰ προβάλλωνται πρὸς φρονηματισμόν».

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ὑπὸ χειροῦργου ἱ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Το απόγευμα τῆς 16ης Φεβρουαρίου εἰς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐπραγματοποιήθη ἡ δευτέρα Σύναξις τοῦ Β' Σεμιναρίου διὰ τὰ λαϊκὰ μέλη τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας. Κατ' αὐτὴν, ἐτελέσθη δέησις καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Γεώργιος Πατρῶνος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Βιβλικὴ θεώρησις τῆς σχέσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἰς τὸν γάμον». Ἐπηκολούθησε συζήτησις.

—Τὴν Δευτέραν, 19ην Φεβρουαρίου, ἑορτὴ τῆς Ὁσιομάρτυρος Ἁγίας Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας, εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, ὅπου φυλάσσεται τὸ Σεπτὸν Λείψανον αὐτῆς, ἐτελέσθησαν πανηγυρικὰ λειτουργικὰ πρόγραμματα. Συγκεκριμένως:

Τὴν παραμονήν, Κυριακὴν 18ην Φεβρ/ου.

α) 10 π.μ. Μέγας Ἑσπερινὸς μετ' ἀρτοκλασίας, χοροστατοῦντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Εὐρίπου κ. Βασίλειου.

β) 12 νυκτερινή. Παρακλητικὸς Κανὼν τῆς Ἁγίας Φιλοθέης.

γ) 1-3 πρωϊνὴ. Ὁρθρος.

δ) 3-5 πρωϊνὴ. Πρώτη Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀγγελῶου κ. Εὐθυμίου.

Τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, Δευτέραν 19ην Φεβρ/ου.

8-10 π.μ. Δευτέρα Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Βρεσθῆνης κ. Δημητρίου.

—Τῆ 25ῃ Φεβρουαρίου ἐπανήλθεν ἐκ Τήνου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριος Ἰερωσύμος, ἀποκατασταθείσης τῆς υγείας Του.

—Τὴν 19ην Μαρτίου συνέρχεται ἡ Δ.Ι.Σ. ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυρίου Ἰερωσύμου.

—Τὴν 25ην Ἰανουαρίου ἐ.ε. εἰς τὰ ἐν Χαλανδρίῳ διδασκῆρια τῆς Σχολῆς ἔλαβε χώραν ὁμαδικὴ αἰμοδοσία εἰς εἰδικὸν Συνεργεῖον τοῦ Ἱπποκρατείου Νοσοκομείου. Κατ' αὐτὴν, τριάκοντα (30) Σπουδασταὶ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τῆς Ἀνωτέρας Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν μεγαλύτερων εἰς ἡλικίαν, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου τῶν Σχολῶν, ὅστις πρῶτος προσέφερεν αἷμα, προσήλθον καὶ ἔδωσαν 30 φιάλας ἀπὸ τὸ νεανικὸν αἷμα των. Ἡ αἰμοδοσία ἐγένετο εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἀγωγῆς τῶν Σπουδαστῶν καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἔθιμου προσφορᾶς αὐτῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ μετὴν πεποιθήσιν, ὅτι καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ αἱ Ἱερατικαὶ Σχολαὶ τῆς Ἐκκλησίας δίδουν τὸ παρὼν εἰς τὸν ἔχοντα μεγίστην ἀνάγκην κοινωνικὸν τοῦτον τομέα.

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα δημοσιεύονται πρὸς διάδοσιν τῆς ιδέας τῆς αἰμοδοσίας.

—Μὲ νέα ἐκθέματα ἐπλουτίσθη ἡ ἐκθεσις σπανίων βιβλίων, σχετικῶν μετὴν θρησκευτικῆν ζωὴν, τὸν λαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν κοινωνικὸν βίον τῆς Τήνου, τὴν ὁποίαν ὀργανώνει ἡ Γκαλερί τῶν Βιβλιοφίλων (Ἱπποκράτους 23) ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 150 χρόνων ἀπὸ τῆς ἀνευρέσεως τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας.

Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας

Ἡ ἐπανάστασις τῆς ἀγάπης

«Τὰ τείχη ἔγκρεμίστηκαν

ἡ ἀγάπη νίκησε» (Ραοῦλ Φολλερώ)

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἀναληφθέντος ἀγῶνος ἀποκαταστάσεως τῶν Χανσενικῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐπραγματοποίησε, δαπάναις τῆς, συνεστίασιν μετὰ Χανσενικοῦς τὴν 18-2-73.

Τὸ γεῦμα ἐδόθη εἰς τὴν Αἴθουσαν συναυλιῶν τοῦ ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου Κερατασινοῦ καὶ παρεκάθησαν εἰς αὐτὸ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, οἱ Ἱεροκήρυκες, οἱ Ἱερεῖς τοῦ ἱ. Ναοῦ περὶ τοὺς 30 ἄλλοι συνεργάται τῆς ἱ. Μητροπόλεως καὶ 40 Χανσενικοί.

Τὴν ὄλην ἐόρτιον ἐκδήλωσιν ἐκλείσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης δι' ἐμπνευσμένης ὁμιλίας του, δι' ἧς μετέδωκε θάρρος καὶ

τροῦ, ὁ ὁποῖος παρεκάλεσε νὰ παραμείνῃ ἀνώνυμος, κατετέθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου «τὸ ποσὸν τῶν 300.000 δραχ. ὡς πρώτη δόσις συνολικοῦ ποσοῦ 2.000.000 δραχ. δι' ἀνάγεσιν Ἰδρύματος πρὸς νοσηλείαν παραλύτων μετὰ κατακλίσεων. Ὡς γνωστόν, παρόμοιον ἴδρυμα δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ πάσχοντες ἐκ κατακλίσεων ἀσθενεῖς δὲν γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰ συνήθη Νοσοκομεῖα. Εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο, μερίμνη τοῦ ἀνώνυμου δωρητοῦ, εἰδικὸς γερμανὸς καθηγητὴς ἰατρὸς ἐπὶ τῶν κατακλίσεων θὰ προσφέρῃ κατὰ καιροὺς ἐθελοντικῶς τὰς ἐπηρεασίας του».

Ὡς ὀρθῶς σημειοῖ χριστιανικὸν περιοδικόν,

«τοιαῦτα πράξεις ἐκδηλώνουσαι ὄχι ἀπλῶς εὐγενεῖαν ψυχῆς καὶ ἀξιεπαινον ἀνθρωπισμὸν, ἀλλὰ ἀνωτέραν ἀντίληψιν περὶ τῶν ἐκ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πηγαζόντων καθηκόντων, πρέπει νὰ τυγχάνουν μεγίστης δημοσιότητος καὶ νὰ προβάλλωνται πρὸς φρονηματισμὸν εἰς τοὺς μαθητάς. Ἐὼν ἐπρόκειτο περὶ ἐγκλήματος, στήλαι δλόκληροι μερικῶν ἐφημερίδων θὰ ἀπησχολοῦντο μετὰ λεπτομερεῖς περιγραφάς. Τώρα, ποὺ ἐκδηλώνεται χριστιανικὴ φιλανθρωπία ἀξία παντὸς ἐπαίνου, τὸ πρᾶγμα παρέρχεται σχεδὸν ἀπαρατήρητον. Ὅχι ὁμως καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται νὰ ἀνταμείβῃ καὶ τὸν προσφέροντα ποτήριον ὕδατος εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην».

αἰσιοδοξίαν εἰς τοὺς Χανσενικούς, ὑποσχεθεὶς ὅτι ἡ Ἱ. Μητροπολις πάντοτε θὰ ἴσταται παρὰ τὸ πλευρόν των μὲ ἀγάπην καὶ θερμὴν συμπαράστασιν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἐπὶ τοῖς ὀνομασθηρίοις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Δημητρίου Α', τῆ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1972, κατὰ τὴν ἐκπαλαί τάξιν, ἐτελέσθη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ, ἐν Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ χοροστασίᾳ, ἡ Θ. Λειτουργία, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁποίας ἔλαβε χώραν ἐόρτιος δεξιώσις ἐν τῷ ἐπίσημῳ Πατριαρχικῷ Γραφείῳ, παρουσία τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Ὀμογενείας. Κατ' αὐτὴν ἐκ μέρους πᾶντων προσεφώνησε τὴν Α.Θ. Παναγιότητα ὁ Α' τῆ τάξει Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Κατὰ πολιὰν παράδοσιν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ὀνομαστήρια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἶναι, κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον, ὑπόθεσις προσευχῆς ἐν τῇ εὐχαριστικῇ συνάξει περὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ ἐπικλήσεως τῶν πρεσβειῶν τοῦ ἐορταζομένου Πάτρωνος Ἁγίου ὑπὲρ τοῦ ἐορταζομένου Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας, τῆς υἱείας, τῆς μακροημερεύσεως καὶ τῆς ἀπὸ Θεοῦ ἐνισχύσεως Αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπάτῃ διακονίᾳ Αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τοῦτο καὶ ἐπράξαμεν συμπροσευχηθέντες μετὰ τῆς Ὑμετέρας σεπτῆς Κορυφῆς ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ, ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου.

Περαιτέρω, τὰ σεπτὰ πατριαρχικά ὀνομαστήρια ἀποτελοῦσι διὰ τε τὴν Ἱεραρχίαν, τὸν Ἱερὸν Κλῆρον καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα εὐκαιρίαν ἐξαιρετον πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων τῆς εὐλαβοῦς τιμῆς καὶ ἀφοσιώσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ἅγιον τῆς Ἐκκλησίας Ἠγούμενον, τοῦθ' ὅπερ καὶ πράττομεν ἤδη, ἐορταστικῶς ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τὰς ἐορτίους ἡμῶν προσρήσεις καὶ εὐλαβεῖς εὐχὰς Αὐτῆ ὑποσχεόμενοι.

Ἄλλ' ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἐδάφει τοῦ Κέντρου τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς ἐν πάσῃ ἄλλῃ, οὕτω καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ περιστάσει, τὸν κόσμον ὑπερβαίνοντες ὑψοῦμεθα εἰς θεωρίας ἐπίβασιν.

Τὴν ἱερὰν καὶ μυστικὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγωγὴν κατακολουθούντες, θεωροῦμεν τὸν ἐορταζόμενον ἐπίσκοπον τῆς Κοινωνιαντινοπόλεως τῆ χειρὶ τοῦ Πάτρωνος Αὐτοῦ Ἁγίου χειρωγούμενον καὶ τοῖς ἱερῆς τούτου συμβόλοις ἄγοντα τὴν Ἐκκλησίαν, ἡμᾶς ἀπαντᾶς εἰς θεωρίαν τοῦ παρόντος καὶ εἰς ἐνόρασιν τοῦ μέλλοντος καὶ τῶν σχεδίων τοῦ Θεοῦ.

Ὅθεν, θεωροῦμεν τὸν Ἁγιον Δημήτριον, μέγαν ὑπέρμαχον τῆς οἰκουμένης ἐν τοῖς κινδύνοις, ἄγοντα τὸν φερώνυμον αὐτοῦ Ὀρθόδοξον τῆς οἰκουμένης Πατριάρχην εἰς συμμαρτυρίαν τῆς ἐκείνου μαρτυρίας τῷ κόσμῳ.

Ναί, Παναγιώτατε,

Ὡς Οἰκουμηνικὸς Πατριάρχης εἶσαι καὶ ἀποδεικνύσαι ὡς ὁ ὑπέρμαχος τῆς Ὀρθοδόξου Οἰκουμένης, μάλιστα ἐν τοῖς κινδύνοις, τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ κατακολουθῶν.

Εἶτα, εἶσαι, ὡς τοῦ Μυροβλήτου ἐπώνυμος, ὁ ἐν τῷ στανδίῳ τῆς κατὰ Θεὸν δοκιμασίας καὶ ἰσχύος τοῦς Νέστορας θαρρύνων, ἐναντι οὐδῆτινος Λυαίου.

Ἐν τοιοῦτῳ τῶν ἱερῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων συσχετισμῷ καὶ ἀπὸ τοιαύτης τοῦ ἐνεστώτος θεωρήσεως, ἐνορῶμεν τὴν ὑπὸ τὴν πεπυμένῃ ἡγεσίᾳ Σου πορείαν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν αὐρίον τοῦ Θεοῦ, πορείαν, ἥτις εἶναι ἐξαγορὰ τοῦ καιροῦ, ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ διαπιστώσει τῆς πονηρίας, τῆς ἐκάστοτε ὀποθενδῆποτε ἐκφυνομένης εἰς τὰς περὶ τὸν Ἱερὸν Θρόνον ἡμέρας (βλ. Ἐφ. ε' 16).

Δι' ὅ, ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεώς Σου εἰς τὸν πανίερρον τοῦτον τῆς Οἰκουμηνικῆς Ὀρθοδοξίας Θρόνον, ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀφοσιώσει κυκλοῦντες Σὲ, Παναγιώτατε, ἐπιχειροῦμεν, ἵνα μετὰ Σοῦ

ὀδεύσωμεν τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, μὴ ὡς ἄσοφοι, μὴδ' ὡς ἄφρονες, ἀλλ' ὡς συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου (βλ. Ἐφ. ε' 15-17).

Διότι καλῶς γινώσκομεν, ὅτι ἡ πάλῃ οὐκ ἔστι πρὸς αἶμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ ὡς ταῦτα ἐκφράζονται καὶ μορφοδιατυπῶνται εἰς τὰ ἀνθρώπεια ἐν τοῖς ἐπιγείοις (βλ. Ἐφ. ε' 12).

Ὅθεν, ἐξερχόμενοι τῶν κινκλιωμάτων τῆς κατὰ κόσμον καὶ κατ' ἀνθρώπου παρέσκεσαν ἐθιμοτυπίας, καὶ ἔτι πλέον τῆς ἐπιπολαίας τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως, τῶν προχείρων καὶ εὐθηνῶν ὑπολογισμῶν, τῶν ἠλεκτρονικῶν χρονοδιαγραμμάτων καὶ προγραμματισμῶν καὶ τῆς νομισματικῆς ἀξιολογήσεως ἀνεκτιμητῶν ἀξιών καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀδαπανήτου θησαυροῦ, καὶ τὴν μέριμναν ἡμῶν ἐπιρρίπτουτες κυρίως ἐπὶ Κύριον, τὸν χρόνους καὶ καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ θέμενον, ἐπιλαμβάνομεθα τῆς ἐορτίου ταύτης εὐκαιρίας, ἵνα ἀνανεώσωμεν τὸν ἱερὸν ἡμῶν ὄρκον πίστεως πρὸς τὸν πάνσεπτον Οἰκουμηνικὸν Θρόνον καὶ εὐλαβοῦς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ ἱερὸν Σου πρόσωπον.

Ἐμπλεοὶ τοιοῦτων αἰσθημάτων καὶ σκέψεων, ἀναφωνοῦμεν: «Τοῦ Παναγιωτάτου τε καὶ Θεοφιλοτάτου Αὐθέντου καὶ Δεσπότητος ἡμῶν, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου τοῦ Α' πολλὰ τὰ ἔτη». Ἀμήν.

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ἡ Α.Θ. Παναγιότης διὰ τῶν ἑξῆς:

Ἁγιοὶ ἀδελφοί,

Μετὰ συγκινήσεως ἀπεκδεχόμεθα τὰς εὐχὰς, τὰς ὁποίας ἀπὸ μέρους πάντων ὑμῶν ἀπηύθυνεν ἡμῖν ὁ ἱερώτατος καὶ λίαν ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, ἐπὶ τῇ σήμερον ἀγομένη ἐπετείῳ τῶν ὀνομασθηρίων ἡμῶν καὶ εὐχαριστοῦμεν ὑμῖν ἐξ ὅλης καρδίας ἐπ' αὐτάς καὶ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ τῆς μεθ' ἡμῶν χοροστασίας κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐπὶ τῇ εὐφροσύνῳ δι' ἡμᾶς ἡμέρα ταύτη.

Αἱ εὐχαὶ αὗται τῶν συγχαίροντων ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, οἵτινες μετὰ τοσαύτης ἀγάπης καὶ προσοχῆς περιβάλλετε τὸ ταπεινὸν ἡμῶν πρόσωπον, ἀποτελοῦσι δι' ἡμᾶς ἀφορμὴν χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας καὶ πηγὴν ἐνισχύσεως καὶ στηρίξεως ἐν τῇ ἐπιτελεσει τοῦ, ὅπερ ἐνεπιστεῦθη τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν ἡ Θεῖα Πρόνοια, διὰ τῆς κανονικῆς ὑμῶν ψήφου, ἱεροῦ ἔργου.

Ἐκ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης συγκινητικῆς ὄντως συμπαράστασεως ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀντλοῦντες δύναμιν καὶ ἀγωνιστικὸν φρόνημα, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ προστάτου ἡμῶν Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, θὰ χωρῶμεν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν ἐκάστοτε ἀνακυπτόντων προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας, εἰς πλεόν ἀποτελεσματικὴν μαρτυρίαν αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ τῆς σήμερον καὶ εἰς συνέχισιν τῶν ἱερῶν καὶ τιμίων παραδόσεων αὐτῆς καὶ παράδοσιν τῆς σκυτάλης εἰς τοὺς ἐπιγόνους ἡμῶν.

Ἀφ' ἡμῶν ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις καὶ προθυμία πρὸς διακονίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Τὰ ὑστερήματα ἡμῶν ὡς ἀνθρώπων θέλει ἀναπληροῖ ἡ Θεῖα Χάρις, ἥτις, πρεσβείαις τοῦ σήμερον ἐορταζομένου Μεγαλομάρτυρος, σκέπει πάντας ἡμᾶς, ἵνα φανῶμεν ἄξιοι τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν.

Παρὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανοῦ ἐλάβομεν ἀντίγραφα τῶν πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην κ. Δημήτριον πληροφορικῶν γραμμῶν αὐτοῦ, ἅτινα καὶ δημοσιεύομεν κατωτέρω. Προσεχῶς θὰ ἔχωμεν εἰς χεῖρας καὶ τὴν τὰ μάλιστα ἐνδιαιφερόμεσαν ὄμιλιαν τοῦ ἐν Παρισίοις Καθηγητοῦ κ. Olivier Clement, ἵνα δημοσιεύσωμεν καὶ ταύτην εἰς προσεχῆς φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας».

Παναγιώτατε Δέσποτα.

Τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου ἠθέλησεν νὰ τιμῆται ἰδιαιτέρως καὶ τὸ ΠΣΕ δι' ἐιδικῆς ἐκδηλώσεως. Ἀπὸ καιροῦ εἶχε καταρτισθῆ κατάλληλον πρό-

γραμμα και έκλήθη ως κύριος όμιλητής ό έν Παρισίοις καθηγητής Όρθόδοξος και συγγραφέυς τών «Διαλόγων με τόν Πατριάρχη» Olivier Clement.

Πράγματι, τήν 17ην Νοεμ. έσπέρας έγένετο καταναυκτικός Έσπερινός, ψαλλούσης γαλλιστί τής χορωδίας τού ΠΣΕ και ίεουρργούντος τού εύλαβώς ύποφαινόμενου μετά τού Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου π. Γεωργ. Τσέτση. Εύθύς άμέσως εις τήν Μεγάλην Αίθουσαν τών Συνεδρίων τού Π.Σ.Ε. πλήθος πολύ προερχόμενον έκ Γαλλίας και άλλων πόλεων τής Έλβετίας, παρηκολούθησε τήν διάλεξιν. Παρήσαν αί Έκκλησιαστικά και Πολιτικά Άρχαί τής πόλεως, οι Πρεσβευταί Αίθιοπίας, Γαλλίας, Έλλάδος κ.ά. μέγας άριθμός μοναχών και μοναζουσών. Πρώτος έλαβε τόν λόγον ό Γ. Γραμματέυς Δρ. Phil. Potter. Ούτος εξέφρασε τόν θαυμασμόν του διά τήν μεγάλην φυσιογνωμίαν τού μεγάλου Πατριάρχου, ένώπιον τού όποιου, άφ' ης τόν έγνώρισεν, ησθάνθη ότι ήτο πνευματικός τού τέκνου. Διεμήνευσε δε τήν εύγνωμοσύνην τού ΠΣΕ διά τήν άνεκτίμητον συμβολήν του εις τήν Οικουμενικήν Κίνησιν.

Ό β' όμιλητής Δρ. Φίσερ Τούφτ άνεφέρθη εις τούς σταθμούς τής προσωπικής του γνωριμίας, ότε ήτο ό άείμνητος Μητροπολίτης Κερκύρας, μέλος τής ΧΑΝ. ΥΜΟΑ, άπεσταλμένος εις τό Συνέδριον τού Όσλο και Έλσίνκι. Άρχιεπίσκοπος έν Άμερικη, όπου ού μόνον ειργάσθη ποιμαντικώς κατά τρόπον ύποδειγματικόν, αλλά και έκκαλιέργησε φιλικάς σχέσεις μετά τών άλλων Όμολογιών, πρόδρομος γενόμενος ένός συγκεκριμένου Οικουμενισμού επί πρακτικού πεδίου. Τό άποκορύφωμα όμως ύπήρξεν ή πατριαρχεία του. Υπό δυσμενεύς συνθήκας προέβαλε τήν αύγλην τού Οικουμενικού Θρόνου και επέβαλεν αύτην εις τήν συνείδησιν όμοδόξων και έτεροδόξων. Τό άπέριττον και ταπεινόν Φανάριον απέβη τό έργαστήριον μεγάλων έξορμήσεων ειρηνικών. Έντεύθεν μετεδίδοντο μεγάλα μηνύματα, έκλήσεις εις ένότητα, καταλλαγήν και διάλογον ένδο-ορθόδοξον και μετά τών άλλων Όμολογιών. Χάρις εις αυτόν, ή Όρθοδοξία σύμπασα ήρηχισε συνοδικάς επαφάς, αλλά και έλαβε συνείδησιν περί τής θέσεως αύτης εις τήν Οικουμενικήν Κίνησιν, παρά τας διαφόρους αντιδράσεις. Με τήν Γ. Συνέλευσιν τού New Delhi, όλοι οι Όρθόδοξοι εισέρχονται εις τό ΠΣΕ,, χάρις εις τας άόκνους προσπάθειάς αυτού. Πρώτον τό Φανάριον ώρισε Μόνιμον Πατριαρχικήν Άντιπροσωπείαν παρά τώ ΠΣΕ εις Γενεύην, ήτις προσφέρει ύψίστας ύπηρεσίας, και διά τούτο θά έπρεπε νά ένισχυθή πολλαπλώς. Τί θά ήτο ή Οικουμενική Κίνησις άνευ τής Όρθοδοξίας, και δή άνευ τών θαρραλέων προσπαθειών τού Πατριάρχου Άθηναγόρου ηρώτησεν ό όμιλητής.

Τρίτος κατά σειράν ώμίλησεν ό κύριος ρήτωρ, συγγραφέυς τής βιογραφίας τού Πατριάρχου Olivier Clement επί μίαν ώραν και 15 λεπτά, άσχοληθείς περί τήν προσωπικότητα και τό μέγα έργον τής καταλλαγής εις ένα κόσμον διηρημένον και έν άπομονώσει. Διήρσεν εις τρία μέρη τήν όμιλίαν του:

Ποιμήν άριστος. Υπηρέτης τής ένότητας. Συνθέτης Οικουμενισμού και πνευματικής άφυπνίσεως. Τό περιεχόμενον τής όμιλίας ήτο ύμνος θεσπέσιος πρός ένα αρχιτέκτονα και πρωτεργάτην τής συναδελφώσεως. Τό «ποτήριο τής ένότητας» άπετέλει τό συνεχές έναυσμα, τό ζώπυρον τής τιμίας διακονίας και τό κέντρον τής ζωής του. Τούτο έζη, και αυτός ό Πατριάρχης, ό ίδιος έδιδε ζώην και περιεχόμενον. Ηύχαρίστησα καταλλήλως τούς σχόντας τήν ώραιάν αύτην πρωτοβουλίαν έν τώ ΠΣΕ, διαβιβάσας και τήν έκτίμησιν τής Υ. Θ. Παναγιότητος διά μίαν σεμνήν συνάθροισιν, ήτις θά τώναση πάντας τούς Χριστιανούς.

Έπί τούτοις διατελώ μετά βαθυτάτου σεβασμού,

† Ό Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Παναγιώτατε, Δέσποτα,

Η έπιστροφή εις τούς Πατέρας επί τών ήμερών μας όφείλεται εις πολλούς λόγους, εις έκ τών όποιών είναι και ή αναζήτησις άυθεντικών άπαντήσεων εις τούς παντοειδείς προβληματισμούς τών θεολόγων τής Δύσεως, ως επί παραδείγματι: Τό Πνεύμα τού Θεού είναι παρόν και εις τήν Φιλοσοφίαν, εις τας μη Χριστιανικάς θρησκείας; Πώς τότε θά έξηγηθί ό

λόγος τού άπ. Παύλου, ότι ό Θεός «ούκ άφήκεν έαυτόν άμάρτυρον»; Πώς έξηγείται ή ύπαρξις και ή έκτασις τού κακού εις τόν κόσμον, εις τήν Ιστορίαν. Αί δεδικαιολογημένοι αύται άνησυχία άπασχολούν τούς μέν ΡΚαθολικούς μετά τήν Β' Βατικάνειον Σύνοδον, τό δε ΠΣΕ έν όψει τού συγκληθησομένου εις Bangkok τής Ταυλάνδης μεγάλου συνεδρίου 'Ιεραποστολής τού τμήματος World Mission and Evangelism τού ΠΣΕ τήν 29 Δεκ.- 8. 'Ιαν. Αί συζητήσεις θά περιστραφούν περί τό κύριον θέμα τού Συνεδρίου: Salvation today (ή έννοια τής Σωτηρίας σήμερα).

Η εις τό Πανεπιστήμιον τού Freiburg λειτουργούσα «Σχολή τής Πιστεως», Ecole de la foi, επιθυμούσα ν' άνταποκριθί εις τήν επιθυμίαν πολλών κληρικών, μοναζουσών και θεολόγων, έζηήτησεν άπό τόν εύλαβώς ύποφαινόμενον τρεις διαλέξεις επί τών σκέψεων τού μεγάλου Όριγένους, άσχοληθέντος ειδικώς επί τών άνω προβλημάτων. Τήν σχολήν αύτην διευθύνει ό πατήρ Loew, προσωπικός ίεροκήρυξ τής Α.Α. Πάπας, δόσαντος επί σειράν έτών όμιλίας εις τό Βατικάνον κατά τήν Μ. Τεσσαρακοστήν, και άποβλέποντος όπως με παραδόσεις άντλουμένας άπό τούς θησαυρούς τής κοινής Πιστεως άμφοτέρων τών Έκκλησιών, καταρτισθή θεολογική σκέψις άρτιωτέρα και εύρύτερα. Οί άπόφοιτοι τής πρωτοτύπου αύτης Σχολής στέλλονται εις Κινήσεις Νέων, Έργατών, διανοουμένων άνά τόν κόσμον.

Έπί τριήμερον ό εύλαβώς ύποφαινόμενος έδίδαξεν επί τών έξής σημείων.

Η έσωτερική ζωή τής Άλεξανδρινής Σχολής.

Διδάσκοντες και διδασκόμενοι μελετώντες άπό κοινού.

Ό Σπερματικός Λόγος έν τή άρχαία σκέψει.

Φιλοσοφία και Πίστις.

Μέθοδοι μελέτης τών Γραφών κατά τόν Όριγένην.

Τό φαινόμενον τού κακού.

Η παρουσία τού Θεού έν τή Ιστορία.

Κατά τήν λήξιν τών μαθημάτων, παρουσία τού σώματος τών Καθηγητών και τών φοιτητών, ό διευθύνων πατήρ Loew έπλεξε τό εγκώμιον τού Οικουμενικού Θρόνου και διεβίβασε τήν εύγνωμοσύνην όλων τής Υ. Παναγιότητι διά όσα άγαθά πράττει ύπερ συσφιγξeous τών σχέσεων τών άνά τόν κόσμον Χριστιανών.

Έπί τούτοις, διατελώ μετά βαθυτάτου σεβασμού,

† Ό Καλαβρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Η κάμψις μοναστικών κλήσεων, ή φοβερή κρίσις έν τώ Μοναχισμό και ή εμφάνισις ψευδο-μοναστικών κινήσεων ώθει ώρισμένα Μοναστικά Κέντρα, όπως επανεξετάσωσι τας βάσεις και τούς σκοπούς τού άυθεντικού Μοναχισμού. Ζητούν εύκαίρως-άκαίρως τήν συμπαραστάσιν τών Όρθόδοξων, όπως άπό κοινού εύρεθούν λύσεις. Τονίζεται δε λίαν όρθώς, ότι ό γνήσιος Οικουμενισμός δέν δύναται νά περιορισθί εις μόνον άυστηρώς δογματικά θέματα, αλλά ότι είναι καιρός, όπως παραλλήλως μελετώνται και όσα άφορούν τήν βελτίωσιν τής πνευματικής έν Χριστώ ζωής, τών Μοναχικών ιδεωδών και τής Λειτουργικής ζωής.

Πολλοί ήγούμενοι Μονών τής Κεντρικής Εύρώπης άπό καιρού έξεδιάζον μίαν συνάντησιν με θέμα κεντρικόν τόν Μοναχισμόν, ήτις τελικώς συνήλθεν εις τό μέγα Άββαείον τού ιδ' αιώνος τού Hauteville Jura, οι μοναχοί τού όποιου άκολουθούν τό άυστηρόν Τυπικόν τού άγίου Βενεδίκτου. Εις αύτην έκλήθη και ό εύλαβώς ύποφαινόμενος, όπως όμιλήσιν επί τών έξής θεμάτων:

1. Η σιωπή ως μέσον κοινωνίας με τόν Θεόν.
2. Επαναξιολόγησις τών τριών μοναστικών ύποσχέσεων.
3. Τί είδους «συγχρονισμός» επιβάλλεται εις τά «Τυπικά».
4. Η τεραστία συμβολή τού Μοναχισμού έν τή Έκκλησία.

Παρήσαν περί τούς 65 αντιπρόσωποι διαφόρων Μοναχικών Ταγμάτων άπό 9-14 Νοεμβρίου, προεδρευόντος τού ιστορικού επί τής Συριακής άσκητικής θεολογίας πατρός Bernhard.

Κατά την διάρκεια του συνεδρίου τούτου, ειδική έπιτροπή ήσυχολήθη επί του τί δέον γενέσθαι διά τὸ μέλλον καί επί ποίων σημείων προτεραιότητας δέον νά συγκεντρωθῆ ἡ προσοχή τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὸν Μοναχισμόν. Δεδομένου ὅτι ὁ διάλογος μεταξύ τῶν δύο «ἀδελφῶν» Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως δέον ν' ἀσχοληθῆ καί με τὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ Μοναχισμοῦ διά διμερῶν Ἐπιτροπῶν εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον, ἐρρίφθησαν σκέψεις λίαν χρήσιμοι καὶ ὑποδείξεις, μερικὰς ἐκ τῶν ὁποίων σταχυολογήσας τολμῶ νά ἐκθέσω ἐπὶ ἰδιαιτέρας σελίδος. Ὁ Μοναχισμὸς ἄλλοτε ἐστῆριξε τὸ δόγμα, ὑπεστήριξε τὰς μεγάλας ἀληθείας τῆς Πίστεως ἐναντι αἱρέσεων καί εἰς στιγμὰς κρίσεως διά τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τῶν τιμαλφῶν καὶ ὀσίων. Νέαι αἱρέσεις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐμφανίζονται καὶ ὁ Μοναχισμὸς δύναται νά προσφέρῃ πολυτίμους ὑπηρεσίας, δι' ἐπιμορφώσεως τῶν στελεχῶν αὐτοῦ, στοχαζόμενος τῶν ἀξιώσεων τῶν καιρῶν καὶ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ἡ Ἀσκήσις λάβῃ νέον σχῆμα καὶ ἔκφρασιν, ζῶσα τὸ ἰδεώδες πάντοτε ἐν τῇ νεκρώσει καὶ τῇ προσευχῇ. Φρονῶ ταπεινῶς, ὅτι ἐν ὅψει τῶν ἐκκλήσεων τούτων καὶ πρωτοβουλιῶν ἐν ἀγνῇ διαθέσει, ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδοξία δύναται πλεῖστα νά προσφέρῃ.

Ἐπὶ τούτοις, εὐλαβῶς κατασπάζομαι τὴν σεπτὴν ὑμῶν Πατριαρχικὴν δεξιάν.

† Ὁ Καλαβρίας ΑΙ ΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ κ. Γρηγόριος δι' ἐπιστολῆς τοῦ πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν Τύπον διμλεῖ περὶ τῶν ἐπιτελουμένων εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Σινᾶ ἐργασιῶν συντηρήσεως καὶ ἀποκαταστάσεως εἰκόνων καὶ ἀνακαινίσεως κτιρίων αὐτῆς.

Ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σιναιοῦ Γρηγορίου, τοῦ καὶ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐμελέτησε διαφόρους τρόπους διὰ τὴν συμβολὴν τῆς εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος λειψανδρίας ἐν τῇ Μονῇ. Οὕτως, εἰσηγήσει ἀρμοδίας Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. ἡ ἄμεσος ἀποστολὴ 7 κληρικῶν ἢ μοναχῶν διὰ θητεῖαν 2 ἐτῶν, ἢ χορηγῆσις ὑποτροφῶν εἰς πτυχιούχους τῆς Θεολογίας, οἱ ὁποῖοι θὰ παραμένουν ἐν τῇ Μονῇ ἐπὶ 5ετία ὡς λαϊκοὶ ρασοφόροι μετόχων εἰς τὴν ζωὴν τῆς Μονῆς καὶ ἀναλαμβάνοντες τὴν ὑποχρέωσιν νά συντάξουν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν ἐπὶ θεμάτων ἐχόντων ἄμεσον σχέσιν μετὰ τὴν Μονὴν ἢ, τέλος, ἢ χορηγήσις ὑποτροφῶν εἰς φοιτητὰς τῆς Θεολογίας, οἱ ὁποῖοι θὰ διευκολύνονται ὑπὸ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, ὥστε νά δύνανται νά παραμένουν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν Μονήν.

Ἡ Μονὴ Σινᾶ ἔχει ἐν ὅλῳ 18 μοναχοῦς ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ διαβιῶν εἰς τὰ μακρὰν τῆς Μονῆς Μετόχια. Ἀπὸ ἐτῶν δι' ἀποφάσεως τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἀρχῶν οἱ ἐξ ἄλλων χωρῶν ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου-προσερχόμενοι εἰς τὴν Μονήν δὲν δύνανται νά ὑπερβῶν τοὺς 32. Ἐπομένως τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ Μονὴ δύναται νά προσλάβῃ 14 μοναχοῦς καὶ δοκίμους. Ἀντιστρόφως, οὐδεὶς περιορισμὸς ὑφίστατο διά τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ διαβιούντας Ὁρθοδόξους, ἵνα προσέλθουν εἰς τὴν Μονήν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔχει ἐλαττωθῆ εἰς μέγαν βαθμὸν κατὰ τὴν τελευταίαν 20ετίαν, εἶναι εὐλογον νά σπανίζουν καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν μοναχικαὶ κλήσεις. Ἐπὶ πλεόν δὲ ἀπὸ τοῦ πολέμου τῶν 6 ἡμερῶν καὶ αὐτὴ ἡ δυνατότης περιορίζεται ἐν τῇ πράξει εἰς τὴν προσέλευσιν μόνον εἰς τὸ ἐν Καίρῳ Μετόχιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης Ἀρχιμανδρίτης κ. Θεόκλητος Φεφές προσέθεσεν εἰς τὰς συγγραφικὰς ἐπιτυχίας του μίαν ἀκόμη, μετὰ τὴν μελέτην του «Ὁ βίος τοῦ Ἀγίου Τιμοθέου (1510-1590)». Πρὶν εἰδικώτερον ἀσχοληθῶμεν, πρέπει νά λεχθῆ τοῦτο. Ὁ ἐκλεκτός μου φίλος παν. κ. Θεόκλητος εἶναι ἤδη μία ἀπὸ τὰς πλεόν διακεκριμένους ἐκκλησιαστικὰς προσωπικότητας. Ἐξ ἀπαλῶν ὄντων ἀφιερωμένος εἰς τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς Πίστεως ἔχει ἄμεσον γνῶσιν καὶ

ἀμέσους ἐμπειρίας. Ὁ ἴδιος, προλογίζων τὴν θαυμαστὴν ἐκδοσὴν «Πεντέλη, Μουσεῖον Μονῆς» τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Ἰωάν. Ἡλ. Βολανάκη, γράφει τὰ ἑξῆς: «Τὴν ἰδιαιτέραν μου πατρίδα, τὰ μαρτυρικὰ Καλάβρυτα, σκιάζουν καὶ φρουροῦν συγχρόνως αἱ δύο ἱστορικαὶ Μοναὶ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ τῆς Ἁγίας Λαύρας. Αὐταὶ ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ ἡ πνευματικὴ μου τροφὸς κατὰ τὴν ἀπαλῆν, πρώτην παιδικὴν μου ἡλικίαν. Αἱ αἰθούσαι τῶν κειμηλίων κατέχουν εἰς αὐτὰς τὴν πρώτην θέσιν, μετὰ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἅγια λείψανα. Ἦτο ἀδιανόητον δι' ἐμὲ, ὁ ὁποῖος τόσας συγκινήσεις εἶχον δοκιμάσει πλειστάκις, κατὰ τὰς ξεναγήσεις μου, εἰς τοὺς κειμηλιακοὺς χώρους τῶν ὡς ἄνω Μονῶν ἢ καὶ ὡς ξεναγὸς ἀργότερον, ἢ μὴ ὑπαρξίς Μουσεῖου εἰς μίαν τοιαύτην Μονήν, ὅποια ἡ Μονὴ τῆς Πεντέλης». Πράγματι, διά τὸν Θεόκλητον Φεφὲν πρέπει νά ἦτο ἀδιανόητον. Διότι ἡ πνευματικότης του δὲν ἐξάνλειται εἰς τὴν θεολογικὴν μόρφωσιν, ἔστω καὶ τῆς ἰδικῆς του περιωπῆς, ἔστω καὶ τοῦ ἰδικοῦ του εὐρους. Εἶναι πολὺ πλατυτέρα, καλύπτει ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπὶ πλεόν χαρακτηρίζεται ἀπὸ πνεῦμα ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ προσαρμογῆς εἰς τοὺς καιροὺς μας, πνεῦμα διάχυτον εἰς τοὺς λόγους καὶ τὴν ἐν γένει δραστηριότητά του, ὅπως εἶχα τὴν εὐκαιρίαν πλειστάκις νά θαυμάσω ἰδίως, ὅταν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φεφές ὑπῆρξε ὡς Ἱεροκήρυξ Αἰτωλοκαρναρίας, ὅπου ἀφῆκεν ἐποχὴν. Μ' αὐτὴν, λοιπόν, τὴν ἔσχον συγκρότησιν, μετὰ τὸ ρωμαλεόν τάλαντον, τὸ ὁποῖον τὸν διακρίνει, μετὰ τὴν συναρπαστικὴν γλαφυρότητα τοῦ καλέμου του, ἔχει δώσει σωρεῖαν ἄρθρων καὶ μελετῶν, τὰ ὁποῖα ἰσοδυναμοῦν μετὰ πραγματικὴν προσφορὰν εἰς τὴν θεολογικὴν γραμματεῖαν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν. Ἀρκεῖ δὲ νά ἀναφερθῶν τὰ ἔργα του «Λόγοι ἀπὸ Σανουῦ», «Τὰ μυστήρια», «Στὰ Καλάβρυτα πρωτάναψε ντουφέκι», «Τρεῖς φίλοι σου», «Λόγοι εἰς μοναχὴν (ἐπιμέλεια)». Τώρα ἡ μελέτη του διὰ τὸν Ἀγιον Τιμοθέον, κτίτορα τῆς Μονῆς Πεντέλης, ἐρχεται ὡς πρόσθετος ὑπηρεσία. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς ἀρχάς, μετὰ τὰς ὁποίας εἶναι σφραγισμένη ἡ πνευματικὴ πίστις τοῦ Θεοκλήτου Φεφέ. Αὐστηρὰ λιτότης φράσεως καὶ ὕφους, κομψὴ καὶ παραστατικὴ διατύπωση, ἐντοπισμὸς τοῦ θέματος εἰς τὰ οὐσιαστικὰ δεδομένα του, ἔξαρσις καὶ διευκλύνσις διὰ τὸ συμπέρασμα. Καί, βεβαίως, θαυμαστὰ ἀρχιτεκτονικὴ, ἐξαιρετος δομὴ τῆς ἀρρηγήσεως καὶ τῶν συλλογισμῶν. Μετὰ τὸν ὠραιότατον, πράγματι, πρόλογον, ἡ καταγωγή τοῦ Ἀγίου Τιμοθέου, αἱ σπουδαὶ καὶ ἡ χειροτονία του, ὁ διαγμὸς του, ἡ ἴδρυσις τοῦ Μοναστηριοῦ, ἡ φυγὴ του εἰς Κέα καὶ ὁ θάνατός του. Καὶ ἡ ἐπισφράγισις μετὰ τὸ ἀπολυτίκιον καὶ τὸ μεγαλυνῶριον εἶναι πράγματι μία ὠραιότατη παρουσίσις τοῦ βίου τοῦ Ἀγίου Τιμοθέου, ἱδρυτοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης, ἡ ὁποία θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι, κατὰ κάποιον τρόπον, προλογίζει τὸ ἔξοχον βιβλίον τοῦ διακεκριμένου ἀρχαιολόγου κ. Ἰω. Βολανάκη «Πεντέλη, Μουσεῖον Μονῆς», τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἀναγραφὴν, μελέτην καὶ ἀνάλυσιν γύρω ἀπὸ τὰ ὄντως σπουδαῖα κειμήλια καὶ ἐκθέματα, δίδει τὸ μέτρον τῆς δραστηριότητος τοῦ Ἡγουμένου τῆς, δραστηριότητος, ποῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀκατάπαυστον ἔφεσιν καὶ παλμώδη ζῆλον διὰ τὴν ἀναπόκρισιν εἰς τὴν ἐπιταγὴν τῆς πίστεως καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπὸ τὴν εὐρωτέραν τῆς ἑνώσιαν.

ΧΡ. Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἐκκλησιαστικὸν Συνδικτικὸν Δικαστήριον

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορινθίας

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΘΕΣΠΙΣΜΑ

[2]

Πρὸς τὸν Ἱερέα Νικόλαον Βορινιώτην
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Ἐνεργούντες τακτικὴν ἐνορκον ἀνάκρισιν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 4575/2947/4-10-72 Ἐντολῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προκληθείσης διὰ ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας καὶ ἐτέρας τοιαύτης τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορινθίας κ. Παντελεήμονος, καλουμένων σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν τὴν 28ην Φεβρουαρίου 1973 ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 16.00 μ.μ. ἐν τῷ Γρα-

φείω του 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αποστόλου Παύλου καὶ Πέτρου Ἄσ-
σου, ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ ἀποδοδομένης σοι κατηγορίας.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 1973

Ὁ ἐνεργῶν τὴν ἀνάκρισιν
Παναγιώτης Κοσκολέττος
Πρωτοπρεσβύτερος

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 34 παραγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ προγενεστέρων ἀπὸ 29.9.1972, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 33, παραγρ. 2 τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω Κανονισμοῦ, προκήρυξιν ἡμῶν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 21-22 τῆς 1/15 Νοεμβρίου 1972 περιοδικῶ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ παρελθούσης ἀπράκτου τῆς τασσομένης προθεσμίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα τῆς ἀμέσου κατωτέρας κατηγορίας, τῆς ὀριζομένης διὰ τοῦ ἄρθρου 34 παραγρ. 1 τοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁ Ἐθαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» Σπάρτης, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 20ῇ Ἰανουαρίου 1973

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΠΕΡΟΘΕΟΣ

Ἡ Δ. Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπιληφθεῖσα ἐν τῇ συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 9.2.73 τοῦ θέματος πλῆρωσεως τῆς κενῆς θέσεως Θεολόγου Ἐφημερίου τῶν Φυλακῶν Κορυδαλλοῦ καλεῖ τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν ἀνωτέρω ἐξ ἐπόψεως ποιμαντικῶ ἔργου ἀξιόλογον θέσιν, ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἰπουργείου Δικαιοσύνης, Διεύθυνσιν Διοικήσεως Φυλακῶν, Τμήμα Προσωπικοῦ διὰ τὴν ὑπεβολὴν τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου 1973

Ἐντολῇ τῆς Ἱ. Συνόδου
Μ.Σ.Ε./Ποιμαντικοῦ ἔργου.

Περίληψις Συμβάσεων

Θέμα: Πρόσληψις ὑπαλλήλου ἐπὶ συμβάσει ἐργασίας ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 48/3-2-73 ἀποφάσεως τοῦ Κ.Δ.Σ./ΟΔΔΕΠ, ληφθείσης συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 124 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος, τὸ ἄρθρον 38 παρ. 4 τοῦ Ν.Δ. 126/69 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας», τὰ ἄρθρα 11, 27, 34, 35 καὶ 177 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 9/1970 Κανονισμοῦ, προσλήφθη εἰς τὸν ΟΔΔΕΠ ὁ πολιτικὸς μηχανικὸς Σερραφεῖμ Γκιζίνος ἐπὶ συμβάσει ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου, διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 5-2-1973 ἕως 31-12-73.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15-2-1973

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
ΦΩΤΙΟΣ Α. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς τὸ προηγούμενον τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας» καὶ εἰς τὸ σχετικὸν δημοσίευμα περὶ τῶν δωρεῶν πρὸς Μητροπόλεις μέσῳ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας ἡμαρτημένως ἀνεγράφη ἐν σελ. 87, ὅτι τὰ ἀναγραφόμενα χρηματικὰ ποσὰ «θὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὰ Ἱεράς Μητροπόλεις εὐθὺς ὡς παραλάβωμεν τὰς σχετικὰς τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς».

Τὰ χρέηματα ἔχουν ἤδη ἀποσταλῆ πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας. Ὁμοίως τὸ πεσοῦν τῶν 136.462 δρχ. ἀντιπροσωπεύει ποσοῦν 4.093.860 δρχ. καὶ οὐχὶ 3.993.760 δρχ. ὡς ἀνεγράφη.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Ἀλληλοβοηθείας.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΛΕΩΝΙΔΑΣ

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 12 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 10.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ 150ῆ ἀμφιερθεῖς τῆς ἀνευρέσεως τῆς Ἱ. Εἰκόνας τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ ἐν Τήνῳ.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ θεοφιλῆς σύζευξις Ἐλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ ἀπολύτου.

Μητροπ. Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ, Σχέσις τῆς Λατρείας μετὰ τὴν ζωὴν.

Ἡλία Οἰκονόμου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Σύγχρονος ἀστροφυσικῆ καὶ «Γένεσις».

Βασ. Τσάκωνα, Συνέδριον τῶν ἡνωμένων Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν.

Πρεσβ. Κ. Φούσκα, Ὁρος Ἐπισκοπῆς καὶ νόμος Ὁρθοδοξίας.

Παν. Νέλλα, Ἡ συμβολὴ τῆς ὀρθ. νεολαίας εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς Μεγ. Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Πρεσβ. Ἄντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ μετανάστευσις εἰς Δ. Γερμανίαν.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.